

Suid-Afrika, Maleisië en Post Skikkingsgeweld: Konstitusionele Wysigings as oplossing vir geweld?

Mart- Marié Haasbroek

Tesis ingelewer ter gedeeltelike voldoening aan die vereistes vir die graad van
Magister in die Lettere en Wysbegeerte aan die Universiteit van Stellenbosch.

Promotor : Professor Pierre Du Toit

Maart 2008

VERKLARING

Deur hierdie tesis elektronies in te lewer, verklaar ek dat die geheel van die werk hierin vervat, my eie, oorspronklike werk is, dat ek die outeursregeienaar daarvan is (behalwe tot die mate uitdruklik anders aangedui) en dat ek dit nie vantevore, in die geheel of gedeeltelik, ter verkryging van enige kwalifikasie aangebied het nie.

Datum: 28 Februarie 2008

Opsomming

Hierdie werkstuk kyk na die verband tussen vredesooreenkomste en na die geweld wat daarop volg. Deur die verloop van die moderne geskiedenis was daar etlike voorbeelde, waar 'n vredesooreenkoms tussen twee interne, strydende partye gelei het tot geweld. In sommige gevalle het die post-ooreenkoms geweld, die einde van die vredesooreenkoms tot gevolg gehad. In hierdie studie is onderneem om Suid-Afrika en Maleisië te vergelyk met spesifieke verwysing na post-ooreenkomsge geweld. Suid-Afrika sit met 'n toenemende probleem van geweldsmisdaad na die onderhandelinge en die uiteindelijke nuwe grondwet van 1993, wat gedien het as die nuwe vredesooreenkoms. Maleisië het deur verskillende konstitusionele veranderings beweeg om die uiteindelijke grondwet van 1957 tot stand te bring. Hierdie grondwet het tot baie uiterste lengtes gegaan om die regte van die inheemse bumiputra te verseker en het gedien as die Maleise vredesooreenkoms. Dit het egter gelei tot gewelddadige etniese opstande in 1969.

Deur Suid-Afrika en Maleisië te bestudeer en te kyk na die onderliggende faktore van geweld, soos etnisiteit en armoede, kan ons nader beweeg aan die oorsake van post-ooreenkomsge geweld. Maleisië het hierdie probleme na 1969 probeer aanspreek met konstitusionele wysigings wat in 1972 in werking getree het. Sedertdien is die probleem van post-ooreenkomsge geweld grootliks aangespreek. Sekere spanningsfaktore bestaan egter steeds wat weer dieselfde gevolge kan hê in die toekoms. Die vraag wat hierdie studie uiteindelik vra, is of Suid-Afrika ook konstitusionele wysigings moet oorweeg om die probleem van post-ooreenkomsge geweld aan te spreek. Dit word ondersoek in hierdie studie deur die geskiedenis van Suid-Afrika en Maleisië en die faktore van geweld deurlopende te vergelyk. Deur die ooreenkoms of verskil tussen hierdie state sal ons kan sien of dieselfde oplossing vir albei state moontlik is.

Summary

This study undertakes to look at the relationship between peace agreements and the violence that follows these agreements. Throughout modern history, there are examples of peace agreements between two warring internal factions that ended in post-conflict violence and in extreme cases, to the end of the peace agreement. It does not necessarily lead to full out war, but can manifest in riots, like Malaysia and criminal violence in South Africa. This study attempts to compare both South Africa and Malaysia by looking specifically at the reasons for post conflict violence. South Africa has faced a growing problem with violent crime after the negotiations of the early 1990's and its result, the new constitution of 1993, that functioned as the peace agreement. Malaysia moved through several constitutions to arrive at their constitution of 1957 that which viewed as their constitutional agreement. This constitutional agreement went to great lengths to protect the sons of the soil, the bumiputra. The uneasy peace only lasted until 1969, when race riots followed the general elections and left hundreds dead or injured.

By studying South Africa and Malaysia and looking at the underlying factors of violence, with special focus on ethnic factors and especially poverty, can we move closer to the underlying causes of post conflict violence. Malaysia tried to address these problems by making constitutional amendments, following the 1969 riots. These amendments were implemented in 1972. Since then the problem of post conflict violence has been addressed to some extent. There are however, still factors of violence that have not been completely eradicated, that might lead to a flaring of violence again one day. The question that this thesis tries to address in the end is, if we need to consider and implement constitutional amendments, like Malaysia, to address our growing problem of post conflict violence. I attempt here to answer this question, comparing the histories of South Africa and Malaysia and the underlying factors of violence to see exactly how similar these states are and if the same solution can work for both.

Inhoudsopgawe

Bl.

Akronieme en Afkortings

Hoofstuk 1	1
1.1. Inleiding.....	1
1.2. Navorsingsprobleem	2
1.3. Navorsing doelstellings en Vrae.....	5
1.3.1. Navorsingsontwerp	6
1.3.1.1. Vergelykende studie	6
1.3.1.2. Beskrywende Studie	7
1.4. Bronne	7
1.5. Konsepte.....	7
1.6. Teoretiese Benadering.....	9
1.6.1. Die Aard van Post Ooreenkomsgeweld.....	9
1.6.1.1. Komponente van geweld	10
1.6.2. Die Oorsaak van Post Ooreenkomsgeweld.....	14
1.6.2.1 Ekonomiese faktore	14
1.6.2.2. Kultuur van geweld	17
1.7. Hoofstukuiteensetting	17
 Hoofstuk 2: Dieselfde Geskiedenis: Die invloed van kolonialisme op PostOoreenkomsgeweld	 20
2.1. Maleisië tot 1957	21
2.2. Suid-Afrika: Die Arme blanke probleem tot Apartheid.....	27
 Hoofstuk 3: Die vorming van die Konstitusionele kontrakte: Ooreenkoms en Onenigheid	 34
3.1. Maleisië: Kwessies van burgerskap en Spesiale Regte.....	34
3.1.1. Die Unie van Maleia: Dood gebore.....	34
3.1.2. Die Federasie van Maleia: Op pad na <i>Meredeka</i>	37
3.1.3. <i>Meredeka</i> : Die Konstitusionele Kontrak van Maleia/Maleisië.....	40
3.2. Die nuwe konstitusie: Suid-Afrika se vredesooreenkoms	45

3.2.1. Die begin van verstaan: Voorafgaande ooreenkomste	45
3.2.1.1. Die Groote Schuur Memorandum.....	48
3.2.1.2. Die Pretoria Memorandum.....	48
3.2.1.3 Die D.F. Malan Akkoord	49
3.2.1.4. Die Nasionale Vredesooreenkoms	49
3.2.2. KODESA	50
3.2.3. Die MPNP en die Konstitusionele Kontrak	52
Hoofstuk 4: Konstitusionele Krisis in Maleisië	59
4.1. Druk en Spanning: Die Spesiale Regte in Praktyk.....	59
4.2. 1969: Die Bom bars	61
4.2.1. Die Struktuur van geweld in Maleisië	63
4.2.2. Etniese en ekonomiese komponent van die konflik	64
Hoofstuk 5: Geweld en transformasie: Suid-Afrika se post skikkingsprobleem	67
5.1. 'n Tydperk van Oorlog: 1990-1994	67
5.2. 1994 Die Skikking in aksie	68
5.3. Misdaad: Onopgeloste kwessies.....	72
Hoofstuk 6: Konstitusionele wysigings en skikkings: Suid-Afrika en Maleisië.....	77
6.1. Swakplekke in die skikkings: Redes vir geweld	77
6.1.1. Onmeetbare goedere	78
6.1.2. Vasgestelde Teikens	79
6.1.3. Die Vasgestelde Kwota	80
6.2 Die Nagevolge van 1969: Konstitusionele Wysigings en die NEP	81
6.3. Suid-Afrika: Post Skikking Skikkings.....	84
Hoofstuk 7: Gevolgtrekking	89
Bylaag 1	94
Bibliografie	95

Akronieme en Afkortings

AMCJA	All Malaya Council of Joint Action
ANC	African National Congress
AZAPO	Azanian People's Organisation
BN	Barisan National
COSAG	Concerned South African Group
DAP	Democratic Action Party
GEAR	Growth, Employment and Redistribution
IMP	Independence of Malaya Party
IVP	Inkatha Vryheidsparty
KODESA	Kongres vir Demokratiese Verandering in Suid-Afrika
MCA	Malayan Chinese Association
MCP	Malayan Communist Party
MIC	Malayan Indian Congress
MNP	Malayan National Party
MPAJA	Malayan People's Anti-Japanese Army
MPNP	Multi-Party Negotiation Party
NEP	New Economic Plan
NP	Nasionale Party
PAS	Patai Islam
PAC	Pan-African Congress
RDP	Reconstruction and Development Program
SAKP	Suid-Afrikaanse Kommuniste Party
UMNO	United Malays' National Organisation

Hoofstuk 1

1.1. Inleiding

Suid-Afrika en Maleisië is state wat op die oog af niks in gemeen het met mekaar nie. Suid-Afrika soos dit vandag staan, kom uit 'n geskiedenis van apartheid en onderdrukking van minderheidsgroepe. Die land het baie onlangs die oorgang gemaak na 'n vrye demokrasie. Maleisië is 'n staat in Suid-Oos Asië, en 'n groot ekonomiese akteur in die streek. Die land het egter ook al verskeie terugslae gehad, waarvan die mees onlangse probleme die 1997 ekonomiese krisis was, met die borrel ekonomie van Suid-Oos Asië wat skielik gebars het, en die streek in 'n resessie gedompel het. Suid-Afrika en Maleisië het egter baie meer as net dit in gemeen. Hulle deel 'n baie eenderse politieke geskiedenis. Beide deel 'n koloniale geskiedenis met Brittanje. Suid-Afrika en Maleisië het ook probleme met etniese geweld. Die konteks waarin geweld plaas vind en plaas gevind het, is ook tot op 'n punt baie ooreenstemmend.

Suid-Afrika kom vanuit 'n geskiedenis waar die minderheid die meerderheid onderdruk het op alle vlakke. Maleisië se probleem het 'n sterker ekonomiese grondslag. Die Sjinese minderheid in Maleisië het die ekonomiese oorhand gehad in die land met die gevolg dat die etniese meerderheid, die Maleiers¹, ekonomies baie slegter daaraan toe was en meer as die helfte van hulle in armoede verkeer het. Die Maleiers het weer baie meer politieke mag gehad in die land, as die Sjinese burgers. In Suid-Afrika is die swart meerderheid onderdruk deur die wit minderheid. Met die onderhandelings wat plaasgevind het tussen 1990 tot 1994, is daar gepoog om die ongelykhede en onderdrukking aan gesprek en 'n konstitusionele ooreenkoms is bereik, wat gedien het as die oorgangsgrondwet. Die ooreenkoms het egter nie 'n voldoende oplossing gebied nie. Vandaar het sosio-ekonomiese ongelykhede tussen groepe gelei tot grootskaalse, lae intensiteit konflik. Maleisië het met onafhanklikheid in 1957, 'n konstitusionele ooreenkoms aangegaan met die Britse regering as deel van die koalisieregering met die MCA en MCI. In 1969 het

¹ Die term Maleiers, word hier gebruik om te verwys na die inheemse populasie van Maleisië. Maleisiërs word gebruik om te verwys na die algehele populasie van Maleisië, insluitend Sjinese en Indiërs

die implementering van die ooreenkoms gelei tot opstand en geweld. Die kontrak is in 1971 gewysig met relatiewe sukses en het 'n einde gebring aan die geweld.

Albei lande het die probleem van post skikkingsgeweld ondervind, en in Suid-Afrika se geval, ondervind dit steeds. In Maleisië was dit in die vorm van opstande en geweld geteiken teen die Sjinese burgers. In Suid-Afrika vandag, is geweldsmisdaad 'n probleem. Die Maleisiese regering het ingegryp en met konstitusionele wysigings gerig op herverdeling, die geweld tot 'n einde gebring. Die Suid-Afrikaanse regering sukkel van dag tot dag met misdaad en dit wil voorkom asof dit daar geen onmiddellike oplossings is nie. Daar is ook 'n etniese komponent aan die geweld. Die ongelykhede wat ontstaan, het slaggate geword waarin die onderhandelars van hierdie ooreenkomste geval het. Hierdie ooreenkomste het nie alle komponente voldoende aangespreek nie. Dit het gelei tot die ontstaan van ongelykhede in sosio-ekonomiese omstandighede wat bygedra het tot onderlangse etniese en kulturele spanning. Dit wil sê dat die geweld nie noodwendig gaan oor suiwer etniese spanning nie, maar eerder die feit dat een etniese groep ekonomies of sosiaal beter daaraan toe is as die ander groep. Die onderliggende faktore vir etnies gedrewe geweld in hierdie twee gevalle is baie eenvoudig; die wat het teenoor die wat nie het nie. Dit is van toepassing op Maleisië en Suid-Afrika. Die ongelyke verdeling van politieke mag speel ook 'n rol (Verma,2002). Ekonomiese en kulturele faktore speel dus beide 'n sterk rol in konflik.

1.2. Navorsingsprobleem

Geweld word dikwels gesien as die grootste oorsaak van die mislukking van vredesooreenkomste. Dit word egter baie min gesien dat geweld die gevolg is van 'n vredesooreenkoms. Hier gaan meer spesifiek gefokus word op geweld as gevolg van die vredesooreenkoms tussen die onderskeie akteurs. Dit wil sê dat daar skerp fokus gaan wees op die inhoud van hierdie ooreenkomste wat kan bydra tot die uitbreek van geweld. Verskeie faktore kan bydra tot geweld gedurende die vredesproses, byvoorbeeld bederwers, groepe wat ongewillig is om mekaar te vertrou, oortredings van skietstilstande en buite faksies wat glad nie deel het aan die vredesproses nie. Wanneer die proses egter deur gevoer word en die vredesproses oorgaan in 'n konstitusionele kontrak en permanente ooreenkoms, word daar verwag dat alle konflik op 'n einde sal wees. Post skikkingsgeweld kom egter dikwels voor en dien as onstabiliserende faktor. Daar is hoofsaaklik vier redes wat geïdentifiseer kan word, wat verantwoordelik is vir die voortsetting van konflik, selfs na die

vredesooreenkoms en vredesproses al begin is. Die eerste rede, sluit aan by bederwers, waar die betrokke partye net nie opreg is met betrekking tot hul toewyding tot die vredesproses nie. Die tweede rede vir die voortsetting van geweld hou verband met die ontevredenheid van die betrokke partye met die ooreenkoms wat bereik is, of die implementering daarvan soos die geval was in Maleisië. Die derde rede kyk na die uitwerking wat die vredesproses self het, binne die onderskeie partye. Dit gebeur dikwels dat vredesprosesse die stres en verdeeldheid binne 'n party na vore kan bring. Die laaste rede vir die voortsetting van geweld is die feit dat die onderliggende redes vir die konflik nooit behoorlik aangespreek was nie. Baie van die lang termyn oorsake van 'n konflik word nooit behoorlik aangespreek nie (Smit, 2004:4). Suid-Afrika is 'n goeie voorbeeld daarvan. Die openlike konflik het omgeskakel in misdaad. Die misdaad is besig om die legitimiteit asook die effektiwiteit van die regering en die staat te affekteer. In Maleisië het dit na vore gekom in die vorm van gewelddadige betogings in 1969. Dit het die regering gedruk om 'n noodtoestand af te kondig.

Dit is dus belangrik om die konstitusionele ooreenkomste wat gesluit is onder die vergrootglas te plaas. Die ooreenkoms en die voorwaardes wat dit bevat dra direk by tot die omstandighede wat die ooreenkoms volg. Dit wil sê dat die vredesooreenkoms en die konstitusionele kontrak wat daaruit voort vloei, dikwels 'n primêre bydra lewer tot die geweld wat volg. Lande wat waterskeidingsooreenkomste bereik, het die belangrike taak om die ooreenkoms vas en solied te maak en al die prosesse wat daarmee saam gaan, te legitimeer. As hierdie legitimeringsproses ontbreek, kan die hele proses verval in chaos en die uitbreek van lae intensiteit geweld in die vorm van geweldsmisdaad. Al die aspekte wat kan lei tot geweld, moet aangespreek word deur die ooreenkoms en afgedruk word in die post ooreenkoms tydperk. Die beheer en beperk van geweld deur die staat, ekonomiese faktore, eksterne faktore en simboliese faktore kan alles bydraend wees tot geweld in 'n post ooreenkoms konteks (Du Toit, 2000).

Die navorsingsprobleem wat dus na vore kom, is of die algehele ooreenkoms of konstitusionele kontrak (Grand Settlement) 'n bydra lewer tot post ooreenkoms geweld en of dit voorsiening maak vir die hantering daarvan? Die algehele ooreenkoms moet ondersoek word vir slaggate wat kan lei tot geweld en konflik. Die ooreenkoms as geheel moet in ag geneem word. Daar moet gekyk word na wat 'n vredesooreenkoms alles moet bevat om die proses in die geheel deur te sien asook die uitbreek van geweld na die ooreenkoms te beperk. Watter foute is deur die

onderhandelaars en die opstellers van Suid-Afrika en Maleisië se ooreenkomste gemaak tydens die vormingsproses van die konstitusionele kontrakte? Beide Suid-Afrika en Maleisië het in slaggate getrap tydens die onderhandelingsproses. Horowitz noem enkele voorbeelde soos onmeetbare goedere, soos in die geval van Maleisië wat slegs Maleis as taal wou hê in ruil vir burgerskap vir die nie Maleiers. Dan was daar ook vaste doelstellings wat bepaal sou word deur sekere kwotas of datums (Horowitz, 1985:584-586). 'n Verdere slagkat waarin Suid-Afrika geval het, was die te kort aan aandag aan die fyner besonderhede. Voor die kontrak onderteken was, was besonderhede die rede vir die ontsporing van vroeë onderhandelings. Na die ooreenkoms onderteken was, het dit 'n bydraende faktor geword in die uitbreek van geweld. KODESA, die vroeë pogings tot onderhandelings vir die nuwe grondwet, het misluk omdat daar 'n algemene gevoel was dat daar nie genoeg aandag gegee word aan kwessies van sentrale belang nie. Belangrike punte soos private militêre vleuels van die onderskeie partye is nie behoorlik aangespreek nie. Die geheimhouding van die KODESA-proses op daardie stadium, was ook problematies, veral vir die ANC. KODESA het in Mei 1992 uitmekaar geval as gevolg van die tekort aan aandag aan die besonderhede (Spitz en Chaskalson, 2000: 27). Na die ineensorting van die aanvanklike onderhandelings in 1992 en weer laat in 1993, het die hervatting van onderhandelings vinnig gedruk vir die opstel en ondertekening van 'n konstitusionele kontrak, uit vrees dat die proses weer kan opbreek. Dit het gelei dat daar gedruk is om momentum te behou tydens die onderhandelingsproses en besonderhede wat potensieel problematies was aangespreek sou word deur aparte komitees of later hanteer sou word. Hierdie tekort aan aandag aan die besonderhede het 'n groot bydra gelewer tot die uitbreek van post ooreenkoms geweld.

Die ander aspek verbonde hieraan is of die ooreenkoms die kern oorsake van konflik aanspreek. As daar gekyk word na die kern oorsake van konflik, spring armoede, ongelykheid en skaarsheid van hulpbronne na vore, alles sosio-ekonomiese faktore (Kaplan, 1994). In beide Suid-Afrika en Maleisië kan hierdie faktore gebind word aan die redes vir post ooreenkoms geweld.

Die navorsing wat in hierdie tesis gedoen gaan word, gaan spesifiek fokus op die tekortkominge en gebreke aan van die konstitusionele skikkings van Maleisië en Suid-Afrika, en die bydra wat dit gemaak het tot post ooreenkoms geweld.

1.3. Navorsing doelstellings en Vrae

Die doel van die navorsing is om te bepaal tot watter mate Suid-Afrika en Maleisië se ervarings ooreenstem. Binne die konteks van hierdie gevalle studie sal daar gekyk word of dieselfde oplossing geld vir Suid-Afrika met betrekking tot konstitusionele wysigings, as wat vir Maleisië gewerk het. Om dit te bepaal sal daar gekyk word na verskillende aspekte van konflik en die ooreenkomste wat daarmee saam gaan. Post skikkingsgeweld in Suid-Afrika en Maleisië sal ondersoek word met spesifieke verwysing na die konstitusionele kontrakte of ooreenkoms wat dit vooraf gegaan het. Die mate van ooreenstemming tussen die twee lande, sal dien as 'n aanduiding op of die oplossings vir Suid-Afrika dieselfde sal wees as wat dit vir Maleisië was.

Om die ooreenstemming te bepaal tussen Suid-Afrika en Maleisië te bepaal moet spesifieke vrae en faktore aangespreek en vergelyk word. Eerstens moet daar gekyk word na die struktuur van die konflik. Dit wil sê faktore soos etnisiteit, kolonialistiese impak, ongelyke verdeling met ander woorde sosio-ekonomiese omstandighede en politieke onderdrukking moet in ag geneem word. Volgende moet daar gekyk word na die onderhandelinge en skikkings wat die konstitusionele kontrak vooraf gegaan het. Die onderhandelings wat die konstitusionele kontrak in Maleisië vooraf gegaan het tussen 1955 en 1957 moet ondersoek word. Dit moet vergelyk word met die onderhandelinge en ooreenkomste wat die 1993 grondwet en sy opvolger die finale 1996 grondwet, vooraf gegaan het. Die skikkings waarop beslis is, dit wil sê die onderskeie grondwette van Maleisië in 1957 en in Suid-Afrika in 1993/96 moet dan vergelyk word. Die slaggate wat in elk van hierdie ooreenkomste voorgekom het moet ondersoek en vergelyk word om te sien tot watter mate elke ooreenkoms bygedra het tot die uitbreek van geweld na die skikkings. Laastens moet daar gekyk word na die opvolg skikking en konstitusionele wysigings wat plaasgevind het in Maleisië in 1971. Die aard van die veranderings asook die impak daarvan en tot watter mate dit die post ooreenkoms geweld bekamp het moet in ag geneem word. As dit alles in oorweging gebring word, kan daar gekyk word na die toepassing van die Maleisiese oplossing op die Suid-Afrikaanse probleem.

Die doel met die navorsing is om te bepaal tot watter mate die gebeure, dit wil sê die uitbreek van geweld, in Maleisië tussen 1969 tot 1971, met spesifieke verwysing na die konstitusionele ooreenkoms van 1957, ooreenstem met die toenemende styging in geweldsmisdaad in Suid-Afrika vanaf 1994, met spesifieke terugwysing na die konstitusionele ooreenkoms van 1993, ooreenstem. Na aanleiding hiervan is dit dan

belangrik om te kyk na die oplossings wat Maleisië gevolg het om die geweld en opstande aan te spreek. Was Maleisië werklik so suksesvol met die aanspreek van die geweld? Kan Suid-Afrika moontlik die selfde oplossings gebruik as Maleisië? Lê die oplossing vir Suid-Afrika se post skikkingsgeweld in konstitusionele wysigings of nie? Omstandighede soos dit vandag staan in Maleisië kan ook in ag geneem word om 'n moontlike vooruitskouing vir Suid-Afrika te verkry.

1.3.1. Navorsingsontwerp

1.3.1.1. Vergelykende studie

Hierdie kwalitatiewe studie sal die vorm neem van 'n vergelykende studie. Die data wat ingesamel is, is hoofsaaklik van 'n kwalitatiewe aard. Die twee state wat in hierdie studie met mekaar vergelyk gaan word, is Suid-Afrika en Maleisië. Deur die twee state met mekaar te vergelyk, sal die ooreenkomste en verskille in hulle grondwetlike ooreenkomste sigbaar wees. Deur die gebeure te bestudeer wat die grondwetlike kontrakte vooraf gegaan het, asook die konstitusionele ooreenkomste self, sal die konteks van die onderskeie state se post ooreenkoms geweld duideliker wees. Deur dit waar te neem en met mekaar te vergelyk, sal daar gesien kan word of die ooreenkomste tussen hierdie state se post ooreenkoms geweld eenders genoeg is om soortgelyke oplossings op Suid-Afrika toe te pas as die wat Maleisië gevolg het (Neuman, 2003).

Omdat die studie die vorm van 'n vergelykende studie aanneem, sal die staat dien as die hoof eenheid van analise. Die staat as eenheid van analise is belangrik juis omdat die staat gesien word as die primêre verskaffer van sekuriteit, nie net fisies nie maar ook sosio-ekonomies. Die mislukking van die staat om aan die basiese behoeftes van sy burgers te voorsien dui op die mislukking van staat en ook die te kort aan legitimiteit. Daar sal gefokus word op spesifieke tydsgrepe in die onderskeie lande se geskiedenis om te fokus op spesifieke gebeure om die impak daarvan waar te neem op die staat. Daar sal ook gekyk word na verwikkelings oor lang periodes van tyd om veranderinge waar te neem soos verdrae en ooreenkomste plaasgevind het (Neuman, 2003).

1.3.1.2. Beskrywende Studie

Hierdie werkstuk sal die basiese vorm aanneem van 'n beskrywende studie. Die idee is om aan die leser die basiese agtergrond kennis en konsepte te verskaf. Die basiese feite en agtergrond sal weergegee word om die konteks van die gebeure binne Suid-Afrika en Maleisië te probeer verduidelik. Daar sal deurlopend vergelykings getref word tussen die situasie soos dit ontvou het in Suid-Afrika en soos dit ontvou het in Maleisië. Daar is al breedvoerig geskryf oor Suid-Afrika en die post ooreenkoms geweld en watter faktore daarby bydra, asook die aard van hierdie konflik (Du Toit, 2001,2003). Die inligting wat beskikbaar is met betrekking tot post konflik geweld in Maleisië is baie beperk en word ook nie hanteer met die oog op post konflik teorie nie. Die basiese beskrywing van die omstandighede is belangrik om te verstaan watter impak die onderskeie gebeure in Suid-Afrika en Maleisië gehad het op die konstitusionele kontrakte wat gesluit is. Die beskrywende studie ondersoek ook die vrae van, wat en hoe. Wat is die proses wat Suid-Afrika en Maleisië gevolg het om tot 'n vergelyk te kom en hoe het hulle dit bereik? Wat is die ooreenkomste tussen die vredesproses in Suid-Afrika en Maleisië? Indien wel, hoe moet Suid-Afrika sy grondwet wysig om dieselfde sukses te behaal as Maleisië? (Neuman,2003) .

1.4. Bronne

Die bronne wat in die navorsing gebruik gaan word is hoofsaaklik kwalitatief alhoewel daar wel gebruik gemaak sal word van kwantitatiewe data soos statistieke. Dit bestaan uit 'n breë verskeidenheid boeke, joernaal publikasies, koerant artikels, regeringsbronne en elektroniese bronne.

1.5. Konsepte

Die belangrikste konsepte wat hier uiteengesit moet word is die van post ooreenkoms geweld en konstitusionele kontrak of ooreenkoms. Geweld binne die verband van die staat kan manifesteer in die vorm van hoë intensiteit geweld of lae intensiteit geweld. Hoë intensiteit geweld verwys na oorlog, terwyl lae intensiteit konflik verwys na onder andere gewelddadige misdaad en politieke geweld soos dit manifesteer in Suid-Afrika sedert 1994. Binne die Suid-Afrikaanse konteks verwys post ooreenkoms geweld na die toeneem van misdaad. Tussen 1990-1994, was geweld grootliks toegeskryf aan die lae intensiteit oorlogsvoering in die vorm van politieke geweld. Na 1994 het die politieke geweld plek gemaak vir misdaad, veral

geweldsmisdaad. Geweldsmisdaad kan gedefinieer word as misdaad teenoor die persoon, wat insluit aanranding, moord, verkragting en roof (Du Toit, 2000:36).

Binne die Maleisiese konteks neem die geweld 'n ander vorm aan. In Maleisië het geweld na vore gekom in die vorm van etniese opstande, met sterk sosio-ekonomiese ondertone. Honderd-ses-en-negentig mense is gedood en honderde ander is beseer. Geboue en eiendom is ook beskadig en aan die brand gestee. Hierdie vorm van lae intensiteit konflik, is in die Maleisiese geval suksesvol omgeskakel in 'n politieke beweging. Maleiers in Maleisië is met vors in beweging gebring om vir hulle regte op te tree.

Die konstitusionele kontrak verwys na die ooreenkoms wat onderteken is deur die opponerende partye. Dit bevat die terme en voorwaardes waarop die ooreenkoms gebou is as ook die verskeie voorwaardes, reëls en regulasies oor hoe die proses van regering vorentoe moet geskied. In Suid-Afrika was hierdie dokument die 1993 interim konstitusie, wat gebaseer was op magsdeling tussen die regerende NP en ANC. Die Interim grondwet het 34 demokratiese beginsels bevat en beskerm. Die ooreenkoms het die regte van die minderheidsgroepe sowel as meerderheidsgroepe bevat en beskerm. Die regerende party kon ook nie net aan die ooreenkoms verander soos dit wil nie. Die ooreenkoms het ook voorsiening gemaak vir die skeiding van magte tussen die wetgewende, geregtelike en uitvoerende komponente. Hierdie interim grondwet het later plek gemaak vir die 1996 grondwet, wat baie dieselfde is as die 1993 ooreenkoms (Deegan, 2001:89).

Die konstitusionele kontrak wat in Maleisië gesluit is in 1957 met die Alliansie, het bestaan uit die drie hoof partye van die tyd as ondertekenaars. Die konstitusionele kontrak het bekend gestaan as die *Meredeka*-ooreenkoms. Hierin is die vereistes en stelsel van regering uiteengelê, asook die regte en voorregte van die onderskeie etniese groepe binne die federasie. Die kontrak het voorsiening gemaak vir 'n sterk sentrale regering, met sekere mates van outoriteit binne die state. Die uitbreidings van voorregte en voordele vir die Maleiers is duidelik uiteengesit. Dit het ook die regte en beperkings op burgerskap met betrekking tot die Sjinese en ander nie Maleise burgers uiteengesit. Die herverdeling van voordele vir Maleiers in die ekonomie is ook in hierdie kontrak gesit. Maleis is ook as amptelike taal aangewys. Daar is grotendeels 'n kompromie aangegaan gedurende die onderhandelings vir die konstitusionele kontrak tussen die Sjinese Maleiers, wat verantwoordelik sou wees vir die ekonomie en die bumiputera (inheemse Maleiers of "seuns van die aarde") wat sou optree as die besturende elite. Voorkeur posisies is egter steeds gehou vir

Maleiers (Von Vorys, 1975:126). Die konstitusionele kontrak was dus nie net 'n ooreenkoms gewees tussen die partye nie, maar ook die grondwetlike voorskrif van hoe die land regeer moes word.

Post ooreenkoms geweld en konstitusionele kontrakte of ooreenkomste is die twee sentrale konsepte binne hierdie studie.

1.6. Teoretiese Benadering

Dit is belangrik om na die aard en die struktuur van die konflik te kyk, om effektief te bepaal wie betrokke is by die konflik en hoe dit hanteer moet word om post skikkingsgeweld te voorkom. Voor daar gekyk word na die situasie van Suid-Afrika en Maleisië, met betrekking tot post skikkingsgeweld, moet daar vinnig terug gekyk word na sekere komponente van konflik self. Om die post skikkingsgeweld in konteks te plaas en dit te verstaan moet die aard van die konflik, dit wil sê die motivering agter die konflik, die akteurs en die slagoffers ondersoek word. As die konflik etnies gedrewe is, verskil die organisering van akteurs en slagoffers aansienlik van die organisering van 'n konflik wat gebaseer is op onafhanklikheidsbeginsels of sosio-ekonomiese beginsels. Laastens is dit belangrik om die oorsake van geweld te ondersoek deur te kyk na die aard van die konflik. Die etniese komponente in beide Suid-Afrika en Maleisië kan direk verbind word met ekonomiese faktore. Daar sal dus gekyk word na die rol wat ekonomiese faktore in konflik speel. Laastens sal daar vlugtig gekyk word na die invloed wat 'n kultuur van geweld het op post ooreenkoms geweld.

1.6.1. Die Aard van Post Ooreenkomsgeweld

Deur die aard van konflik en geweld te bestudeer, kan daar bepaal word wie die akteurs is in die geweld, met ander woorde die hoofspelers en uitvoerders van geweld. Dit bepaal dan ook wie die slagoffers van die geweld sal wees. Wanneer daar spesifiek gekyk word na die post ooreenkomsgeweld konflik in Suid-Afrika en Maleisië, het geweld in beide lande sterk etniese eienskappe as gevolg van die historiese ongelykhede.

1.6.1.1. Komponente van geweld

Die etniese raamwerk soos dit deur Horowitz (1985) uiteengesit word, is van toepassing op Suid-Afrika en Maleisië. Daarmee saam moet daar gekyk word na die sterk ekonomiese rol wat gespeel word binne konflik in die algeheel. Alhoewel Horowitz se model gebaseer is op etniese geweld kan dit ook toegepas word om konfliktsituasies met sosio-ekonomiese faktore.

Etniese konflik kan baie losweg gedefinieer word as konflik tussen groepe, wat hulself onderskeidelik sien as te verskillend van mekaar, elk met sy eie gemeenskaplike karaktertrekke, taal, ras, geloof, geskiedenis en of kultuur. Dit wil sê alle kenmerke wat gekoppel word aan identiteit. (Tharoor, 1999: 1). Alhoewel die wêreldverwagting was dat konflik, oorlog en geweld wat gebaseer is op etnisiteit tot 'n einde sou kom met die beëindiging van die Koue Oorlog, was dit egter net die begin. Met die groeiende invloed van globalisering het die assosiëring met kulturele of etniese identiteit sterker na vore gekom. Mense vereenselwig hulself met vakbonde, politieke partye en ander burgerlike organisasies op grond van etnisiteit. Algemene mobilisering vir spesifieke doelstellings vind steun vanuit geteikende etniese groepe. Koloniale geskiedenis en die tydperk van dekolonialisering het 'n baie groot bydrae gemaak tot die opkoms van etniese identiteite en die skep en ontstaan van konflik gebaseer op hierdie identiteite. Suid-Afrika en Maleisië is beide klassieke voorbeelde van die impak wat kolonialisme gehad het op die ontstaan en uitbreiding van etnisiteit. Met die verspreiding en intensivering van globalisering en die waardes van gelykheid wat daarmee gepaard gaan, het dit veroorsaak dat etniese groepe wat hulpbronne deel of wat naby mekaar bly, hul omstandighede begin vergelyk. Hand aan hand met die waardes van globalisering het die kapitalistiese waardes van prestasie gelei tot die besef dat sekere etniese groepe in 'n bepaalde omgewing beter af is as ander binne die grense van die staat (Horowitz, 1985:2-5). Etnisiteit skep dus dikwels 'n verwronge beeld van kultuur en identiteit met die doel om dit te verpolitiseer. Hierdie verpolitisering van identiteit beskadig elemente wat gesien kan word as positief en selfs opbouend (Tharoor, 1999:8)

Hoe meer verdeeld 'n samelewing is op grond van etnisiteit, hoe dieper strek die impak daarvan op die dag tot dag funksionering van 'n samelewing. Horowitz (1985:8) dui aan dat dit alle vlakke van ontwikkeling, onderrig, grondbeleidskwessies, besigheidsbeleid en belasting aanraak. Die (her)verspreiding van veral kapitaal en arbeid is ook twee baie goeie voorbeelde van kwessies wat veral geregleer word

volgens etniese lyne. Beide Suid-Afrika en Maleisië is goeie voorbeelde van hoe etniese verdeling sake van herverdeling, onderrig en arbeid geaffekteer het, voor en na die konstitusionele skikkings bereik is. In diep verdeelde samelewings, binne die staat wat geag word as 'n entiteit van eenheid, neem kwessies van etnisiteit oor en raak dit die middelpunt van politieke en sosiale bedrywighede. Dit belemmer die eenheid van die staat en plaas druk om die bande van die staat om te funksioneer as 'n verenigende entiteit. Dit lei dikwels tot die verswakking van die staat asook die kern oorsake van geweld wat lei tot misdaad en geweld (Horowitz, 1985:12).

Dit is belangrik om te verstaan wat bedoel word met etnisiteit. Dit wil sê hoe word mense verdeel in groepe wat gebaseer is op etnisiteit. Wat kan gesien word as kenmerke van 'n spesifieke kenmerke wat jou sal insluit by 'n etnisiteit; ras, taal, geloof? Dit kan gebeur dat daar gedifferensieer word op slegs een kenmerk, byvoorbeeld Groep A praat 'n ander taal as Groep B. Wanneer daar egter meer as twee groepe in 'n spesifieke area is, en twee groepe dieselfde taal praat maar nie dieselfde geloof het nie kom geloof ook deur as 'n kenmerk van etnisiteit. Horowitz (1985:41) verduidelik dit as volg: Groep A en C praat dieselfde taal, maar 'n ander taal as groep B. Groep A en Groep C onderskei hulself egter op grond van verskillende gelowe. Die rol wat kleur of ras op etnisiteit speel word dikwels gedebatteer. Daar is twee veralgemenings wat Horowitz (1985:42) noem aangesien dit slegs veralgemenings is, sonder bewyse. Eerstens word die aanname gemaak dat konflik wat gebaseer is op kleur oor die vermoë beskik om intense emosies van lojaliteit te bewerkstellig en so te lei tot meer intense geweld. Tweedens word dit aangeneem dat kleur as 'n duidelike onderskeidende kenmerke van verskillende etnisiteit is. Hierdie veronderstellings spruit egter uit die historiese assosiasies wat met kleur gemaak is in terme van die koloniale tydperk waar nie wit groepe onderdruk is deur die koloniale magte. Dit was egter die onderdrukking wat gelei het tot intensivering van konflik eerder as kleur (Horowitz, 1985:42).

Etniese definisies en die manier hoe etnisiteit uiteengesit word speel 'n groot rol op die akteurs en slagoffers in konflik. Die bydrae van kolonialisme op onderskeiding van akteurs moet nie agterweë gelaat word nie. Soos reeds genoem, het die rol van die koloniale magte 'n redelike impak gehad op hoe groepe gedefinieer is en ook op die spanning wat as gevolg daarvan ontstaan het. Die koloniale regerings het dikwels een etniese groep bo 'n ander bevoordeel. Dit het massiewe impak gehad op die postkoloniale tydperk (Tharoor, 1999:3). Die Afrikaanssprekende blanke gemeenskap in Suid-Afrika is 'n voorbeeld hiervan, asook die Maleiergemeenskap

van Maleia. Die uiteensetting van aktors en slagoffers kan verduidelik word aan die hand van die struktuur van die groepsverhoudinge soos dit uiteengesit is deur Horowitz (1985). Alhoewel Horowitz die model gebruik om die onderskeid te tref tussen die verhouding van klas en etnisiteit, bied dit 'n uiteensetting van die aktors en slagoffers in die post ooreenkomstige geweld.

Die eenvoudige onderskeid kan gemaak word tussen etniese groepe wat verdeel is volgens 'n hiërargiese rangorde en parallelle etniese groepe. Hierdie onderskeid berus wel op die sosiale klas verskille tussen etniese groepe, veral ten opsigte van ekonomiese welvaart. Suid-Afrika is 'n goeie voorbeeld van 'n etniese verdeelde samelewing onder apartheid, wat verdeel is volgens 'n hiërargiese rangorde. Gedurende apartheid was swart groepe geheel en al ekonomies en polities onderdruk. Hierdie rangorde kan selfs vandag bespeur word, as daar gekyk word na die ongelyke verspreiding van kapitaal, arbeid en algemene welvaart tussen wit en swart. Die rangorde verhoed ook enige sosiale mobilisering aangesien Groep A geheel en al Groep B onderdruk. Parallelle etniese verdeling is wanneer daar 'n gelyke verdeling is tussen die onderskeie etniese groepe in terme van status en ekonomie. Dit beteken nie dat die verdeling van ekonomiese en politieke voordele gelyk is in die sin van elke groep beskik oor gelyke toegang nie, maar eerder een Groep A domineer nie oor alles en onderdruk dan Groep B nie. Maleisië is weer 'n goeie voorbeeld van onverdeelde parallelle groepe. Die Sjinese in Maleisië was in beheer van al die ekonomiese mag, terwyl die Maleiers weer in beheer was van al die politieke mag in die land. Die probleem hiermee, is soos die Maleise voorbeeld illustreer, dat sekere etniese groepe egter verval in uiterste armoede terwyl die ander groep weer floreer, maar geen politieke mag het nie (Horowitz, 1985: 22).

In hiërargiese stelsels is dit eenvoudig om die slagoffers en aktors uiteen te sit. Die aktors is die partye, organisasies en mense wat georganiseer is volgens spesifieke etniese lyne wat die slagoffers of ondergeskiktes onderdruk. Parallelle groepe wat in kompetisie staan met ander groepe ontwikkel proses waarmee hulle hul eie kultuur verhef bo die van die ander groep. Die Maleiers byvoorbeeld bewonder die besigheidsvaardighede van die Sjinese maar ag hulle as ongekultiveerd en kru in vergelyking met die Maleier Moslem kultuur. Wat van belang is in parallelle groepe, is nie die dominerende van een groep oor 'n ander nie maar eerder die politiek van insluiting en uitsluiting. Dit wil sê wie word ingesluit by ekonomiese vooruitgang en ontwikkeling en wie word uitgesluit (Horowitz, 1985:27, 31). In parallelle strukture verskil die slagoffers en die aktors dikwels nie veel van mekaar nie. Beide vervul

die rol van slagoffers en uitvoerders van geweld. Met die uitbreek van konflik in Maleisië in 1969, was dit egter die Sjinese wat die slagoffers was.

'n Baie belangrike akteur in post ooreenkoms geweld, wat ook 'n bydrae maak tot die etniese aard van die konflik is die staat self. Die staat funksioneer as die arena vir konflik. Du Toit (2003:17) verwys na die basiese funksies van die staat en hoe dit bydra tot konflik. Dit is belangrik vir die staat om 'n monopolie op geweld te hê en die alleen mag om dit te kan uitoefen. Die staat is veronderstel om die reëls te bepaal waaronder konflik plaasvind binne en buite die grense van 'n staat. Wanneer die staat nie meer alleen mag beskik op die vermoë om geweld te gebruik nie, verwys dit na die verval van die staat. Dit is ook die plig van die demokratiese staat om die raamwerke van die staat en die soewereiniteit daarvan in stand te hou en te verdedig. Wanneer die staat beheer verloor oor geweld, kan die staat nie meer sy soewereiniteit beskerm nie en word die staat 'n swak staat (Du Toit, 2003:17). Die staat speel 'n baie groot rol in etniese konflikte en geweld. Die staat dra dikwels by tot die skep, beklemtoning en intensivering of afname in etniese identiteite. Die staat bied die arena vir die konflik deur dat dit die staat hulpbronne, ekonomiese en politieke welvaart bied waarvoor onderskeie etniese groepe moet kompeteer (Williams, 1994:49).

Wat baie nou gepaard gaan met die staat en etnisiteit is nasionalisme. Nasionalisme speel ook 'n belangrike rol in die aard van etniese konflik. Nasionalisme en nasionalistiese bewegings, het 'n groot rol gespeel in etniese mobilisering en post ooreenkoms geweld in veral Maleisië, maar ook in Suid-Afrika, waar baie politieke mobilisering nog plaas vind op grond van etniese mobilisering deur middel van politieke partye. Nasionalisme kan gedefinieer word op twee maniere. Eerstens as identifisering en ter ondersteuning van die staat struktuur, ongeag die etniese samestelling van die staat. Nasionalisme kan ook gesien word as die ondersteuning van en lojaliteit aan 'n spesifieke etniese groep, wat binne of buite die grense van die staat lê (Williams, 1994:53). Etniese nasionalisme word dikwels gebruik deur politieke leiers om groepe binne die staat te mobiliseer teen die staat. Dit word dikwels opgeroep wanneer staatstrukture mense (veral as hierdie groepe hulself kan identifiseer volgens 'n gemeenskaplike identiteit) in die steek laat, dat politieke leiers, meestal tot hul eie gewin, groepe tot opstand, geweld en selfs misdaad kan mobiliseer in die naam van nasionalisme. In tye van onsekerheid van die staat waar politieke en ekonomiese fluktuering terug wend na die meer tradisionele, omdat dit vir hulle 'n bekende en stabiele anker inhou, word daar veral gebou op etniese

skeidings en verskille (Tharoor, 1999:2). Nasionalisme, etnisiteit en die staat, bind saam om die aard van post ooreenkomsgeweld na vore te bring asook die agtergrond van die betrokke akteurs te skep. Etnisiteit, as deel van die definisie van identiteit en nasionalisme is iets wat homself dikwels verleen, soos dit nodig is om gebruik te word vir wat die doel op die spesifieke tydstip ook al mag wees.

1.6.2. Die Oorsaak van Post Ooreenkomsgeweld

As daar gekyk word na die oorsake van etniese geweld is daar verskeie faktore wat in ag geneem moet word. Hierdie faktore spreek nie net tot etniese geweld nie, maar tot ander faktore wat bydraend is tot konflik, geweld en misdaad, soos dit gemanifesteer het in die post skikkingstydperk. In die geval van Suid-Afrika en Maleisië is dit egter belangrik om gemeenskaplike faktore uit te wys, wat 'n groot bydrae maak tot etniese of rasse spanning en dus lei tot die uitbreek van geweld of misdaad in die onderskeie lande. Die rol wat ekonomiese en sosio-ekonomiese omstandighede speel in die uitbreek van geweld of ontstaan van misdaad moet baie deeglik ondersoek word. Daar moet gekyk word na die rol wat die kapitalistiese sterk minderheidsgroepe, soos die Sjinese in Maleisië en die Afrikaners in 1994 in Suid-Afrika, het op die arm en verarmde meerderheidsgroepe. Daar moet ook gekyk word na die konflik kultuur, wat veral in Suid-Afrika gesien kan word.

1.6.2.1 Ekonomiese faktore

Die ontstaan van skaarsheid en armoede binne die grense van die staat bied 'n toenemende uitdaging aan die staat. Die staat self word bedreig as gevolg van hierdie tekorte wat ontstaan. Die onvermoë van die staat om aan die ekonomiese behoeftes van sy burgers te voldoen is besig om al meer 'n bydrae te maak tot sosiale probleme van geweld en misdaad. Kaplan (1994: 44) noem dit: "...revenge of the poor...". Armoede veral, neem toe en saam met dit misdaad. Soos die staat beheer verloor om oor die basiese behoeftes te voorsien, verloor die staat beheer oor sy monopolie van geweld. Wanneer die staat die punt bereik waar geweld en misdaad nie meer onderskei kan word nie, raak selfs nasionale verdediging, 'n nuttelose konsep. Kaplan beskryf baie akkuraat wat die ergste is wat met die staat kan gebeur na 'n skikkings ooreenkoms, as die staat nie oor die vermoë en hulpbronne besit om die behoeftes te bevredig van sy inwoners nie. Hy sê dat konflik geweld en misdaad in die staat die punt van interne oorlogvoering sal bereik vir die oorlewing van die gemeenskap. Soos die staat verswak, sal sy vermoë om minderheidsgroepe te beskerm ook verswak en hierdie groepe blootstel as teikens in geweld (Kaplan, 1994:74). Die ironie is dat die staat dikwels misluk as gevolg van

onderontwikkeling. Ongelyke verspreiding van infrastruktuur in arm lande is 'n groot bron van konflik. Die transformering van staatsgedrewe ekonomieë na kapitalisme, soos dit in beide Suid-Afrika en Maleisië was, na die onderskeie konstitusionele skikkings geteken is, het hierdie probleme van ongelyke verspreiding sterk na vore gebring (Tharoor, 1999:4).

Kaplan se vooruitskouing van wat kan gebeur as ongelykhede nie behoorlik aangespreek word nie, verwys na die ergste wat kan gebeur vanuit so 'n scenario. Die verspreiding van globalisering en kapitalistiese markte het egter 'n massiewe impak op ongelykhede regoor die wêreld, veral op etniese konflik. In lande waar die dominante mark minderheid staan teenoor die arm plaaslike meerderheid gebeur dit dikwels dat die idees van demokrasie en die markstelsel direk in kontras met mekaar staan. Suid-Afrika en die Suid-Afrikaanse regering is 'n baie goeie voorbeeld hiervan na 1994, waar meer sosialisties georiënteerde herverdeling gebots het met meer demokratiese kapitalistiese idees. Soos die markte ook verder lei tot die verryking van die mark dominante minderheid, verhoog die moontlikheid op geweld en die frustrasie van die onderworpe meerderheid (Chua, 2003:124).

Minderheidsdominering van markte het dikwels 'n sterk etniese oriëntering. Dit blyk veral vanuit lande soos Suid-Afrika en Maleisië wat kom vanuit 'n koloniale geskiedenis, waar die koloniale regering bygedra het tot die verdeling van die ekonomie op 'n etniese grondslag. Maleisië en Suid-Afrika is 'n uitstekende voorbeeld hiervan, soos dit in Hoofstuk 2 verduidelik is. Die koloniale era het tot gevolg gehad dat diverse groepe in kontak gekom het met mekaar, sonder om 'n geïntegreerde gemeenskap te skep. Die gevolg hiervan was, dat elke groep 'n spesifieke posisie in die ekonomiese en sosiale orde ingeneem het en dat sekere groepe monopolieë gevorm het binne die ekonomiese en sosiale orde. Beide Suid-Afrika en Maleisië is voorbeelde hiervan. Soos die koloniale tydperk gevorder het, het hierdie klasse en identiteite verdiep en is dit afgedruk op die onderskeie groepe. Soos ontwikkeling gevorder het, is die onderskeie gemeenskappe beskerm binne hulle onderskeie groepe. Ongelyke het ontstaan binne die gemeenskappe ten opsigte van rykdom, onderrig, kwalifikasie en produktiwiteit. Soos hierdie ongelykhede uitgebrei het, het dit gelei tot politieke gapings en onenigheid. Hierdie gapings en onenigheid het gevorm volgens etniese of klas groepe (Means, 1972:29).

Wanneer die etniese minderheid egter in beheer is oor die ekonomie en dan domineer oor etniese meerderheid, reageer die leiers van die meerderheid op twee maniere: hulle doen niks nie uit vrees vir die gevolge wat enige aksie kan hê op die

ekonomie as geheel en hoop dat die ongelyke verdeling met die tyd self reg gestel sal word of die leiers besluit om onmiddellik op te tree en die situasie reg te stel. Dit is dan wanneer leiers en regerings stappe neem om die ekonomie te nasionaliseer en in die mees ekstreme gevalle selfs te probeer om etniese minderhede uit die land te werk (Esman, 1987:395). Hierdie nasionaliserings pogings wat gemotiveer word deur etniese herverdeling, het dikwels 'n baie negatiewe effek en versterk dikwels etniese nasionalisme wat die dryfveer is agter die nasionalisering.

Nasionaliseringsbeleid word gedryf vandag tot 'n groot mate deur die afkeur en haat van die arm meerderheidsgroepe vir die ryk minderhede. Maleisië, vandag is 'n voorbeeld wat steeds nasionaliseringbeleid toe pas, selfs na die 20 jaar van die NEP plan geëindig het. Al het grootskaalse privatisering van die ekonomie plaasgevind in die Maleisiese ekonomie, het daar geen veranderinge in die grondwet geskiet, wat voorsiening vir die voordelige behandeling van die Maleiers nie. Die probleem met hierdie etnies gedrewe nasionaliserings is dat die nasionaliserings nie noodwendig gemik is op die privaat eiendomme of instellings van die ekonomie nie, maar eerder die rykdom van die etniese minderhede teiken, of dit wat geregtiglik aan hulle behoort. Maleisië is 'n voorbeeld hiervan (Chua, 2003:135).

As daar gekyk word na globalisering en die effek wat dit op konflik en geweld het, dan het dit nie bereik wat dit gepropageer het nie. Daar is verskeie gevalle waar die ekonomiese druk op lande net te veel was en die staat bloot gestel het aan etniese ongelukkigheid, opstande, misdaad en geweld. Die onvermoë van baie state en veral derde wêreld state, om die druk te hanteer wat kom van globalisering lei tot grootskaalse konflik, burgeroorloë en die verhoging van etniese spanning, soos reeds uitgewys met die mislukking van die staat. Die verhouding wat bestaan tussen die uitbreek van etniese geweld en ekonomie sal bly voortbestaan waar groepe in swak state moet meeding vir dieselfde hulpbronne (Tharoor, 1999:8).

Wanneer die regering poog om ekonomiese ongelykhede aan te spreek, kan dit lei tot groter ongelukkigheid tussen etniese groepe as dit nie versigtig aangepak word nie. Die herverspreiding van ekonomiese bronne lei dikwels na etniese kapitalisme. Beleid wat ingestel word om herverdeling te bewerkstellig, kan lei tot ongelukkigheid tussen etniese groepe wat die voordeel trek. Om die etniese herverdeling te bewerkstellig in demokratiese lande, kan verskeie beleide ingestel word wat nie net verband hou met herverdeling nie, maar ook die herbevestiging van die etniese groep as 'n geheel. Dit word gedoen deur die bevoordeling van taal, kultuur, geloof opvoeding en werkseleenthede (Chua, 2003:163).

1.6.2.2. Kultuur van geweld

Behalwe dat daar gekyk word na die ekonomiese faktore wat etniese geweld bevorder, moet daar ook kennis geneem word van die effek wat ekonomiese faktore op geweld en misdaad binne die post ooreenkoms tyd het. Baie motivering vir geweldadige misdaad lê in die omstandighede, fisiese en psigologiese omstandighede wat armoede, ongelykheid en werkloosheid teweeg bring. Die vermoë van die staat om sy burgers, wat uit 'n konflik kom, soos Suid-Afrika na 1994, te ontwapen en te herintegreer in die samelewing in is baie belangrik. Ontwapening en herintegrasie is baie belangrik vir 'n staat wat uit konflik kom om te verhoed dat hierdie groepe nie omskakel in vigilante misdadigers en sindikate nie. Die proses van herintegrasie is ook belangrik dat lede voormalige politieke guerrillas en weermagte, wat nie kan aanpas nie net die geweld voort sit. (Du Toit, 2003:42). Dit skakel in by die kultuur van geweld, wat 'n groot faktor is in post ooreenkoms geweld. Suid-Afrika is 'n baie goeie voorbeeld die kultuur van geweld.

Die kultuur van geweld het in die geval ontstaan vanuit apartheid en ook die aanhoudende politieke, sosiale en ekonomiese onderdrukking van die swart meerderheid. Met die aanhoudende ontneming van voorregte van mense, verplasing van mense en volgehoue wetgewing om dit alles af te dwing, neem politieke geweld oor. Die geweld beweeg verby die punt van waar dit oor net ontneming gaan, maar begin ook psigologiese aspekte van vernedering aanneem wat die redes vir konflik een stap verder vat. Wanneer daar egter tot 'n vergelyk kom tussen teenstanders, moet daar herintegrasie, herverdeling en ontwapening plaas vind. Die staat moet hierdie proses behoorlik aanpak, anders kan die gevolge ontaard in 'n kultuur van geweld. Die gewapende eenhede van politieke groepe, wat nie behoorlik geïntegreer word nie, ken niks anders as geweld nie en skakel dit dan om in geweldadige misdaad. Dit kan ook gebeur dat hulle nie eers van teikens verskuif nie en dat die slagoffers en gewelddoeners georden kan word volgens kulturele of etniese lyne (Du Toit, 2001:82-83).

1.7. Hoofstukuiteensetting

Hoofstuk 2

Die geskiedkundige agtergrond van Maleisië en Suid-Afrika sal hier gegee word om die konteks van die konstitusionele kontrakte te verstaan en so ook die aard van die post ooreenkoms geweld. Dit sal die ontstaan van die probleme in die onderskeie

state uitwys met betrekking tot die verskillende etniese groepe. In Suid-Afrika sal gesien kan word presies wat die rol van die Afrikaner minderheid was. In Maleisië sal die groot rol wat die koloniale regering gespeel het, om die situasie in Maleisië tot stand te bring, sigbaar wees. Die vergelyking van die historiese agtergronde is belangrik om die ooreenstemmings en verskille te kan sien en so die moontlikheid van 'n ooreenstemmende oplossing vir die post ooreenkoms konflik.

Hoofstuk 3

Konstitusionele kontrakte en ander voorafgaande verdrae wat gesluit is in Maleisië en Suid-Afrika gaan ondersoek word. Die belangrikheid van die ooreenkomste in die algemeen sal ondersoek word in terme van die inhoud en volledigheid daarvan. Die onderskeie prosesse van Suid-Afrika en Maleisië sal deurlopend vergelyk word. Hier sal gekyk word na die konstitusionele ooreenkomste self en die impak wat dit gehad het as bydraende of beperkende faktor tot post ooreenkoms konflik. In die geval van Maleisië sal daar gekyk word na die ooreenkomste tussen die Britse regering en die bumiputera, wat die 1957 konstitusionele ooreenkoms voorafgegaan het. Die onderskeie kontrakte sal ook krities na gekyk word om te sien wat te kort geskiet het en bygedra het tot die post ooreenkoms konflik.

Hoofstuk 4

Hierdie hoofstuk sal die grondwetlike krisis in Maleisië ondersoek. Die opstande en geweld van 1969 sal ondersoek word. Dan sal daar gekyk word na die noodtydperk van 1969-1971 waar die regering alle normale regeringspraktyke opgeskort het. Die wysigings van die konstitusie sal ondersoek word en die programme en kwotas, asook die NEP, wat daarmee gepaard gaan. Met die duidelike uiteensetting sal daar gesien kan word hoekom die konstitusionele wysigings gelei het tot die einde van geweld. Die omstandighede van 1987 se ekonomiese krisis sal ook beskryf word en die feit dat dit amper weer tot die selfde probleme gelei het as in 1969. Die wysigings sal krities bekyk word, om dit te ondersoek as moontlike oplossing vir Suid-Afrika. Die aard van die geweld sal ook ondersoek word.

Hoofstuk 5

Hierdie hoofstuk sal kyk na Suid-Afrika vanaf 1994 en die groeiende probleem van geweldadige misdaad. Die redes vir misdaad sal ondersoek word, soos dit uiteengesit is volgens die redenering van die wat het vs. die wat nie het nie. Die mislukkings van die voorafgaande ooreenkomste sal genoem word. Daar sal ook gekyk word na die regering van die dag wat wegbeweeg het van die konstitusionele ooreenkoms en foute wat begaan is wat etniese spanning in die land kan verhoog,

byvoorbeeld die geval van simboliese politiek soos plekname. Die gevoel van bedreiging wat deur die minderheidsgroepe gevoel word, sal ook na gekyk word, saam met konsepte van regstellende aksie en swart ekonomiese bemagtiging. Daar sal ook gekyk word na die onvolledigheid van die konstitusionele kontrak met betrekking tot kwessies van ontwapening en paramilitêre vleuels. Die aard van die konflik sal ook ondersoek word.

Hoofstuk 6

In die laaste hoofstuk voor die gevolgtrekking sal daar gekyk word na die verskille en ooreenkomste tussen die gevalle van Suid-Afrika en Maleisië. Hieruit sal daar bepaal word of Suid-Afrika ook besig is om op konstitusionele krisis en moontlike noodgeval af te stuur. As daar bepaal word dat die dat Suid-Afrika dieselfde paadjie loop as Maleisië, sal ons kan bepaal of 'n grondwetlike wysiging nodig is. As die gevalle nie dieselfde is nie, wat sal Suid-Afrika moet doen om die probleem van post ooreenkoms konflik aan te spreek? Wat is die moontlikheid van 'n post ooreenkoms en wat sal so 'n onderhandeling en dokument alles aanspreek?

Hoofstuk 2

Dieselfde Geskiedenis: Die invloed van kolonialisme op Post Ooreenkomsgeweld

As daar 'n vinnig blik gegooi word op die geskiedenis van Suid-Afrika en Maleisië, veral die opkoms en ontwikkeling tydens die koloniale tydperk, is daar baie ooreenkomste. Die bestuur van hierdie twee kolonies, was baie dieselfde hanteer. Dit is belangrik om die konteks te ondersoek waaruit die ooreenkomste en konstitusionele kontrakte ontstaan het. Die effek wat die koloniale geskiedenis gehad het op Maleisië en Suid-Afrika gee die nodige insig vir die omstandighede wat gelei het tot die ontstaan van konflik situasies, onderhandelings, ooreenkomste en uiteindelik die voorkoms van post ooreenkoms geweld.

Maleisië se vroeë geskiedenis dui op die spanningsituasie wat geskep is deur die koloniale regering. Daar sal gekyk word na hoe die Britse regering, die Maleiers in Maleisië behandel het ten opsigte van werk en arbeidsverhoudinge. Suid-Afrika soos dit vandag staan, is ook sterk beïnvloed deur die sy koloniale geskiedenis, veral onder die Britse ryk. Die tydperk onmiddellik na die Suid-Afrikaanse Oorlog (Anglo Boere-oorlog) het die mees verrykende gevolge vir die land en die sy burgers gehad. Die beleid van die Britse regering tydens die oorlog het gelei tot die ontstaan van die arm blanke probleem. Die regering en veral Lord Milner se ekonomiese en kapitalistiese beleid teenoor die land en goedkoop swart arbeid, het bygedra tot die opkoms van Afrikaner Nasionalisme en so apartheid en die onderdrukking van die alle nie blanke groepe in die land. Die omstandighede onmiddellik na die oorlog het grootliks bygedra tot etniese spanning, veral omdat wit en swart nou vir dieselfde hulpbronne, spasie en werksgeleenthede gekompeteer het.

Die onderskeie koloniale ervarings van Maleisië en Suid-Afrika het veroorsaak dat daar 'n skielike opkoms was van nasionalisme onder die Maleiers en die Afrikaner groepe. Hierdie nasionalisme het verrykende gevolge gehad, wat selfs gemanifesteer het in konstitusionele kontrakte.

2.1. Maleisië tot 1957

'n Onlangse toerisme advertensie vir Maleisië, het die slagspreuk gebruik van: "Malaysia, truly Asia". Dit het gedui op die groot verskeidenheid Asiatiese kulturele ervarings wat jy in Maleisië kan mee maak. Dit het 'n mens baie herinner aan die Suid-Afrikaanse slagspreuk, 'n Reënboognasie. Die slagspreuk gee egter nie die volle geskiedenis en steeds onderliggende spanning na van die kultureel en etnies diverse staat deur nie. Maleisië bestaan vandag uit drie hoof etniese groepe; die Maleiers, die Sjinese en die Indiërs. Binne hierdie groepe is daar verskeie onderverdelings ook. Die Britse betrokkenheid in die vroeë Maleia, strek net sover terug soos die Britse betrokkenheid in Suid-Afrika. Met die ooreenkoms van Pangkor in 1895, het die Britse regering amptelik die Federale State van Maleia en die Nie Federale Maleia State geskep, alom bekend as Maleia. Met die Pangkor ooreenkoms het die Britse regering begin om Britse administrasie af te dwing en instellings te skep om dit te onderhou. Alhoewel die Britse regering geen sê gehad het oor sake van geloof en kulturele gebruike nie het die inmenging verder gestrek as wat die plaaslike mense besef het (Von Vorys, 1975:38).

Die Britse beheer in Maleia het baie geleidelik en indirek begin deur middel van die residensiële stelsel. Die Britse regering het hierdie regeringstelsel stelselmatig teweeg gebring deur onafhanklike ooreenkomste aan te gaan met die leiers van elke staat. Van die nege state wat later deel van Maleisië sou uitmaak, was die Federale State van Maleia wat bestaan het uit Perak, Selangor, Negri Sembilan en Pahang. Die Nie Federale State van Maleia was Johore, Perlis, Kedah, Kelantan en Trengganu. Die laasgenoemde vier state was onder nominale beheer Siamese beheer tot en met die Anglo-Siamese ooreenkoms van 1909 wat die beheer en die beskerming van hierdie state oorgedra het aan die Britse koloniale regering (Means, 1970:42).

Die Sjinese teenwoordigheid in Maleia skiereiland het begin lank voor Britse beheer. Hulle het hulself gevestig as 'n klein groepie handelaars. Hulle het geleidelik van daar af versprei na die res van die Maleia en die omringende eilande. Soos die geleenthede hulself voorgedoen het, het die Sjinese hulself verhef. Met die uitbreiding van die tin myne het die Sjinese immigrante hulself verhef tot eienaars van besighede en ook eienaars van rubber en suiker plantasies in en om die Maleia-skiereiland. Teen 1932 was 977 rubberplantasies in besit van Sjinese. Van daardie punt af het die Sjinese verder en verder versprei deur Maleisië as trekarbeiders en

handelaars. Soos hulle aan beweeg het, het die Sjinese immigrante hulself ingeburger in die plaaslike ekonomieë. Hulle het ook dikwels so monopolieë gevestig. Hulle het as krediteure opgetree en gehelp om die plaaslike markte te vergroot. Teen 1942 het baie dele van die interne kommersiële bedrywighede geval onder die beheer van die Sjinese. In stedelike gebiede het Sjinese ook basiese verbruikersartikels verkoop asook nodige dienste verskaf. Sjinese besigheidsmanne het hulself stewig gevestig in internasionale handel en was hulle in besit van 'n relatiewe groot gedeelte van die myne, plantasies asook 'n derde van die internasionale handel (Von Vorys, 1975:44-45).

Die Sjinese was nooit van plan om Maleisië hul permanente bly plek te maak nie. Soos die tyd egter gevorder het, het die Sjinese egter kontak verloor met die tuisland. Met hulle aankoms het die Sjinese onmiddellik 'n sentrale rol in die ekonomie begin speel. Alhoewel hierdie rol aanvanklik beperk was tot arbeid, het die Sjinese egter vinnig aangepas en het hulle gewend tot kleinhandel, winkels, kleinskaalse mynbou en vervoer met groot sukses. Vandaar het die Sjinese gemeenskap hul ekonomiese aktiwiteite uitgebrei na landbou met spesifieke fokus op rubber, bankwese, tin verwerkingsmaatskappye. Hulle het ook begin met kapitaal beleggings in Europese maatskappye. Sjinese kapitaalinvestering het sover gestrek dat dit moeilik geraak het om te onderskei tussen Sjinese en Europese kapitaal. Alhoewel statistiese data van die tydperk beperk en selektief is, het professor T.H. Silcock 'n algemene skatting gemaak op die beskikbare data. In 1947 was die geskatte per capita inkomste vir 'n Sjinese Maleier ongeveer M\$ 656.00, vir die Maleise Indiërs M\$ 560, terwyl Maleiers se per capita inkomste slegs M\$258.00 was. Professor Silcock het ook bepaal dat vir 1947, van die totale winste, rente en besigheidsbelange versprei was soos volg: Maleiers M\$ 20 miljoen, Sjinese M\$ 450 miljoen en die Indiërs M\$ 30 miljoen. Die skatting is gemaak dat die Sjinese burgers ongeveer 60% tot 63% van die totale nasionale inkomste van Maleisië en Singapoer ingevorder het. Om dit in konteks te plaas moet dit in ag geneem word dat die gesamentlike Sjinese populasie van Singapoer en Maleisië slegs 44% van die totale populasie uitmaak (Means, 1970:31). Baie van die Sjinese het ook gesinne en families agtergelaat en alleen na Maleia gegaan. As gevolg van die Sjinese kultuur moes Sjinese burgers wat in Maleia gewerk het steeds vir hul families sorg wat in Sjina agtergebly het. Daar word geskat dat in 1941 ongeveer M\$ 110, 000 000 terug gestuur is van Maleia na China. Die selfde het gegeld vir baie van die Indiërs wat self baie geld terug gestuur na families in Indië (Purcell, 1946:25).

Die Britse regering het 'n groot aandeel gehad in die Sjiniese immigrante se suksesvolle verspreiding veral binne die Maleise ekonomie. Die Sjiniese het die ondersteuning geniet van die koloniale regering. Hulle het baie baat gevind by die Sjiniese ontwikkeling veral ten opsigte van hul eie hulpbron ontwikkeling vir die markte tuis. Daarom het hulle ook belasting vrystellings gebied vir beleggers en tot 1929 immigrasie aangemoedig as 'n manier met die invoer van goedkoop arbeid. Die tradisionele Maleia elite het ook gehelp om die Sjiniese te bevorder. Hulle feodale leefwyses het al duurder geword om te onderhou, en saam met hulle spandabele leefwyses was hulle bereid, om teen 'n prys, grond, lisensies, grondtitels en huur vrye grond te gee aan enige iemand toe te ken. 'n Ander belangrike faktor wat in ag geneem moet word met die Sjiniese, was ook die kapitaal wat hulle tot beskikking gehad het en daarmee saam die besigheid- en entrepreneursvernuft. Hierdie kombinasie het hulle in staat gestel om beleggings te maak, krediet te verskaf aan die wat dit benodig en hulself ook te beskerm in tye van swaarkry (Von Vorys, 1975:45).

Soos die Britse regering die skiereiland ontwikkel het en buitelandse kapitaal ingevloei het, het die regering die massiewe invloed van Sjiniese trekarbeid gefasiliteer. Met die uitbrei van ontwikkelings en die stigting van rubberplantasies en begin van mynboubedrywighede het die getalle immigrante meer en meer geword, sonder enige ernstige beheer van die koloniale regering af. Die instroom van arbeid, geskool of ongeskoold, was nodig vir volhoubare ontwikkeling en oprig van plantasies en vir goedkoop arbeid vir myne. Trekarbeiders het ingestroom vanuit Sjina, Indië en ook die omliggende eilande van Indonesië en Borneo. Die trekarbeiders is dikwels gewerf vanuit die armste gemeenskappe. Hulle was bereid om vir die laagste lone te werk is geen geleentheid gegun vir onderrig of enige toegang tot gesondheidsfasiliteite nie. Die Maleiers was nie bereid om te werk vir die verskriklike lae lone nie en het hulself geskaar by wat hulle ken, baie soos die Afrikaners wat nie gewillig was om te werk vir dieselfde lone as swart werkers nie (Verma, 2002:26).

Die Maleiers het verkies om te hou by die tradisionele kulturele praktyke. Hulle het hulle geskaar by landboupraktyke soos rysverbouing, visvang en skrynwerk. Hierdie praktyke en leefwyse is verder in gesament met die reservate wat in 1913 bekend gestel is deur die Britse koloniale regering. Hierdie reservate wat geskep met die idee om die Maleiers se grond te beskerm en te verhoed dat hulle hul plote sou verloor as gevolg van die groeiende rubber industrie op daardie stadium. Onder die

koloniale regering het die Maleiers groot voordeel geniet. Aangesien hulle van die begin van die Britse regeringstydperk geag was as die natuurlike inwoners van die Maleia gebied, het hulle voorkeur behandeling geniet aan die hande van die Britse koloniale regering. Behalwe dat die Britse regering die bevoorregte posisies van die sultanate beskerm het, is die spesiale regte van die Maleiers beskerm nog lank voor dit in konstitusionele vorm neergelê is. Dit was ook as gevolg van hierdie koloniale beskerming wat die Maleiers geniet het, dat hulle dieselfde voorregte verwag het met die opstel van die konstitusionele kontrakte. Saam met die indirekte residensiële administrasie het die Britse regering verantwoordelikheid aanvaar vir Maleiers. Spesiale regte ten opsigte van grond, onderwys en openbare administrasie het die Maleiers te beurt geval. Aristokratiese Maleiers is opgelei om roetine administratiewe poste te vul. Sjinese en Indiërs is nooit vir hierdie poste oorweeg nie, aangesien hulle slegs as immigrante en trekarbeid beskou is. Soos die Britse regering beheer en administrasie van die state oorgeneem het, het die behoefte aan onderwys onder die inboorlinge duidelik geword. Die koloniale regering het verpligte gratis onderwys verskaf aan die Maleiers reeds in 1891, maar 'n tekort aan onderwysers en beperkte fondse het die skole beperk tot slegs 'n paar Maleise gemeenskappe. Weereens is die Sjinese en Indiese gemeenskappe geag as slegs immigrante en trekarbeiders en het die koloniale regering geen pogings gemaak om Indiese of Sjinese skole op die been te bring nie. Hierdie gemeenskappe het egter die verantwoordelikheid op hulself geneem en verskeie Sjinese, Indiese en selfs Engelse privaatskole befonds (Means, 1972:31-32).

Die voortdurende gunstige klimaat vir Sjinese het veroorsaak dat hulle uitgebrei het en gediversifiseer het na die banke en finansiële sektor. Soos die Sjinese finansiële vooruitgang beleef het, het die Maleiers meer en meer agter gebly. Wat hulle wel oor beskik het was 'n mate van politieke mag. Die Britse regering se totale beheer was moontlik gemaak deur die hoeveelheid simboliese, en tot 'n mate fiktiewe mag, wat gegee is aan die Maleia Adel deur die skep van die residensiële stelsel. Die Maleia sultans het almal ooreenkomste onderteken wat bepaal het dat al die sultanate die hulp van 'n Britse amptenaar sal aanvaar op alle sake en kwessies behalwe dit wat spreek tot die Maleia geloof en kultuur. Aangesien die oorgrote meerderheid Maleiers ook Moslems was, was die geloof en kultuur twee kante van dieselfde munt. Hierdie indirekte vorm van beheer was baie suksesvol vir die Britse regering. Dit het die idee geskep dat die Sultans en so dus die Maleiers nog in beheer van sake was. Die Britse regering was baie versigtig om die idee van sultans se mag, posisie en outoriteit te bewaar. Maleiers is opgelei en dan ook gebruik as administratiewe

beamptes om die koloniale regering te help en die idee te bevorder dat die Maleiers steeds in beheer was. Britse beheer en administrasie het geleidelik toegeneem en Britse Maleia het 'n formele entiteit begin aanneem (Verma, 2002:27).

Soos die Sjinese immigrante se getalle toegeneem het in Maleisië en ook in die kampongs of dorpies waarin die Maleiers gewoon het, het die bewustheid begin ontstaan dat hulle kultuur en geloof nie in ag geneem word deur die immigrante nie. Hulle het ook besef dat hulle glad nie so wel af was, soos die trekarbeiders en immigrante wat van buite af ingekom het nie. Skuld het toegeneem onder Maleiers. Die oordrag van grond as vorm van versekering vanaf Maleiers na ander etniese groepe, soos byvoorbeeld die Sjinese, het toegeneem en veroorsaak dat baie Maleiers geëindig het met niks. Die Maleia Reservate Wetgewing van 1913 het gesorg dat seker areas eksklusief uitgesit word vir Maleiers. Dit het ook baie streng beperkings geplaas op Maleiers wat die grond wou gebruik as verbandlenings of dit wou verhuur aan nie Maleiers. Die wetgewing is eers in 1933, met wysigings aan die wetgewing tot sy volle reg gebring en het 'n stop gebring in die ontneming van grond. Dit het egter geen bydra gelewer tot die opkoms van enige landbou ontwikkeling nie. Dit alles het bygedra dat die Maleiers begin besef het dat hulle nie hulle eie ekonomiese omstandighede beheer het nie en dat daar redelike ongelykheid bestaan het tussen, veral die Sjinese en die Maleiers (Von Vorys, 1975:45).

Met die uitbreek van die tweede Wêreldoorlog was daar 'n gevoel van nasionalisme aan die toeneem onder die Maleiers. Die Japannese besetting in 1941 het die katalisator geword vir politieke verandering. Die Japannese besetting het verrykende gevolge gehad. Die belangrikste verwickelinge wat dit teweeg gebring het op die Maleise politiek front, was die opkoms van etniese nasionalisme tussen die onderskeie etniese groepe in Maleisië. Geweld en plundering het veral toegeneem en was dikwels gemik op Sjinese, spesifiek winkeleienaars en die wat ekonomies wel af was. Die Japannese het die negatiewe Sjinese gevoelens wat reeds bestaan het aangevuur op verskeie maniere. Hulle het militêre eenhede op die been gebring om te veg teen Sjinese weerstandsgroepe soos die MPAJA (Malayan Anti-Japanese Army). Hierdie groepe het hoofsaaklik bestaan uit Sjinese vegters. Die Japannese het die Sjinese wreed behandel en baie mense is in die openbaar verneder en tereg gestel. Hulle is dikwels gehelp deur paramilitêre groepe wat bestaan het uit Maleiers. Die Japannese regering het vir die Maleiers meer politieke mag besorg. Met die toeneem in mag, was daar die besef van hoe agteruit die Maleiers hulself

werklik bevind in vergelyking met die Sjinese. Die behoefte vir selfverheffing het toegeneem (Verma, 2002:28).

Die MPJA het steun geniet vanaf die Britse regering met die terugkeer na Maleia, en het selfs Maleia vir etlike weke beheer totdat die kolonialistiese regering terug gekeer het. Die oorlog het verskeie nasionalistiese neigings tot gevolg gehad in al die hoof etniese groepe in die land, maar nie noodwendig almal in dieselfde rigting nie. Die Maleiergemeenskap het die behoefte gehad om meer ernstige politieke sowel as ekonomiese beheer te verkry. Voor die oorlog het die Maleiers taamlike politieke beheer gehad. Die ekonomie was onder die beheer van die koloniale regering en dus grootliks onder die beheer van die immigrante, veral die Sjinese. Na die oorlog het die koloniale regering die sentiment van die ander etniese groepe begin deel met betrekking tot groter verdeling van die politieke mag tussen die onderskeie groepe (Verma, 2002 28-29).

'n Poging om Britse regering af te dwing en Maleia nasionalisme in die geheel te bevorder het die Britse koloniale regering 'n konstitusionele plan geskep. Op 1 April 1946 is die Maleise Unie ingehuldig. Die uitwerking hiervan was egter teenoorgesteld as wat die koloniale regering in gedagte gehad het. Die Maleier gemeenskap was ontsteld omdat hulle dit gesien het as omverwerping van hulle mag. Die vrees het ontstaan dat die soewereine mag waaroor die sultanate nog beskik het van hulle ontnem sou word en vervang sou word deur 'n gesentraliseerde regering. Dit sou tot gevolg hê dat politieke mag verleng sou word tot nie Maleiers en uiteindelik die uitbreiding van burgerskap aan nie Maleiers soos byvoorbeeld aan die Sjinese en Indiese immigrante. Die Maleise Unie het net gehou tot 1948. Dit is vervang met die Federasie van Maleia (Ibid).

Vanuit die vrese vir die ontstaan van 'n Maleise Unie, het die eerste Maleier politieke party gespruit. UMNO (United Malays National Organization) het ontstaan in 1946 onder die leiding van Onn bin Ja'afar, juis om die posisies en die mag wat op daardie stadium nog aan die sultanate behoort het te beskerm en om Maleiers te mobiliseer en hulle steun te werf teen die Maleise Unie. Vandaar het die Britse regering die idee van die Unie gelos en beweeg na die Federale ooreenkoms van 1948, van waar die konstitusionele ooreenkoms van 1957 uit af gelei is.

Die rol wat die koloniale regering en die tweede wêreldoorlog gehad het op die inhoud van die konstitusionele kontrakte word duidelik hier uitgelig. Die benadeelde ekonomiese posisie van die Maleiers het gelei tot etniese spanning tussen veral die Sjinese en Maleiers. Kort na die onderteken van Federale ooreenkoms, het die

hoofsaaklik Sjinese beweging, die MCP (Malayan Communist Party) negatiewe Sjinese sentiment laat toeneem in die Maleier gemeenskap, veral omdat hulle gevoel het dat die Sjinese belange verteenwoordigend is van Sjina self. Die vrese van die Maleiers word ook duidelik weerspieël in die voorsienings wat vir hulle gemaak was in die federale ooreenkoms van 1948 en later in die konstitusionele kontrak van 1957. Die vroeë koloniale geskiedenis van Suid-Afrika, lyk baie dieselfde as die gebeure van die vroeë Maleisië. Dit het ook 'n groot impak gehad op die latere konstitusionele kontrak van Suid-Afrika.

2.2. Suid-Afrika: Die Arme blanke probleem tot Apartheid

Suid-Afrika, soos Maleisië, is saamgestel uit verskeie etniese groepe. Die apartheidsgeskiedenis van Suid-Afrika is ook al om bekend as gevolg van die omstrede gebeure, persoonlikehede en regeringsbesluite wat daarmee gepaard gegaan het. Vandag bestaan Suid-Afrika amptelik uit 11 tale, wat elk gepaard gaan met sy eie kultuur. Die Reënboognasie word verkondig en die ideaal is dat enige etniese spanning wat nog bestaan opgelos kan word. Daar is egter steeds die probleem van ongelyke verdeling van rykdom en hulpbronne. Groot gedeeltes van hierdie ongelykhede kan steeds getrek word volgens etniese lyne. Met die einde van die Suid-Afrikaanse oorlog was daar nie 'n baie groot verskil tussen die wit Afrikaner en die swart trekarbeider nie. Die beleid van 'Geskroeide Aarde' wat gebruik is deur Lord Kitchener en die Britse koloniale regering tydens oorlog het veroorsaak dat baie Afrikaners alles verloor het wat hulle besit het. Met die einde van die oorlog was hierdie mense geforseer om te trek na die stedelike gebiede van veral Johannesburg en die Witwatersrand, waar goud ondek is, met die hoop om werk te vind in die stad. Daar was ook grootskaalse verstedeliking aan die kant van die trekarbeiders, wat nie meer op 'n pastorale bestaan kon staat maak nie. Soos die verstedeliking van beide die blanke Afrikaners en die swart trek arbeiders toeneem het, het hulle meer en meer vir dieselfde hulpbronne begin kompeteer. Die situasie van die blanke Afrikaners het meer en meer agteruit begin gaan. Milner het Afrikaner en blanke Afrikaners geklassifiseer as tweederangse burgers (Louw, 2005:22).

Die probleem van die arm blankes was egter teenwoordig. Die probleem wat al reeds in die 1890's duidelik was, het 'n maatskaplike en politieke probleem geskep vir die regering. Dit het egter begin aandag geniet binne die regering toe dit duidelik geword het, dat blanke armoede, blanke baasskap begin bedreig het. Soos die probleem van blanke armoede binne Europese kolonies toeneem het, het die

koloniale regerings “...Europese eksklusiwiteit en meerderwaardigheid sterker as in die verlede beklemtoon”(Giliomee, 2004:268). Lord Milner het na die Vrede van Vereniging in 1902 dieselfde boodskap verkondig. Volgens Milner kon “...Suid-Afrika nie ’n witmansland word as dit vol armblankes is nie...” (Ibid). Milner het twee doelstellings gehad vir Suid-Afrika, in aard teenstrydig met mekaar op die manier waarop hy dit wou bereik: vinnige ekonomiese groei en die verligting van blanke armoede om te verseker dat die armste deel van die blanke gemeenskap in redelike gemak kon leef (Giliomee, 2004:268). Ekonomiese groei, kon egter nie bereik word as hy nie bereid was om goedkoop swart arbeid uit te buit nie. Die gebruik van swart arbeid het egter die probleem van blanke werkloosheid en armoede vererger.

Dit het duidelik geword dat die probleem van die arm blanke gemeenskappe in Suid-Afrika, spesifiek spreek tot die Afrikanergedeelte van die blanke bevolking. In 1916 was die raming gemaak dat 7,5%, dit wil sê ongeveer 106 000 mense van die blanke bevolking, in armoede verkeer het. Generaal Hertzog het in die vroeë 1920's die getal beraam op ongeveer 150 000. Met die vrystelling van die Carnegie-verslag was die amptelike syfer 300 000 mense wat geklassifiseer kon word as arm blankes, ongeveer 17% van die totale blanke gemeenskap. Met die vrystelling van die verslag het Hertzog ook vir homself naam gemaak, met sy ontleding van die Carnegie-verslag wat hy gedoen het vir ’n konferensie in 1934. Daar is gevind dat die oorgrote meerderheid van die arm blankes afkomstig was, vanuit die Afrikanergemeenskap. Ongeveer 250 000 van die 300 000 mense van die verslag was Afrikaners en dit was ongeveer ’n kwart van die Afrikanergemeenskap as ’n geheel (Giliomee, 2004:297).

Daar is verskeie menings al gewees oor presies waar Suid-Afrika se apartheidsontwerp vandaan gekom het. Dit is ’n algemene opinie dat die Afrikaanse NP regering grootliks vir die instelling van segregasie en later apartheid vir verantwoordelik was. Die sleutelrol wat die Britse koloniale regering egter gespeel het in die ontwerp en implementering van die heel eerste segregasie wetsontwerp, word dikwels geïgnoreer. Die kritieke vormingstydperk van segregasie het plaasgevind tussen die van die Anglo-Boere oorlog en die Eerste Wêreldoorlog. Lord Milner en sy kindertuin (soos sy binnekring van amptenare bekend gestaan het), het die heel eerste segregasie wette tot stand gebring saam met die rasionalisering van hierdie wette op grond van ideologie en kapitalisme. Binne die verslag is die doelstelling van totale skeiding van rasse voorgelê en ook die kwessies van grondeienaarskap. Die verslag het ook die hoop uitgespreek om swart reserwate

te skep wat sou help om die arbeidsprobleme op te los. Die idee was om reservoirs van swart arbeid te skep vir trekarbeiders (Terreblanche, 2002:254).

Rasgebaseerde kapitalisme, soos dit ontwerp is deur Lord Milner, het bygedra tot die agterlike posisie waarin die blanke Afrikaner homself meer en meer bevind het. Soos reeds genoem was Milner se doelstellings vir Suid-Afrika, teenstrydig. Milner se rasgebaseerde kapitalisme was ontwerp met die opkomende en hoog winsgewende mynbedryf in gedagte. Daarvoor was die goedkoopste moontlike arbeid nodig. Net soos in Maleisië het dit veroorsaak dat verskillende etniese groepe teen mekaar begin mee ding het vir werk. Soos die Sjinese trekarbeiders, was swart trekarbeiders bereid om vir laer lone te werk as die blanke Afrikaners. Die trekarbeiders het hulle gesinne agtergelaat en was daarom bereid gewees om vir minder te werk as die blanke Afrikaner wat 'n gesin by hom in die stad gehad het. Dit het alles bygedra dat swart trekarbeiders die stedelike gebiede binne gestroom het en soos in Maleisië, vir 'n baie lang tyd onbeperk (Louw, 2005:23). As daar gekyk word na fig 2.1, kan daar gesien word dat die swart werkers se reële lone glad nie gestyg het tussen 1910 en 1970 nie.

Swart Lone as Persentasie van Wit Lone 1911-1990		
	<i>Mynbou*</i>	<i>Vervaardiging en Konstruksie</i>
1911	8,6	--
1930/1	8,8	19,7
1940/1	8,3	18,6
1944/5	8,6	24,0
1950/1	7,4	21,5
1955/6	7,0	18,5
1960/1	5,9	18,6
1970/1	4,8	16,7
1975/6	12,0	20,7
1980	17,0	21,0
1985	19,0	22,0
1990	--	29,5

* *slegs kontantlone*

Fig 2.1 (Terreblanche, 2003:262)

Net soos die ontwikkeling van die Maleia skiereiland afhanklik was van die groot strome goedkoop trekarbeid wat gekom het vanaf Sjina en Indië, was die groot ekonomiese groei afhanklik van goedkoop trekarbeid. Met die ontdekking van goud en diamante in 1868 en 1886 onderskeidelik, het daar 'n afhanklikheid ontstaan op die gereelde beskikbaarheid van goedkoop trekarbeid. Die plaaslike Afrikane wat ontnem was van hulle grond het nie veel ander keuse gehad as om hulself te wend tot ongeskoolde arbeid nie (Deegan, 2001:6).

Die armblanke Afrikaner het begin beseef, dat soos die Maleiers in die vroeë Maleia, hy geen werklike mag beskik nie en ook as kultureel agterlik bestempel word deur die Britse regering. Die Afrikaners wat eers grootliks 'n landelik gebaseerde groep was, het gestreef na die ontwikkeling van hulle eie taal en kultuur. In ooreenkomstig met die Maleiers het die Afrikanergemeenskappe hulself vir meestal landbou bekwaam. Verskeie omstandighede rondom landbou, onder andere droogte en pes, het die Afrikaners van hul plase gedryf na die stede. Reeds in die 1890's het daar grootskaalse verstedeliking plaasgevind van die Afrikaners. Die wit Engelssprekende gemeenskap het 'n reuse voorsprong gehad in term van onderwys en kwalifikasies. Hulle het hulself bekwaam vir geskoolde en halfgeskoolde arbeid. Min Afrikaners, dieselfde as die Maleiers, het opleiding gehad vir enige vorm van geskoolde of selfs halfgeskoolde arbeid. Die wit Engelse immigrante se eerste taal was vanselfsprekend Engels, wat op daardie stadium die taal van handel en nywerheid was in Suid-Afrika. Die Afrikaners het ook nie op daardie stadium hoë agting geslaan op onderwys nie. Met 'n ondersoek wat gedoen was in die Kaapkolonie, tussen 1890 en 1905 was daar 'n skerp toename gewees in swart en bruin skoolkinders. In die hele Kaapkolonie was daar meer swart en bruinkinders op skool as blanke Afrikaner kinders (Gilomee, 2004:272-273).

Met die verbod op slawerny in die Kaap Kolonie en ook die feit dat baie voormalige slawe en etniese groepe dieselfde regte geniet het as al die ander inwoners van die Kaap, het dit die eerste nasionalistiese neigings laat ontstaan by die Afrikaner gemeenskap. Met Lord Milner se rasgebaseerde kapitalistiese klassifisering as tweede klas burgers, en die verbod wat geplaas was op Afrikaans as kommunikasie medium in die werksplek, het Afrikaner nasionalisme begin momentum kry. Die vernedering deur die Britse regering tydens die Boere-oorlog, het die behoefte vir 'n eie identiteit sterker na vore gebring en selfs kwessie van swart/wit verhoudings oorskadu. Die feit dat die blanke Afrikaner met die swart trekarbeider moes kompeteer vir presies dieselfde hulpbronne, het die situasie begin druk. Dit kan gesê word dat as die swart Afrikane en die Afrikaners saamgestaan het en geveg het teen die Britse regering, hulle moontlike groot sukses sou kon bereik het. Hulle het onder dieselfde Britse klassifikasie geval en het deurgeloop onder dieselfde sosio-ekonomiese behandeling. As gevolg van die wanopvattinge en vooroordeelings wat op daardie stadium nog gekoppel was aan ras, was dit verseker dat so 'n alliansie nie sou gebeur nie. Die bedreiging wat samewerking met dieselfde sosio-ekonomiese

klas, eerder as samewerking met jou etniese identiteit ingehou het, was te groot vir die opkoms van Afrikaner nasionalisme (Van der Westhuizen, 2002:50).

Soos die arm Afrikaner probleem toegeneem het met toenemende blanke verstedeliking, het die gevoel van Afrikaner nasionalisme toegeneem, veral met die hulp van die baie klein Afrikaner middelklas. Dit het duidelik geword vir die koloniale regering dat die arm blanke Afrikaner probleem aangespreek moet word. Met die draai van die eeu en vir die volgende 30 jaar, het die blanke Afrikaner probleem gegroei. In 1890 het 10 000 Afrikaners, ongeveer 3% van die Afrikaners, reeds verstedelik. In 1926 het die getalle gestyg tot 41%, 391 000 mense en in 1936 het ongeveer 50% van Afrikanergemeenskap verkeer in dorpe en stede. Die gevaar wat die Afrikaners vir die korporatiewe sektor en ook die regering ingehou het, het duidelik geword met die 1922 Rand opstand. Verminderings in lone, het gelei tot 'n opstand onder die Afrikaners sowel as die Engelse mynwerkers (Giliomee, 2004:274).

Lord Milner se beleid het 'n groot impak gehad op rasseverhoudings in Suid-Afrika. Tot Uniewording in 1910, deur die Westminster Wet in 1909, was daar nie juis spanning tussen veral die swart en Afrikaner gemeenskappe nie. Die Westminster Wet het egter swart Afrikane se land onteien en hulle so te sê onterf van hul eie grond. Die grondgebied van die Unie van Suid-Afrika is oop gestel vir blanke setlaars. In reaksie op die Westminster Wet, is die South African Native National Council gestig. Dit sou later die ANC word. Kort na die Westminster Wet, het die 1913 Naturellegrond Wet gevolg. Dit het die ANC gedryf tot 'n nasionale protesaksie. Sol Plaatje het gesê dat die Naturellegrond Wet die swart Suid-Afrikaan uitgeworpene in sy eie land maak (Terreblanche, 2004:264). Alhoewel segregasie al toegepas is sedert Unie-wording in 1910, het die snelle ekonomiese groei, dit 'n onpraktiese instelling gemaak. Soos die ekonomie uitgebrei het, was integrasie eerder as segregasie was nodig (Deegan, 2001:6). Die idees van segregasie het egter voorgekom in Milner se kapitalistiese ontwerp en het verseker dat daar altyd 'n invloed van swart trekarbeiders sal wees, soos dit benodig sou word. Om 'n mate van beheer uit te oefen is die eerste pas wette ingestel om die invloed van swart mense in die stedelike gebiede te reguleer. Om te verseker dat daar genoeg swart arbeid was om aan die mynwese se behoeftes te voldoen, het Britse regering enige potensiele bedreiging tot swart arbeid verwyder. Deelboerderye is vernietig en die trekarbeiders is verdryf uit die landbou gemeenskappe. Om hierdie proses te verseker is die 1913 Wet van Naturellegrond ingestel, baie soos die 1913 Reservaat Wetgewing in

Maleisië, om te verseker dat die swart groepe hulle eie grond het en ook te verhoed dat hulle versprei na areas wat uitgesit is vir eksklusiewe wit gebruik (Louw, 2005:22-21). Die wetgewing van 1913 was een van die belangrikste stappe in segregasie. Dit het veroorsaak dat meer as 'n miljoen swart Afrikaner baie skielik verarm het. Die grondgebiede of reservate wat geskep is om die swart trekarbeid te huisves, was glad nie groot genoeg om die massiewe, groeiende hope mense te hanteer waar hulle ingedruk is nie. Op daardie stadium was die swart populasie ongeveer 5 000 000 mense sterk. Die totale strukturele dominasie van die blankes oor die swart Afrikaner was duidelik gemaak hierdeur (Terreblanche, 2003:262).

Stelselmatig het die Britse regering met die hulp van die Afrikaner aristokrasie begin kennis neem van die arm Afrikaner probleem. Die kompetering vir hulpbronne het tot rass spanning gelei tussen die Afrikaners en swart mense wat in dieselfde krotwoonbuurte gebly het in en om die ontwikkelende stede van Johannesburg en Pretoria. Om die probleme aan te spreek is die idees van apartheid en segregasie verder geneem met die voorkeur behandeling wat toegeken was aan wit arbeid. In 1911 het die Myne en Werkerswet ingetree wat 'n kleurslagboom geskep het in die arbeidsmark. Sekere posisies was gereserveer spesifiek vir blanke persone of vir die persone wat in besit was van 'n sertifikaat van bevoegdheid (Van der Westhuizen, 2002:53). Die kleurslagboom was daar gestel spesifiek om die groeiende onenigheid tussen swart en wit arbeiders, oor werkseleenthede binne die mynbou sektor, aan te spreek. Daarmee saam was daar ook 'n onderlangse stryd vir werk tussen die Afrikaners en die Britse immigrante. Die immigrante was hoofsaaklik gebruik vir geskoolde en spesialis arbeid soos ingenieurs en tegniese personeel. Die immigrante het hulle eie unies geskep en so Afrikaners uitgehou en verhoed om deel te hê aan geskoolde ambagte. In 1907 het die Afrikanermynwerkers egter gestaak en so 'n voet in die deur gekry van die mynbedryf (Lipton, 1986:186)

Verdere verdieping van hierdie tipe wetgewing, het in 1923 met die Stedelike Gebiedswetgewing plaasgevind. Dit het die regering in staat gestel om segregasie in residensiële areas af te dwing. Baie van hierdie tipe wetgewing het gedien as die grondslag vir die ideologiese ontwerp van apartheid, soos dit met die amptelike instelling daarvan in 1948 gelyk het. As gevolg van die aanhoudende afdwing van segregasie en toenemende voorkeur wat gegee is aan blanke arbeiders in die arbeidsmark het die spanning tussen groepe opgebou en 'n probleem begin skep vir die werkgewers. Soos met moontlike toegewings aan Sjinese deur die Unie van

Maleia, die posisie van die Maleiers sou bedreig, sou enige toegewings vir die blanke arbeid opstand veroorsaak het in die swart kamp en visa versa (Deegan, 2001:7).

Met die verloop van tyd het die ontwikkeling van Suid-Afrikaanse kapitalisme die raamwerk verskaf vir die diskriminerende praktyke wat gevolg het. Ras het deel geword van Suid-Afrika se ekonomiese ontwikkeling, baie dieselfde as in Maleisië. Tot en met die Tweede Wêreldoorlog, het Afrikaner nasionalisme en die opheffing van die Afrikaner se posisie momentum gekry. Leiers soos Smuts en veral Hertzog het die plig van Afrikaner nasionalisme op die hart gedra. Wat gesien was as die “reddingsdaad” (van der Westhuizen, 2001:63) het die Afrikaner posisie gelig, maar gelei tot die skep van ’n apartheidsregering, wat verantwoordelik was vir grootskaalse onderdrukking en ekonomiese agteruitgaan van die swart Afrikane. Wat die Britse koloniale regering gedoen het aan die Afrikaners, het Afrikaners gedoen aan die swart inwoners van die land. Die opkoms van Afrikaner nasionalisme, het baie dieselfde pad gevolg as die van die Maleier nasionalisme. Dit is egter belangrik om te weet dat die Afrikaner groep ’n minderheidsgroep in Suid-Afrika was teenoor die Maleiers wat wel ’n skrale meerderheidsgroep in Maleisië is. Hierdie verskille spreek tot die uiteinde van die konstitusionele kontrakte ook. Die Maleiers, wat wel die politieke mag beskik het, maar ekonomies agteruit was, het voorsienings geëis in die federale ooreenkoms om herverdeling te bewerkstellig sonder om enige politieke mag regtig prys te gee. Hulle het ook geëis dat spesiale voorsienings ingeskryf word vir die Maleiers as ’n groep om hulle bevoorregte posisie te beskerm. Die Afrikaners, het hulle eie ekonomiese posisie bewerkstellig deur die mag oor te neem by die Britse regering en kompeterende, meerderheidsgroepe te onderdruk. Met die opstel van die konstitusionele kontrak, het F.W. De Klerk die beskerming gevra vir die regte van minderheidsgroepe en veral die regte van die Afrikaner minderheid. Die ANC het swart ekonomiese bemagtiging geëis, as deel van die herverdelings proses, aangesien hulle soos die Maleiers die ekonomiese mag verkry het in 1994, maar swart mense steeds sosio-ekonomies agteruit was. Die voorsiening van swart ekonomiese bemagtiging, is soos die beskerming van die Maleier posisie, vir ’n onbepaalde tydperk vasgestel in die grondwet. Hierna sal later in meer besonderhede gekyk word.

Hoofstuk 3

Die vorming van die Konstitusionele kontrak: Ooreenkoms en Onenigheid

3.1. Maleisië: Kwessies van burgerskap en Spesiale Regte

Die finale konstitusionele kontrak van Maleisië het uiteindelik in Augustus 1957 ingetree. Die ooreenkoms het bekend gestaan as die *Meredeka* of Vryheidskonstitusie. Anders as die Suid-Afrikaanse proses van konstitusionele vorming, het die Maleise grondwet deur verskillende stadiums gegaan van onderhandeling en vervorming, om te kom tot die ooreenkoms, wat uiteindelik onderteken is deur die UMNO-MCA-MIC-Alliansie en die Britse regering. Dieselfde probleme en besware het ook telkens opgekrop, veral met betrekking tot die spesiale regte en posisie van die Maleiers, asook die burgerskap van die Sjinese en Indiërs, wat op daardie stadium woonagtig was in die breër Maleia-area. Anders as Suid-Afrika, wat beweeg het vanaf die 1993 konstitusionele kontrak tot die permanente 1996 grondwet, het die ooreenkoms van Maleisië verskeie konstitusies en selfs gebiedsveranderinge ondergaan voordat dit gevorder het tot die *Meredeka* Konstitusie van die Federasie van Maleia en later die Federasie van Maleisië.

3.1.1. Die Unie van Maleia: Dood gebore

Die Unie van Maleia was seker die mees kontroversiële poging tot 'n vreedsame ooreenkoms en grondwet. Behalwe dat die Japannese besetting Maleia met baie probleme gelos het, het dit ook 'n nuwe politieke bewussyn wakker gemaak by die Maleiers. Die besetting het ook bygedra tot rassiespanning. Die Japannese soldate het hulself toegespits op vervolging van die Sjinese, en hulle het dikwels Maleiers gebruik om hierdie vervolgings uit te voer. Met die einde van die Tweede Wêreldoorlog, en die terugkeer van Brittanje, het die koloniale regering 'n nuwe politieke bewussyn gevind tussen die Maleiers. Die idee van die Unie van Maleia, het reeds tydens die Britse afwesigheid aan Maleia tydens die Tweede Wêreldoorlog ontstaan (Ryan, 1969:228). Hierdie konstitusionele verandering was beplan sonder enige kenning van die Maleise leiers in die saak. Daar was geringe besprekings met leiers van die Maleise Sjinese gemeenskap, Tan Cheng Lock en H.S. Lee ten tye van hul verblyf in Indië. Die Britse regering het ook geen verpligting gevoel om enige

besprekings te voer of enige van die groepe in kennis te stel van hul Unie-planne nie (Von Vorys, 1975:64).

Die Unie van Maleia het verwys na die nuwe grondwet wat voorgestel was deur die koloniale regering. Hierdie grondwet was heeltemal teenstrydig gewees met die Britse beleid binne Maleia tot en met die Tweede Wêreldoorlog. Voor die uitbreek van die Tweede Wêreldoorlog, het Brittanje 'n nie gesentraliseerde regeringsbeleid gevolg, met die langtermyn doel om die federale state en nie federale state van Maleia in nadere assosiasie met mekaar te bring. Na die oorlog het die regering egter 'n meer sentrale strategie gehad vir die regering van die state. Die idee van die Unie was nie om 'n federale samestelling van state te skep nie, maar eerder 'n ten volle sentralisering van die regering van die state. Daarmee saam was die plan met uniewording ook om te bepaal of Maleia reg was vir onafhanklikheid, en indien wel stadig maar seker die proses aan die gang te sit (Ryan, 1969:228). Die regeringstelsel, soos die koloniale regering dit bedryf het, was oneffektief en gefragmenteer en nie geskik vir die omstandighede soos dit bestaan het na die oorlog nie. Op daardie stadium het die hele Maleia-gebied bestaan uit die Federale State van Maleia, die nie Federale State van Maleia plus drie nedersettings. Dit alles het die ontwikkeling van 'n uniforme regs- en administrasieselsel verhoinder en regering onprakties gemaak (Means, 1970:51).

Die algemene idee agter die Unie van Maleia, was die proses van sentralisering te voltooi. Deur middel van die proses, sou die Sultanate hulle mag verloor en die regerings van die state sou onderhewig word aan 'n sentrale regering. Die kolonie van Singapoer sou nie hierby ingesluit word nie, aangesien hulle 'n baie groot Sjinese bevolking gehad het en dit die samestelling van die populasie sou versteur (Ryan, 1969:228). Die Maleiers sou hierdie drastiese verandering in populasiesamestelling nie duld nie. Die Maleiers het egter die beskerming van die Britse regering verwag aangesien die Indiese en Sjinese immigrante deur hulle gebring is na Maleia (Purcell, 1946:27).

In Oktober 1945, het die Britse regering, Sir Harold MacMichael gestuur om die grondslag te lê vir die nuwe administrasie. Die Britse regering het 'n amptelike verklaring uitgereik in die parlement oor die toekoms van Britse Beleid in die State van Maleia. Die Britse regering het gevoel dat dit tyd geword het vir Maleia om 'n gemeenskaplike, burgerlike, identiteit te vorm en so te vorder totdat die land reg was vir onafhanklikheid binne die Britse Statebond. Die konstitusie het bepaal dat die

Unie sou bestaan uit die nege state, wat voorheen verdeel was in die federale en nie federale state, plus die koloniale nedersettings van Penang en Malakka. Die regering het ook in die verklaring gesê dat hulle besluit het om binne die nuwe konstitusie, die nodige stappe te neem vir die politieke, ekonomiese en sosiale integrasie van Maleia en so 'n geïntegreerde samelewing te skep binne die Unie. Die hoofpunte van konstitusionele veranderinge, was spesifiek gemik op die burgerskap van al die inwoners van die state asook op die magte van die Sultanate, al was dit reeds baie beperk tot simboliek en inheemse reg. Saam met die idee van 'n geïntegreerde uniforme burgerskap het die einde van spesiale behandeling en voorregte van die Maleiers deur die Britse regering, ook 'n sterk moontlikheid geword. Die voorstel van die Britse regering was dat die beheer van die state ten volle oorgegee moes word aan die Britse Kroon, om die regering volle jurisdiksie en wetgewende mag te gee (Purcell, 1946:27-28).

MacMichael het die onderhandelings met elk van die Maleise regeerders begin en binne dae afgehandel. Nuwe ooreenkomste is gesluit, wat die Sultanate volgens die nuwe konstitusie heeltemal van enige magte ontnem het. Dit is die mening van verskeie bronne dat die regeerders nie ten volle bewus was van die inhoud van die ooreenkomste wat hulle geteken het nie en ook nie die implikasies daarvan nie. Die MacMichael-ooreenkomste het voorgeskryf dat die Sultans sal onderhewig wees aan die konstitusionele ooreenkomste van Maleia soos dit voorgeskryf en goed gekeur word deur die Britse Kroon. Alle mag was dan ook weggeneem van die Sultans af en oorgedra na die Britse Regering (Means, 1970:52).

Met MacMichael se terugkeer na Londen, het hy in die parlement 'n Witskrif uitgeryk met die nuwe konstitusionele voorstelle vir die Unie van Maleia. Die Witskrif het voorstelle gemaak vir die meer gelyke behandeling van immigrante en ander inwoners. Dit het ook 'n meer gesentraliseerde regering voorgestel. Met die voorstel van die Witskrif is die spesiale regte van die Maleiers ook aangespreek. Die Witskrif het bepaal dat almal wat Maleia as tuisland aangeneem, die geleentheid moet hê om gelyke deelname te hê in die land se kulturele en politieke strukture. Hieruit het die nuwe voorstelle vir burgerskap gevloei wat bepaal het dat alle persone wat in Maleia gebore is, of in Maleia gebly het vir tien van die voorafgaande vyftien jaar, ongeag die tydperk van Japannese besetting, gekwalifiseer het vir burgerskap. Genaturaliseerde burgerskap kon verkry word na slegs vyf jaar van verblyf in Maleia. Hierdie wetgewing was veral baie voordelig gewees vir die Sjiniese en Indiërs wat in Maleia woonagtig was. Onder hierdie wetgewing het die meerderheid van hierdie

mense nou gekwalifiseer vir burgerskap. Die beheer van die Britse regering het basies dieselfde gebly behalwe dat die Sultanate nou geen mag gehad het nie en die konstitusionele hervormingsvoorsiening gemaak het vir gelyke behandeling vir almal wat woonagtig was in Maleia (Means, 1970:52-53).

Kort nadat die Britse beleid met betrekking tot die Unie van Maleia bekend gemaak is, het die nuut voorgestelde konstitusie, teenkanting en opposisie verkry van alle kante. Die Maleiers, baie soos die swart Afrikane in 1912, het wakker geword uit 'n politieke passiwiteit. Massa demonstrasies het gevolg. Die Maleier gemeenskap se protes was veral gerig op die nuut voorgestelde wetgewing, wat gehandel het oor die verkryging van burgerskap van die Sjinese en Indiese inwoners in die land. Net soos die ANC sy ontstaan gehad het vanuit swart protes teen die ontneming van swart grondregte en segregasie in 1912, het UMNO, die grootste politieke party in Maleisië, in Mei 1946 ontstaan uit reaksie op die voorstelle van die nuwe grondwet van die Unie. Die opkoms van Maleier-nasionalisme was een van die belangrikste nagevolge van die Unie. Aangesien daar geen erkenning was van die Maleiers in die skep van die nuwe konstitusie nie, het die reaksie vanuit Maleier oorde gelei tot hewige debatvoering in die Britse Laer Huis. Op 1 April 1946 het die nuwe konstitusie van die Unie van Maleia egter in werking getree. Die voorstelle hangende burgerskap was nie ingesluit nie. Om hulle teenkanting en ongelukkigheid te wys met die Unie, het die Sultans en Maleiers met die inhuldiging van die konstitusie wit gedra as teken van rou (Von Vorys, 1975:55). Die Britse regering was egter steeds vasberade om die wetgewing hangende burgerskap deur te voer. Op 29 Mei het die Parlementêre missie in Maleia 'n konferensie gehou met die Sultans en leiers van UMNO. Hier het hulle die eerste keer die geleentheid gekry om hul opinies te lig oor die konstitusie van die Unie. Na maande se onderhandelings en besprekings tussen die Koloniale Kantoor, Goewerneurgeneraal Malcolm MacDonald, die goewerneur Sir Edward Gent, die sultans en die leiers van UMNO, het die Koloniale Kantoor ingestem op 3 Julie 1946, om die Unie van Maleia te vervang met 'n federale vorm van regering (Means, 1970:54-55).

3.1.2. Die Federasie van Maleia: Op pad na *Meredeka*

'n Komitee is in die lewe geroep vanuit die konferensies van die Maleise en Britse leiers, wat uiteindelik beslis het, dat die Unie 'n fout was en dat 'n nuwe konstitusie opgestel sou word wat die vorm van federasie sou aanneem. Die belangrikste verandering wat sou plaasvind in hierdie konstitusie, was die herinstelling van die Sultanate se soewereiniteit. Die Koloniale Kantoor het ingewillig om die MacMichael-

ooreenkomste nietig te verklaar indien hulle kon ooreenkom met die Maleise Leiers. Daarmee saam is 'n Werkende Komitee saamgestel om die nuwe konstitusie op te stel. Die Werkende Komitee het bestaan uit 5 Britse amptenare en 6 lede van Maleiergemeenskap. Vier was Maleise Regeerders en twee was verteenwoordigers van UMNO. Dit wil sê dat die nuwe konstitusie grootliks bepaal sou word deur Maleiers, met geen sê van die Sjinese en Indiese gemeenskappe nie. Dit het groot ongelukkigheid tot gevolg gehad binne die Sjinese en Indiese gemeenskappe, aangesien hulle gevrees het dat die nuwe konstitusie, 'n tree terug sal wees na die vooroorlogse, openlike pro-Maleier beleid. In reaksie op die onverteenvoortwoordigende Werkende Komitee is AMCJA (All-Malaya Council of Joint Action) in die lewe geroep om die besluite van die Werkende Komitee uit te daag (Means, 1970:55).

Op 11 Desember 1946 het die Werkende Komitee die Verslag (*The Report*) vrygestel. Die Verslag het die behoefte uitgespreek vir sterk sentrale regering, met die idee dat elke staat se individualiteit behoue sal bly. Die verslag het ook die hoop uitgespreek dat die nuwe ooreenkomste uiteindelik sal lei tot onafhanklikheid en 'n gemeenskaplike burgerskap vir alle mense woonagtig is in Maleia. Die Verslag het egter ook 'n teenstelling uitgespreek ten opsigte van die hoop op 'n gemeenskaplike burgerskap; die Verslag het voorsiening gemaak vir die beskerming van die spesiale regte en posisie van die Maleiers binne die nuut voorgestelde konstitusie (Von Vorys, 1975:76-78). Met die voorlegging van die verslag is die geleentheid geskep vir AMCJA om insae te lewer, maar hulle het in protes teen die onverteenvoortwoordigende komitee, besluit om die Raadgewende Komitee te boikot. Die Raadgewende Komitee was gestig om 'n breër, meer verteenwoordigende insae en voorstelle te verkry op die voorstelle van die Werkende komitee. Na die Raadgewende Komitee hul verslag vrygestel het, is verskeie wysigings aangebring aan die oorspronklike voorstel van die Werkende Komitee. Die finale konstitusionele voorlegging is goedgekeur en geteken 24 Julie 1947 (Means, 1970:56).

Die nuwe konstitusie van die Federasie van Maleia, het in werking getree op 1 Februarie 1948. Hierdie konstitusie was die bloudruk vir die uiteindelijke Konstitusionele Kontrak, of Meredeka grondwet van 1957. Die nuwe konstitusie van die Federasie het aansienlike toegewings gemaak aan die eise van die Maleiers. Die nie-Maleiergemeenskap, is nie geïgnoreer in die federale konstitusie nie. Daar was verskeie konstitusionele kwessies van die ooreenkoms waar kompromieë aangegaan is wat kritiek gewek het vanuit verskeie oorde. Die nuwe federale ooreenkoms het egter voldoen aan die eise van die Maleier gemeenskap en kon ook nie heeltemal

afgeskiet word deur die nie-Maleiergemeenskappe nie. Die belangrikste punt vir die Maleiergemeenskap, naas die kwessies van burgerskap, was dat die Maleier regeerders hulle mag moet behou. Onder nuwe konstitusie het hulle weer duidelike magte binne hul state verkry. Daar is egter beslis dat daar 'n sentrale regering sal wees waaronder die state en nedersettings, soos dit was onder die Unie, regeer sal word. Daarby ingesluit het die nuwe grondwet voorsiening gemaak vir vergrote wetgewer, met 'n meerderheid nie amptelike lede. Die nie amptelike lede was nie verkies nie, maar genomineer deur die regering. Dit was die eerste stap wat geneem is na die verkose Federale Raad in 1951. Die nie amptelike lede het so sê gekry in regering. Hul funksie was baie dieselfde as die van ministers (Ryan, 1969:232). Die wetgewer het bestaan uit 'n Hoë Kommissaris wat 'n verteenwoordiger was van die Britse Kroon. Hy was verantwoordelik vir die funksionering van die Federale Regering. Hy het beskik oor algemene mag om mense aan te stel en af te dank in die openbare diens. Die Kommissaris het sy take verrig met die hulp van die Uitvoerende Federale Raad wat bestaan het uit 'n Hoof Sekretaris, Prokureur-generaal en 'n Finansiële Sekretaris. Daarmee saam is daar die nie amptelike lede, wat soos reeds gesê is dieselfde funksie vervul het as ministers. Hierdie lede het bestaan uit federale burgers en is in 1951 vir die eerste keer verkies. Met die heel eerste verkiesing, het UMNO die grootste Maleier politieke party 'n oordonderende oorwinning behaal (Means, 1970:61).

Die nuwe federale ooreenkoms het nie duidelike voorsiening gemaak vir die spesiale beskerming van die Maleiers in die grondwet nie. Die wetgewing en beleid wat beoefen is voor die oorlog, ten opsigte van spesiale vergunnings en beskerming van Maleier regte is voortgesit as gewone wetgewing (Means, 1972:37). Die ander belangrike verandering wat aangebring is vir die Maleiers was die besluite ten opsigte van die toekenning van burgerskap. Alhoewel die regering steeds gestreef het na 'n algemene geïntegreerde burgerskap van alle Maleisiërs, het hulle die proses van burgerskap bemoeilik vir die persone wat daarvoor aansoek gedoen het. Die probleem van 'n veelvoudige samelewing het steeds die behoefte geskep by die Britse regering om 'n geïntegreerde samelewing te skep. Die regering het gehoop dat die skep van 'n nasionale, gemeenskaplike burgerskap integrasie sou bevorder. Dit was egter steeds beklemtoon dat die Maleiers, spesiale regte en beskerming geniet, ongeag die feit dat die nuwe konstitusie aan almal gelyke burgerskap toegeken het (Palmer, 1957:146). Burgerskap vir nie Maleiers, het meer ingewikkeld geword om te verkry, as wat dit was onder die grondwet van die Unie. Die verblyf vereistes is verhoog na 15 jaar uit die voorafgaande 25 jaar. Die aansoeker moes

ook verklaring van permanente verblyf aflê en moes bewys van gelettertyd aflê in Maleis of Engels. Die Maleiers was baie tevrede met hierdie vereistes. Die nie-Maleiers was egter ook ontevrede aangesien ongeletterdheid baie van hulle verhoed het om aansoek te doen. Die nuwe konstitusie het outomatiese burgerskap verseker aan alle onderdane van die Sultans en tweede generasie nie Maleiers. Eerste generasie nie Maleiers is egter burgerskap geweier omdat hulle beskou was as nie geïntegreerd genoeg nie. Die vereiste van geletterdheid in Maleis of Engels is later vervang vir kennis van een van die twee tale (Finkelstein, 1952:13).

In essensie, het die Federale Ooreenkoms van 1948 die Konstitusionele Kontrak geword van 1957. Die voorsienings wat veral gemaak is ten opsigte van die wetgewende struktuur, het Maleia voorberei vir die pad na onafhanklikheid. Die noodtoestand wat in die land geheers het, as gevolg van kommunistiese guerrilla-aktiwiteite, het politieke aktiwiteite na die ontstaan van die Federasie vir 'n ruk lank onderdruk. Met die eerste wetgewende verkiesings in 1951, wat gelei het tot selfregerende plaaslike regerings, het politieke partye weer aktief geword (Parmer, 1957:146).

3.1.3. Meredeka: Die Konstitusionele Kontrak van Maleia/Maleisië

Die heel eerste Federale verkiesings in Federale Maleia, was die munisipale verkiesings in Georgetown in die staat van Pernang in 1951. Daarna het die munisipale verkiesings in 1952 in die hoofstad, Kuala Lumpur, gevolg. Vanuit hierdie verkiesings, het UMNO en die MCA (Malayan Chinese Association) besluit om saam die verkiesing van Kuala Lumpur aan te pak en die eerste been van wat later bekend sou staan as die Alliansie, is gevorm. Binne Maleia het die Alliansie van krag tot krag gegaan. Dit het reuse sukses behaal binne met die munisipale verkiesings en die koalisie van UMNO en die MCA is versterk deur die toevoeging van die grootste Indies gesteunde party, die MIC (Malayan Indian Congress). So het die drie-party Alliansie die eerste Federale Wetgewende verkiesings in 1954 aangepak, met groot sukses onder die leierskap van Tengku Abdul Rahman. Daar was egter onderliggende spanning tussen die leierskap van die onderskeie partye binne die alliansie (Means, 1970:162).

Met die Federale Verkiesingsveldtog in 1955, het die Alliansie belowe om die Britse regering te begin druk vir selfregering. Na die verkiesings het die Britse regering toegewings gemaak en die proses van onafhanklikheid is aan die gang gesit. Die

mikpunt vir onafhanklikwording is gestel vir Augustus 1957. 'n Kommissie is saamgestel uit lede van die Statebond, onder die leierskap van Lord Reid, om die nuwe konstitusie saam te stel. Die Reid-kommissie het met sessies begin in Junie 1955. Verhore is regoor die hele Maleia gehou om so breed as moontlik insette te verkry uit die gemeenskap oor wat hulle graag in 'n konstitusionele kontrak wou hê. Die grootste insette is gelewer deur die Alliansie, aangesien hulle, as 'n koalisie die grootste gedeelte van bevolking verteenwoordig het. Baie van die voorstelle wat gekom het vanuit die Alliansie, het ook dikwels een of ander vorm van 'n gemeenskaplike kompromie bevat (Parmer, 1957:147). Met die eerste munisipale verkiesings wat plaasgevind het in 1951 en die vooruitsig van onafhanklikheid wat nie meer vêr was nie, het die kwessies van die spesiale regte van die Maleiers weer op die voorgrond gekom. Dit het ook die baie onderliggende spanning wat bestaan het tussen die onderskeie etniese partye in die Alliansie na vore gebring. Die algemene aanvaarding tussen die onderskeie gemeenskappe was op daardie stadium dat, Maleiers spesiale regte geniet en die nie Maleiers, in beheer was van die ekonomie. Soos kompromieë dan uitgewerk is, het die Maleiers groter aandeel verkry in die ekonomie en die nie Maleiers het burgerskap verkry op die grond van *jus soli*, wat bepaal het dat, na onafhanklikheid, enige iemand wat dan in Maleia gebore is, burgerskap het. Verskeie soortegelyke kompromieë is aangegaan met binne die Alliansie self, om uiteindelik voorleggings te maak aan die Reid Kommissie. Die leier van UMNO op daardie stadium, Tengku Abdul Rahman, is sterk gekritiseer omdat daar gevoel is hy beskerm nie die Maleiers se regte nie. Die MCA het ook baie kritiek ontvang vanaf hul ondersteuners, vir elke toegewing wat gemaak is om die posisie van die Maleiers se spesiale regte te ondersteun (Means, 1972:38).

Met die voorlegging van die Reid-verslag, het daar verskeie kwessies na vore gekom. Die verslag het voorgestel dat die regering die vorm neem van 'n enkele federale regering gebaseer op 'n parlementêre demokrasie. Die sentrale regering sal sterk wees, maar die state sou ook 'n sekere mate van outonomie hê. Anders as in die VSA, waar die federale state net soveel mag het as die sentrale regering, het die sentrale regering in Maleia baie meer mag gehad as die regerings binne die state (Palmer, 1957:148). Die belangrikste taak wat die Reid-kommissie moes onderneem, was die proses van integrasie van die verskillende gemeenskappe. Die taak is bemoeilik as gevolg van die teenstrydighede van 'n gemeenskaplike en gelyke burgerskap vir almal in Maleia en die vereistes van die spesiale regte van die Maleiergemeenskap. Voorsiening van spesiale beskerming van Maleierregte was nie ingesluit by die eerste voorlegging van die nuwe konstitusie en die kommissie het

gevoel dit behoort aangespreek te word deur die wetgewers van die onderskeie state (Means, 1970:174).

Die mees kontroversiële kwessies wat die Reidkommissie moes hanteer was juis die teenstrydige kwessies van burgerskap en spesiale Maleier regte. Die Maleier gemeenskap het aangedring op spesiale regte wat verseker word deur die grondwet. Die spesiale regte het ingesluit, reservering van sekere staatsdiensposisies, beurse vir studente en leerders asook besigheidslisensies. Opposisie het veral vanuit die Sjinese gemeenskap gekom, vir hierdie spesiale regte. Die Sjinese en ander nie Maleiergroepe het weer aangedring op burgerskap volgens *jus soli*. Hulle wou ook makliker residensiële status hê vir persone wat nie in Maleia gebore is nie. Hierdie onderlangse verskille het groot onenigheid veroorsaak tussen UMNO en die MCA en het amper die Alliansie uitmekaar geskeur. Daar het baie verskille ontstaan tussen die lede van die Alliansie oor die inhoud van die nuwe konstitusie. Die onderskeie partye binne die Alliansie het ook druk ervaar van hulle ondersteuners en kieserskorps om te kry wat elkeen wou hê. UMNO het egter sy sin gekry. Die Alliansie het 'n onderhandelde memorandum voorgelê aan die Reidkommissie met verskeie voorstelle. Die leierskap van die Alliansie het ook die leiers en lede van die onderskeie partye verbied om onafhanklik met voorstelle na die kommissie te gaan. Hulle het egter 'n memorandum saamgestel na 'n pleidooi dat onenigheid, onafhanklikheid gaan vertraag. Die memorandum wat aan die Reidkommissie voorgelê is deur die Alliansie, het grootliks aan Maleiers se eise voldoen en hulle bevoordeel. Die kommissie het grootliks die Alliansie se voorstelle met betrekking tot burgerskap geïnkorporeer op die basis dat daar wel kompromieë aangegaan is tussen die lede van die Alliansie. Die memorandum van die Alliansie het aanbeveel dat alle persone wat ten tye van onafhanklikwording reeds burgerskap het, dit sou behou. Persone wat na onafhanklikheid in die Federasie gebore is, sou burgerskap verkry. Persone wat voor onafhanklikheid in die Federasie gebore is, het gekwalifiseer vir burgerskap op voorwaarde dat hulle uit die voorafgaande 5 jaar woonagtig was in die Federasie, 'n verklaring van permanente verblyf aflê, 'n eed van trou sweer en kennis van die Maleise taal wys. Maleis was voorgestel as die amptelike taal, met Engels wat die posisie sal deel vir 10 jaar voor Maleis alleen sou dien as amptelike taal. Islam was ook voorgestel as amptelike geloof van die staat. Die memorandum het ook aan die Reidkommissie voorgestel, en hulle het die so in 'n latere konstitusionele voorlegging so oorgedra, dat alle spesiale voorregte soos dit op daardie stadium geniet is deur Maleiers, in die grondwet geskryf sal word. Dit het ingesluit kwotas, kwessies in verband met die koop van grond, toelating tot die

staatsdiens, beurse en die uitreik van besigheidslisensies. Die kommissie het voorgestel dat hierdie spesiale voorwaardes geld vir 15 jaar na onafhanklikwording (Palmer, 1957:149).

Na die voorlegging van die Reid-kommissie se verslag in Februarie 1957, is daar 'n werkende kommissie saamgestel, wat bestaan het uit Britse verteenwoordigers, die Sultans en die leiers van die Alliansie, om die Reid-verslag te bespreek. Van die mees kontroversiële voorstelle is bespreek, veral met betrekking tot burgerskap en die spesiale regte van die Maleiers. Die ander politieke partye, soos die IMP en die MNP, is nie ingesluit by die besprekings van die Reid-verslag nie. Na die werkende partye hul voorstelle en wysigings voltooi het en bygewerk het by die Reid-Verslag, is die Witskrif op 3 Julie 1957 gepubliseer. Die voorgestelde vorm van regering het dieselfde gebly. Die uitvoerende hoof van die federale regering, sou een van die 9 Sultans of hoof leiers wees, wat hulle self onder mekaar sou verkies op 'n vyf jaar basis. Die parlement was saamgestel uit die senaat van 38 lede waarvan 22 verkies sou word deur die wetgewers van die onderskeie state en 16 sou aangestel word deur die uitvoerende hoof. Daarna volg die huis van verteenwoordigers, wat bestaan uit 100 lede wat direk verkies sou word. 'n Belangrike verandering vanaf die Reid-Kommissie met betrekking tot burgerskap het bepaal dat onder Artikel 17 van die nuwe grondwet mense wat nie in die Federasie gebore is nie, maar daar gewoon het met onafhanklikwording gekwalifiseer het vir burgerskap, maar was nie geregtig daarop nie. Onder Artikel 18, moes mense wat aansoek doen vir burgerskap 'n eed van trou sweer aan die nuwe Federasie en lojaliteit aan enige ander staat afsweer (Von Vorys, 1975:129-130).

Alle burgers van die Federasie het Statebondburgerskap verkry. Persone van die Statebond wat aansoek sou doen vir burgerskap sou geen voorkeur kry op grond van hul Statebondstatus nie. Die spesiale posisie van die Maleiers is geplaas onder die beskerming van die uitvoerende hoof, eerder as onder die beskerming van die parlement. Artikel 3 van die grondwet, het Islam as die amptelike geloof van die staat aanvaar maar die federale regering is as 'n sekulêre regering verklaar. Maleis is as amptelike taal aangewys, saam met Engels vir 10 jaar na onafhanklikheid. Daarna, sou dit net Maleis wees. Die gebruik van Sjinees of enige van die Indiese tale in die parlement is afgekeur. Wysigings aan die grondwet is bemoeilik deur Artikel 159 en selfs wysigings voor die tyd was bemoeilik deurdat dit slegs kon gedoen word deur parlement wat verkies sou word deur die nuwe konstitusie. Hierdie konstitusionele voorlegging is goedgekeur deur die Federale Wetgewer op 11

Julie en die Britse regering het die Onafhanklike Federasie van Maleia Wet goedgekeur op 31 Julie. Die datum vir onafhanklikheid was vasgestel op 31 Augustus 1957 (Von Vorys, 1975:128 en Parmer, 1957:149-150).

Die Federale Konstitusie van 1957 wat Meredeka aan Maleia gegee het, het bekend gestaan as die “The Great Compromise”, as gevolg van die baie kompromieë wat aangegaan is tydens die onderhandelings van die nuwe grondwet. Die nuwe konstitusie was egter steeds baie teenstrydig met wat die Britse regering gehoop het om te verkry uit die kontrak. Die Sjinese en Indiërs binne die Federasie het ook baie meer prys gegee om verteenwoordiging te kry binne die regering en burgerskap te ontvang. Selfs hierdie toegewings was baie voorwaardelik gemaak. Die Maleiers se vrese vir dominerende deur die ekonomies sterker groepe was egter steeds nie besweer deur die konstitusie wat so duidelik in hulle guns opgestel is nie. Lord Reid het die swak plekke in die federale konstitusie van 1948 gesien en het dit probeer wysig. Ongelukkig kon die Reid-kommissie nie ’n nuwe geïntegreerde ooreenkoms skep nie. Gelyke burgerskap onder die nuwe ooreenkoms was steeds nie moontlik nie, en die beskerming van die spesiale regte van die Maleiers, deur die uitvoerende hoof van die regering, het reuse swakplekke in die konstitusie geskep en gate gelos vir konflik. Hierdie ooreenkoms sou later lei tot opbouende etniese spanning en later tot die ontploffing van ’n reeds sensitiewe situasie. Daar sal later weer na hierdie swak plekke in die ooreenkoms van 1957 gekyk word, wanneer daar gekyk gaan word na die uitbreek van konflik in 1969.

Hierdie konstitusie van 1957 was in essensie dieselfde konstitusie wat in 1963 ingelei is met die ontstaan van die Federasie van Maleisië. Singapoer, Sabah en Sarawak saam met Borneo is ingelyf by die Federasie van Maleia om Maleisië te vorm. Sommige toegewings is gemaak vir die nuwe state, maar die belangrikste gedeeltes van die grondwet het dieselfde gebly. In 1965, as gevolg van swaar politieke onrus in Singapoer, wat ook oorgespoel het in die res van Maleisië, het die leier van UMNO en die Alliansie, Singapoer uit die Federasie van Maleisië geskop. Dit is gedoen as ’n poging om die situasies in beide state te probeer kalmeer en stabiliseer (Parmer, 1966:111,113).

3.2. Die nuwe konstitusie: Suid-Afrika se vredesooreenkoms

Die proses wat Suid-Afrika gevolg het om 'n konstitusionele ooreenkoms te bereik, verskil aansienlik van die proses wat Maleisië aangepak het om hulle nuwe konstitusionele ooreenkoms te verkry. Die proses waardeur Maleisië se konstitusionele kontrak gegaan het, om uiteindelik die konstitusie van Maleisië te word, kan beskou word as 'n tipe metamorfose. Maleisië se konstitusie het beweeg vanaf die Unie van Maleia, deur na die Federasie van Maleia 1948, tot die konstitusionele kontrak van die onafhanklike Federasie van Maleia in 1957. Die konstitusies wat vooraf gegaan het, het 'n baie groot rol gespeel in die vorming van die uiteindelige ooreenkoms. Dieselfde kwessies en probleem areas het aanhoudend voorgekom, en dit het wel insig gebied met die opstel van die konstitusionele kontrak van 1957. Anders ook as Suid-Afrika, het die Maleise konstitusionele kontrak ontwikkel vanuit kolonialisme na onafhanklikheid. Suid-Afrika was reeds onafhanklik, maar die konstitusie is gebore uit 'n outokratiese staat. Die vorming van die Suid-Afrikaanse konstitusionele ooreenkoms is vooraf gegaan deur verskeie bilaterale ooreenkomste tussen die ANC en die NP. Die Nasionale Vredesverdrag van 1991, was die belangrike mylpaal. Daarna het die KODESA-onderhandelinge gevolg en die Veelparty Onderhandelingsproses (MPNP: Multi-Party Negotiating Process) waaruit die interim grondwet uiteindelik gevloei het. Hier sal hoofsaaklik gekyk word na die ontwikkeling van die konstitusionele kontrak deur middel van die meestal bilaterale ooreenkomste, KODESA en die MPNP.

3.2.1. Die begin van verstaan: Voorafgaande ooreenkomste

Die situasie in Suid-Afrika het sedert die laat 1960's 'n skielike, maar glad nie onverwagte draai geneem. Alhoewel die land ekonomies vooruitgaan gemaak het, het die swart gemeenskappe se ongelukkigheid met apartheid toegeneem. Verskeie voorvalle van geweld het deurlopende ook voorgekom in die 1960's, soos die Sharpeville optog en die Soweto skoolopstande. Gedurende die 1970's, het die regering apartheid begin verdiep deur beleid van die tuislande, wat hulle geskep het uit die voormalige reservate. Die reservate is onafhanklik verklaar. Die swart mense wat daarin geforseer is, se Suid-Afrikaanse burgerskap afgeneem en is geforseerde tuisland burgerskappe toegeken. Soos die situasie geleidelik versleg het, en daar

selfs oproepe vanuit die blanke besigheidswêreld gekom het, om apartheid op te hef, streng op ekonomiese basis (Deegan, 2001:61-66).

In 1983 het die staatspresident, P.W. Botha konstitusionele hervormings aangekondig en deurgevoer. Botha het die wetgewer so aangepas dat dit saamgestel was uit drie dele, wat bekend gestaan het as die Driekamerparlement. Dit het bestaan uit die Algemene Vergadering vir die blanke lede, 'n Huis van Verteenwoordigers, vir bruin of kleurling lede en 'n Huis van Afgevaardigdes wat bestaan uit Indiër lede. Die swart 70% van die land se bevolking was nêrens verteenwoordig nie. Die Parlement was ook so saamgestel dat die Huis van Verteenwoordigers en die Huis van Afgevaardigdes saam steeds minder lede gehad het as die Algemene Vergadering. Hulle het sê gehad, oor wat in die konstitusie gedefinieer was as "... own affairs...", soos dit deur die konstitusie uiteengesit is. Dit het kwessies ingesluit soos die beskerming van eie kulturele identiteit, beskerming van hul leefwyse, kultuur en gebruike, met ander woorde niks wat enige belang gehad om politieke beleid nie (Marasinghe, 1993:829). Die instelling van die Driekamerparlement, sonder enige swart verteenwoordigers, het baie dieselfde uitwerking gehad op die swart gemeenskap en die res van die teen apartheidstryd, soos die instelling van die Unie van Maleia gehad het op die Maleiers. Die ongelukigheid met die inhuldiging van die nuwe grondwetlike wysigings het gelei tot die stig van die UDF (United Democratic Front), wat ontaard het in een van die mees aktiefste anti-regeringsvegters in die 1980's (Deegan, 2001:57).

Met die aanvang van die eerste noodtoestande wat afgekondig is vir die eerste keer in 1986 en van daar af herhaaldelik hernu is, het die ekonomiese en sosiale toestand in Suid-Afrika geleidelik agteruit gegaan. In die geheim het die regering egter reeds kontak gemaak met Nelson Mandela in die tronk, via Kobie Coetzee, die Minister van Justisie. Gereelde informele ontmoetings het vanaf 1985 deurlopend gevolg om informeel oor die situasie en kwessies te praat wat kon lei tot moontlike onderhandelings. In 1986 het die ANC die Harare Verklaring uitgereik. Die verklaring het die vereistes bevat waaronder die ANC sou toetree tot onderhandelinge. Die vereistes het onder andere behels: die onvoorwaardelike vrylating van alle politieke gevangenis, die ontbanning van verbande organisasies, die verwydering van militêre troepe, die beëindiging van die noodtoestand en die stop van alle politieke gemotiveerde doodstrawwe (Du Toit, 2000:19-20). Die Botha regering het vereistes van sy eie gehad voor hy bereid was om te onderhandel met die ANC. Die regering wou hê dat die ANC alle geweld opskort, alle bande breek

met die SAKP (Suid-Afrikaanse Kommuniste Party) en dat die ANC afstand doen van sy vereistes vir 'n meerderheidsregering. Mandela se reaksie hierop was 'n memorandum aan Botha waarin hy weereens meerderheidsregering gevra het, met die strukturele versekering dat wit minderhede nie oorheers sou word deur die swart meerderheid nie. In Augustus 1989 is P.W. Botha egter vervang as president en F.W. De Klerk is ingehuldig as die nuwe Staatspresident van Suid-Afrika. De Klerk het onmiddellik oorgegaan na aksie, anders as Botha wat slegs gespeel het met die idee van hervorming (Spitz en Chaskalson, 2000:12-14).

Van die strengste apartheidswetgewing is effens ontspan. Die noodsaaklikheid om hervorming van 'n aard te laat plaasvind is ook gedruk deur die drasties verswakkende ekonomiese situasie waarin Suid-Afrika homself bevind het. Die toenemende konflik en ook die intensivering daarvan, het die noodsaaklikheid van 'n vergelyk tussen die regering en die ANC beïndruk. Die NP het toenemende druk ervaar vanuit die korporatiewe sektor as gevolg van die ekonomiese isolasie waarin Suid-Afrika verkeer het as gevolg van sanksies. Buitelandse druk het ook begin toeneem. Die val van die Sowjet Unie, het by De Klerk die moontlikheid van 'n verswakte opposisie laat ontstaan met die SAKP as een van die ANC se sterkste vennote. Die val van die Sowjet Unie het ook die ANC ontnem van sy grootse befonders met betrekking tot wapens en kapitaal (Louw, 2004:160-161). De Klerk het ook die belangrikheid besef van Mandela as leier en op 2 Februarie 1990 het De Klerk met sy opening van die Parlement aangekondig dat Mandela vrygelaat sal word (Spitz en Chaskalson, 2000:12-14).

Wat baie belangrik is om in ag te neem met die onderhandelings wat gevolg het, was dat hierdie onderhandelings grotendeels bilateraal was. Dit wil sê dat die onderhandelings hoofsaaklik plaasgevind het tussen die ANC en die NP-regering. Baie van die heel eerste stappe in die skikkingsproses is geneem sonder die konsultasie van die ander politieke partye of groepe wat ook 'n kardinale bydra gelewer het tot die stryd teen apartheid. Hierdie groepe het ook grotendeels bygedra tot die geweld wat die regering probeer beëindig het. Anders as die Alliansie in Maleisië, waar die drie grootste politieke partye saam in 'n alliansie-ooreenkoms verkeer het en dus belangrike besluite binne die alliansie self geneem het, het baie van die aanvanklike ooreenkomste in Suid-Afrika, net twee groepe ingesluit en ander baie belangrike rolspelers uitgesluit. Waar die Britse regering ook probeer het om die heel eerste federale ooreenkoms in Maleisië in 1948, so inklusief as moontlik te hanteer, het die Suid-Afrikaanse proses, 'n baie bilaterale paadjie gevolg wat die

moontlikheid van bederwers of “spoilers” vergroot het. Hierdie moontlikheid is nooit uitgesluit in Maleisië nie, maar die risiko daarvan was kleiner as in Suid-Afrika.

3.2.1.1. Die Groote Schuur Memorandum

Die eerste amptelike ontmoeting tussen die regering en die ANC, was in Mei 1990 by Groote Schuur in Kaapstad. Samesprekings het gelei tot die vestiging van die Groote Schuur Memorandum. Dit het die onderskeie partye die geleentheid te bied om die moontlikheid van onderhandeling te toets. Die Groote Schuur Memorandum het gefokus om 'n einde te bring aan die geweld. Dit het spesifieke doelstellings geskep oor hoe om dit te bereik. Dit het bepaal dat 'n werkende komitee gestig moes word, wat sou help om die definisies te bepaal vir politieke oortredings en ook vir politieke gevangenis en dan die prosedures sou bepaal waaronder hulle sou vrygelaat word. Dan is ooreengekom vir tydelike immuniteit teen vervolging van senior ANC-lede onder die wetgewing soos dit gestaan het. Verder is daar ooreengekom oor die hersiening van die sekuriteitswetgewing en 'n die beëindiging van die noodtoestand. Die belangrikste punt waarop ooreengekom was, was die skep van 'n kanaal waardeur die regering en die ANC kon werk om die geweld te beperk en indien moontlik stop te sit (Du Toit, 2000: 24).

3.2.1.2. Die Pretoria Memorandum

In Augustus van 1990, het die ANC en die NP-regering onderhandelinge en die vordering van die Groote Schuur Memorandum verder gevat. Binne die Pretoria Memorandum is daar ooreengekom dat die ANC alle geweld sal opskort. Dit is belangrik om te let dat hulle net belowe het om die geweld op te skort maar, nie geheel en al te staak nie. Dan het die regering onderneem om alle politieke bannelinge toe te laat om terug te keer. Die regering het ook bepaal om die noodtoestand in Natal te lig (Du Toit, 2000:25). Die Memorandum het ook bepaal dat 30 April 1991 die laatste datum sal wees vir die vrystelling vir politieke gevangenis. Onderhandelinge oor die terugkeer van bannelinge het ook gelei tot sterk meningsverskille tussen die verskillende partye (Rantete en Giliomee, 1992:521). Verder het die regering en die ANC ooreengekom dat hulle sal werk vir strukture, wat die geweld kon hanteer op alle vlakke. Daarmee saam het hulle ook ingestem tot die vorming van 'n werkende komitee wat sou help met die implementering van die opskorting van gewapende geweld. Die ANC en die regering het ook ingestem tot

verkennende samesprekings vir 'n nuwe grondwet en dat ander partye in die samesprekings ingetrek moes word (Du Toit, 2000:25).

3.2.1.3 Die D.F. Malan Akkoord

Ten spyte van die ooreenkoms wat gesluit is tussen die ANC en die regering, en selfs die ooreenkoms tussen die ANC en die IVP waar ooreengekom is dat hulle gewapende konflik tussen hulle sou stop, het die geweld in 1991 toegeneem. Daar was ook verwarring tussen die lede en die ondersteuners van die ANC oor watter tipe vorms van versetting opgeskort is. Die regering en die ANC het gepoog om verder te bou op die voorafgaande ooreenkomste. Die D.F. Malan Akkoord is geteken op 12 Februarie 1991, waarin die ANC ingestem het om nie meer infiltrasie programme te loots teen Suid-Afrika en sy burgers nie (Rantete en Giliomee, 1993:521). Die Akkoord het probeer om baie spesifieke riglyne neer te lê vir presies wat bedoel was met die opheffing van gewapende konflik en verwante aktiwiteite. Daar is bepaal dat geen aanvalle met onder andere wapens of plofbare toestelle onderneem sou word nie, geen toesprake of verklarings sou gelewer word wat geweld aanmoedig of goedkeur nie en geen militêre opleiding sou binne die landsgrense plaasvind nie. Daarmee saam het die Akkoord ook vasgestel dat die demokratiese oorgangsproses alle deelnemers vereis om vreedsaam op te tree teenoor mekaar en dat geen politieke partye of bewegings private militêre magte mag hê nie, alle Suid-Afrikaners die reg het om vreedsame politieke betogings en demonstrasies te hou en dat alle optredes in lyn moes wees met die Suid-Afrikaanse wetgewing soos dit op daardie punt gestaan het (Du Toit, 2000:26).

Die regering het egter Umkonto we Sizwe vrygeskeld van die verbod op private militêre vleuels. Samesprekings wat gehandel het oor die moontlikheid van 'n nuwe konstitusie het egter niks opgelewer nie (Spitz en Chaskalson, 2000:16).

3.2.1.4. Die Nasionale Vredesooreenkoms

Soos die bilaterale onderhandelings tussen die ANC en die regering verder gevorder het, het die behoefte ook ontstaan om meer partye betrokke te kry tot die vredesproses. Die onderhandelinge met die regering het op daardie stadium slegs van die ANC gekom en geen ander belangrike rolspelers is in die saak geken nie. As deel van die vordering wat die regering en die ANC gemaak het, met onderhandelings vir vrede en te bou op die ooreenkomste wat reeds deur hulle gesluit is, is 'n Nasionale Vredeskonferensie gehou in Mei 1991. Hierdie konferensie het gelei tot die ondertekening van die Nasionale Vredesooreenkoms op September

1991 deur 36 partye, tuislandregerings en organisasies. Regse groepe het die Vredesooreenkoms en die voorafgaande proses geboikot, terwyl die PAC en AZAPO die geleentheid bygewoon het maar die ooreenkoms onderteken het nie. Die ooreenkoms het 'n breë reeks onderwerpe gedek met betrekking tot die skep, onderhou en instelling van die vredesproses. Dit het 'n gedragskode ingesluit vir politieke partye asook riglyne waarvolgens sekuriteitsmagte moes optree, insluitend die polisie en regeringsmagte. Dit het ook riglyne bevat vir die heropbou en ontwikkeling van die gemeenskap. In 1992 is die Interne Vredesintellings Wet goedgekeur deur die Parlement wat sommige van die Nasionale Vredesooreenkomste se beginsels ingewerk het (Midgley, 1995: 141,143).

3.2.2. KODESA

Afgesien van al die ooreenkomste om geweld tot 'n einde te bring, en selfs met die samewerking van die belangrikste rolspelers deur middel van die Nasionale Vredesooreenkoms, het geweld vanaf 1990 steeds toegeneem. Die aanhoudende vlakke van geweld het gedreig om die onderhandelingsproses te ondermyn en tot 'n skielike stop te bring. Samesprekings vir 'n nuwe konstitusie is aan die gang gesit. Net soos in Maleisië egter, het dieselfde kwessies na vore bly kom as probleem areas, veral tussen die ANC en die NP.

Die regering en die ANC was gewikkel in 'n dooie punt, waaruit hulle nie kon los kom nie. Die eerste stappe tot ernstige onderhandelinge is deur Mandela geneem, toe hy in die begin van 1991 gevra het vir verteenwoordigende kongres van partye, om te onderhandel vir 'n konstitusionele vergadering wat uiteindelik die nuwe konstitusie sou opstel. Aan die einde van 1991 het die eerste volledige vergadering van KODESA plaasgevind in Kempton Park. Die doel van KODESA was om die heel eerste onderhandelde skikking te bereik, met betrekking tot die oorgangsfase van Suid-Afrika. Die hele proses het die ANC met 'n probleem gelos. Die ANC was gekwel deur die swak reputasie van oorgangsregerings in Afrika. Die interimregering het nie die vermoë gehad om die geweld te stop nie. Die ANC het ook daarop aangedring dat die internasionale magte nie direk betrokke raak in Suid-Afrika se vredesproses nie, aangesien hulle nie noodwendig die ANC se sosialistiese posisie sal steun nie. Die ANC wou 'n sterk interimregering hê waaraan hulle kon deelneem, maar was bang dat dit sal voorkom asof hulle nou bystand verleen en saamwerk met die apartheidsregering. Toe KODESA-onderhandelinge begin het, was drie algemene voorstelle op die tafel gelê: 'n Interimregering met soewereiniteit, wat uitvoerende magte sal oorneem van parlemente en kabinet na die goedkeuring van

'n interimgrondwet, 'n interim regerende raad, wat sal bestaan uit veelparty raad wat die mag het op wetsontwerpe te veto en ook sy eie wetgewing te kan proklameer en 'n onafhanklike raad wat sal bestaan uit lede van verskillende partye wat oor beperkte funksies sou beskik en vrye, regverdig verkiesings sal handhaaf (Rantete en Giliomee, 1993:530).

KODESA het ongelukkig nie goed begin nie, wat ook gedui het op hoe dit sal eindig. Die PAC en die IVP het nie deelgeneem nie. Alhoewel daar 'n afvaardiging van die IVP was, het hulle later aan die onderhandelinge onttrek. KODESA het ook gedien om die basiese verskille tussen die verskillende partye uit te bring en te beklemtoon eerder as om samewerking te bewerkstellig. Die KODESA-verklaring van voorneme het gewys dat die partye wat wel daar was, toegewy was aan substantiewe onderhandelings. Dit het die partye gebind aan 'n onverdeelde Suid-Afrika en tot vreedsame konstitusionele verandering, 'n veelparty demokrasie, skeiding van magte en die Verklaring van Regte. Die IVP en Ciskei tuislandregering was onwillig om te teken en alhoewel die NP-regering dit onderteken het, het die vas geklou aan die siening van Suid-Afrika as 'n verdeelde samelewing, wat gedeelde magskonstitusie benodig, saam met die beskerming van minderhede en die reg tot selfbeskikking vir etniese groepe. Die ANC aan die anderkant het aangedring op 'n meerderheidsdemokrasie, wat die rif net vergroot het (Spitz en Chaskalson, 2000:19).

Die ANC wou 'n vinnige oorgang na 'n meerderheidsregering hê en het verlang dat besluite geneem moes word deur 'n interimregering en 'n verkose liggaam wat verantwoordelik sou wees vir die skep van die nuwe grondwet. Die ANC wou ook hê dat KODESA oor so min as moontlik van die prosedures moes beslis, want as die waarskynlike meerderheidsparty, sou die ANC na 'n verkiesing in die posisie wees om wetgewing en die nuwe regering te vorm soos dit wou. Soos reeds genoem wou die NP-regering en sy vennote eerder die transformasie proses verstadig en 'n tydperk van magsdeling bewerkstellig. Dit wou KODESA se rol in die transformasie proses so inklusief as moontlik maak, aangesien dit die NP 'n belangrike rol sou gee in die vorming van die nuwe konstitusie en strukture (Spitz en Chaskalson, 2000:19 en Corder, 1994:496-495).

Die deelnemers van KODESA kon ook aan die einde ooreenkom op vyf komitees wat die beslissings en bepalings wat binne KODESA bereik is sou verder neem, verslae voorberei en dit dan weer sou voorlê met die volgende algemene vergadering van KODESA wat geskeduleer was vir April 1992. Die vyf Werkende Komitees sou die

volgende kwessies aanspreek: Groep 1 sou die moontlikheid van vry en regverdige verkiesings ondersoek en bewerkstellig; Groep 2 moes omsien na die formulering van die konstitusie en voorstelle vir die konstitusionele liggaam; Groep 3 moes voorstelle formuleer vir die interimregering en die oorgangsproses; Groep 4 moes omsien na die herinkorporasie van voormalige tuislandstate; Groep 5 moes 'n raamwerk saamstel vir die implementering van die ooreenkomste soos dit voorgelê sou word deur die komitees. Groep 2 en die vorming van 'n nuwe konstitusionele ooreenkoms, was waar die grootste probleme voorgekom het. Die onderhandelinge en samesprekings van die groep het uiteindelik op 'n dooie punt uitgeloop as gevolg van die ANC en die NP-regering wat nie tot 'n vergelyk kon kom nie. Die ANC en die NP kon glad nie ooreenstem oor wat die grootte van die konstitusionele meerderheidstem moet wees nie. Die NP wou ten minste 70% meerderheidstem hê vir konstitusionele wysigings en die ANC het gevoel 60% is genoeg. Dan was daar ook meningsverskille met betrekking tot wie die opstel van die nuwe konstitusie moet hanteer. Die NP wou hê dat die belangrikste punte vasgestel moes word deur KODESA, voor enige verkiesings gehou word, terwyl die ANC wou hê dat meerderheidsverkose konstitusionele liggaam verantwoordelik sou wees vir die opstel van die nuwe konstitusie. Met die algemene vergadering van KODESA wat eers in Mei plaasgevind het, het die samesprekings ineen gestort op die punte van Groep 2, waaroor die ANC en die NP nie tot 'n vergelyk kon kom nie. Alhoewel KODESA baie bereik het, het samesprekings geëindig op 'n dooie punt en 'n skaakmat tussen die grootste deelnemers (Corder, 1994:497-499).

Die onderhandelingsproses is gesien as elitisties en geheimsinnig aangesien die komitees gewerk het agter geslote deure. Die NP het ook gefunksioneer op 'n diskriminerende steun basis terwyl die ANC daardie stadium geen amptelike kieserssteun of mandaat gehad het waarvan hulle gewerk het nie. De Klerk het wel in Maart 1992 'n referendum gehou, wat aan hom die blanke populus se steun verseker het (Maphai, 1993:24).

3.2.3. Die MPNP en die Konstitusionele Kontrak

Met die ineenstorting van KODESA het die ANC alle konstitusionele kompromieë onttrek en gesê dat hulle sal staatmaak op massa aksie om hulle doelstellings te bereik. Die idee was om die regering te wys presies hoe afhanklik hulle was van 'n konstitusionele ooreenkoms en dat dit so spoedig as moontlik bereik moes word. Die situasie in die land het begin handuit ruk toe Zulu trekarbeiders van 'n hostel in Johannesburg, ondersteuners van die ANC in Boipatong aangeval het en 48 mense

gedood is. Die ANC het geëis dat die NP onmiddellik stappe begin neem om te help met die vorming van Regering van Nasionale Eenheid. Die situasie het breekpunt bereik in September 1992, met die Bisho-insident in Ciskei. Die nagevolg van Bisho het die ANC en die NP laat besef dat hulle niks gaan bereik met die skaakmat nie, en dat albei groepe alles kan verloor. Die Bisho-krisis het aanleiding gegee tot 'die kanaal' tussen Roelf Meyer en Cyril Ramaphosa. Die bilaterale konneksie tussen die ANC en die NP, het die sentrale onderhandelingspunt gevorm. Hierdie onderhandelings deur die kanaal het gelei tot die ondertekening van die Rekord van Verstandhouding. Hierin het die ANC en die regering ooreengekom om 'n verkiesde konstitusionele vergadering aan te stel, wat die finale grondwet sal opstel, 'n interim regering aan te stel, wat sal funksioneer onder die interim konstitusie en die Handves van Menseregte en 'n onafhanklike eenheid om polisie optrede te hersien (Louw, 2005:167).

Die ANC en die regering was albei meer gewillig om ingewings te maak ter wille van die voorsetting van die vredesproses. Na die ooreenkoms geteken is, het die NP nie aangedring op sy verdiepte magsdeling of die beskerming van die minderheidsregte deur middel van vetoregte nie. Die NP wou ook nie meer magsdeling af dwing deur 'n konsosiatiewe magsdeling nie. Dit het die samewerkingsooreenkoms wat bestaan het tussen die NP en die IVP tot 'n einde gebring en veroorsaak dat Buthelezi die leier geword het vir wat bekend gestaan het as COSAG (Concerned South African Group). Dit was 'n los alliansie tussen die IVP, Bophuthatswana, Ciskei en die Konserwatiewe Party en die Afrikaner Volksunie. Hulle het later bekend gestaan as die "Freedom Alliance". Hierdie groepe het die NP-ANC konstitusionele ooreenkoms probeer teenwerk. 'n Belangrike nagevolg van die nuwe samewerking wat ontstaan het tussen die ANC en die NP het gelei tot die voorstelling van "Sunset Clause". Dit was voorgestel deur die SAKP se Joe Slovo. Hierdie transformasieproses wat Slovo voorgestel het toegewings aan beide die ANC en die NP gemaak. Die klousule het voorsiening gemaak vir 'n koalisie regering van vyf jaar op die basis van magsdeling. Die feit dat dit net was vir die oorgangstydperk van vyf jaar het verseker dat NP deel sal hê aan die regering. Dit het hulle ook laat afsien van die eis van minderheidsvetoregte (Louw, 2004:168).

Hierdie ooreenkoms het tussen die ANC en die regering, saam met die insluiting van Slovo se klousule het onderhandelings weer aan die gang gesit. Onderhandelings het weer aanvangs geneem op 1 April 1993 in Kempton Park. Hierdie proses was baie meer inklusief as die KODESA proses, met die IVP en die blanke regse partye

wat ook deel geneem het. Die onderhandelings het plaasgevind onder die naam van die Veelparty Onderhandelingsproses (Multi-Party Negotiation Process, MPNP). Dit het bestaan uit die Algemene Vergadering, waarby die leiers van die betrokke partye en afgevaardigdes van die partye betrokke was. Hierdie liggaam was verantwoordelik vir die goedkeuring van alle amptelike ooreenkomste. Dan was daar die Onderhandelingsforum en die Onderhandelingsraad en die Beplanningskomitee. Die Onderhandelingsraad was een van die belangrikste onderhandelingsliggame in die proses en het deurlopend ontmoet vanaf April tot November 1993. Hulle moes omsien na die nuwe grondwet en konstitusionele kwessies van regering, die staat, die oorgangstydperk, die oorgangsregering en die uitvoerende magte in tye van die oorgangstydperk. Die Onderhandelingsraad het ook sewe tegniese komitees saamgestel om te help met die formulering van voorstelle en uitvoering daarvan. Hierdie komitees het gehelp met die opstel en vordering van die konstitusionele ooreenkoms. Die Beplanningskomitee het was ook voltyds besig om te verseker die proses bly aan die gang (Corder, 1994:501).

Die 26 partye het almal op gelyke grondslag deelgeneem, ongeag die grootte van die party. Aangesien geen party die mag gehad het om enige prosedures of besluite te veto nie, en so die hele proses tot 'n halt te bring nie, is besluite geneem op grond van konsensus. As daar nie meerderheidskonsensus bereik word nie, is dit nie goed gekeur nie. Die partye wat probleme gehad het met ooreenkomste, is apart geneem en probleme is uitgestryk om te voorkom dat die hoofproses tot stilstand kom. Kanale soos die wat Meyer en Ramaphosa opgebou het, het gefunksioneer om onenigheid uit te stryk of kwessies waar daar nie konsensus bereik is nie, bespreek kon word. Daar is ook gebruik gemaak van die bosberaad, waar onderhandelings letterlik in die bos plaasgevind het op luukse oorde, weg van die publiek of media, wat dikwels die proses kon bedreig of laat tuimel. Reeds in Junie 1993 is die verkiesingsdatum vir Suid-Afrika vas gestel op 27 April 1994. Daarmee saam ook die basiese raamwerk vir die interimgrondwet. Die doel van die MPNP was om 'n interimgrondwet te onderhandel en saam te stel. Hierdie grondwet sou bekragtig word deur die Driekamerparlement, saam met enige ander wetgewing wat sou nodig wees om vry en regverdigte verkiesings te laat geskied. Die grondwet sou dan ook in gebruik wees totdat die nuwe wetgewer na die 1994 verkiesings dan 'n nuwe grondwet sou kon opstel. In Desember 1993 het die Driekamerparlement uiteindelik die nuwe interimkonstitusie goed gekeur. Die IVP het nie deel gehad aangesien hulle vroeg in die proses onttrek het. In November het die Algemene Vergadering van die MPNP die konstitusie goedgekeur na somtyds oorhaastige ooreenkomste tussen partye.

Baie het gevoel dat daar van die bilaterale besluite hals-oor-kop geneem is, om te verhoed dat die onderhandelingsproses tot 'n stilstand kom. (Corder, 1994:501-504).

In Maart 1994, het die Vryheid Alliansie ingegee aan die nuwe konstitusionele kontrak. Die lede binne die alliansie het glad nie deel geneem aan die vorming van die nuwe regering nie en het gedurende die hele proses as bederwers (spoilers) opgetree. Hulle was ook grotendeels verantwoordelik vir geweld wat steeds regoor die land plaasgevind het. Hierdie bederwers het geweier om deel te hê aan die verkiesings en ook glad nie geregistreer daarvoor nie. In Maart het die Uitvoerende Oorgangskomitee soos hulle aangestel is deur die Tegnieke Komitee van die MPNP, 'n reeks konstitusionele wysigings gemaak, om die Alliansie te ondermyn. Die konstitusie is aangepas om voorsiening te maak vir die moontlikheid van 'n Afrikaner Volkstaat indien dit verlang sou word en meer wetgewende mag en inkomste heffingsmagte is gegee aan die provinsies. Die Verkiesingswetgewing is ook gewysig om voorsiening te maak vir die dubbele kiesersbrief as stem metode en die tydperk vir registrasie van partye en lede is verleng. Die IVP was die laaste om in te gee en deel te neem aan die verkiesing. 'n Week voor die verkiesing moes begin het die IVP aangekondig hy is reg om aan te sluit by die nuwe grondwet. Baie het dit gesien as 'n taktiek om die verkiesing in die wiele te ry. Die Kommissie het egter die situasie na die beste van sy vermoë hanteer en kiesersbriewe is oorgedoen, en ekstra kiesstasies is opgestel in die areas wat by gekom het (Corder, 1994:504-506).

Die tussentydse konstitusie wat goedgekeur is deur die Uitvoerende Oorgangskommissie, soos voorsiening gemaak deur die MPNP, en die Driekamerparlement, word gesien as baie komplekse dokument, met ongelooflik baie detail en bevat strukture en prosedures bevat vir enige moontlike situasie. Die eerste hoofstukke van die Konstitusie het bepaal dat die grondwet, die hoogste wet is van die land, en dat alle uitvoerende en wetgewende magte daaraan gebind word. Die grondwet het ook 'n skeiding uiteen gelê wat betref die uitvoerende, wetgewende en geregtelike magte binne die land. Klousule VIII het voorsiening gemaak vir 'n veelparty demokratiese stelsel, gereelde verkiesings, 'n algemene kiesersrol en proporsionele verteenwoordiging. Die Grondwet Hof is as die hoogste geregtelike gesag in die land aangewys. Hierdie hoewe sou ook na die verkiesings deel uitmaak van die grondwetlike vergadering wat verantwoordelik sou wees vir die opstel van die nuwe konstitusie (Deegan, 2001:91)

'n Belangrike gedeelte van die grondwet, is die gedeelte wat verwys na die uitvoerende mag. Die Grondwet het voorsiening gemaak vir 'n president wat deur die Nasionale Vergadering verkies sou word na die algemene verkiesing. Die president sal dan die hoof wees van die staat en die regering. Die president sal ook beskik oor twee visepresidente, wat sal kom uit die naaswenners van die verkiesing. Dit was deel van die "Sunset Clause" soos dit voorgestel was deur Slovo. Die president moes die twee visepresidente ken in alle besluite ken. Dit maak deel uit van die koalisieregering of wat later genoem is die Regering vir Nasionale Eenheid. Die Regering vir Nasionale Eenheid, wat deel uitgemaak het van die grondwet het besluit dat die vorm van koalisieregering vir vyf jaar in plek sou wees, tot die volgende algemene verkiesing. Die kabinet sal dan bestaan uit die president, die twee vise presidente en 27 ministers wat aangestel sal word deur die president. Hierdie magsdeling het ook gedien om die publiek se vrese ter syde te stel (Deegan, 2001:92).

Die belangrikste gedeelte van die konstitusie kan gesien word in die fundamentele regte wat uiteen gesit word binne die grondwet. Breedvoerige voorsiening word gemaak vir die beskerming van die regte van die individu. Die konstitusie het die Handves van Menseregte, soos dit deur die ANC voorgelê is, geïnkorporeer as deel van die grondwet. Die Handves van Menseregte was daar om die regte te verseker van elke individu, as gevolg van die grootskaalse menseregteskendings wat plaasgevind het gedurende apartheid. Die Handves van Menseregte was lank 'n teer punt voor dit wel ingesluit was in die interimkonstitusie, aangesien die regering dit gesien het as oorbodig en dus onnodig. Die ANC het egter daarop aangedring en dit het uiteindelik 'n hoeksteen geword van die Konstitusie. Die insluiting van sommige regte en die uitlating van ander, het ook gesorg vir kontroversie en struweling tydens onderhandelinge. Van die regte wat ingeskryf was, kan ook gesien word as teenstrydig. Regte wat probleme geskep het tydens die onderhandelingsproses was regte soos die vryheid om aan ekonomiese aktiwiteite deel te neem, vrye arbeidspraktyke en die reg om eiendom te bekom. Van hierdie regte het probleme geskep as gevolg van die ongelyke verspreiding wat op daardie stadium in die land was. Die regstelling van hierdie ongelykhede is egter nie in die konstitusie vervat nie. Tydens die onderhandelings tydperk, en die opstel van die Handves van Menseregte vir die interimkonstitusie, was daar eise gewees dat die ongelyke sosio-ekonomiese omstandighede aangespreek moet word. Hierdie kwessie het veral betrekking gehad op die 1913 wetgewing wat swart mense van hul grond ontnem het. Daar is gevra dat die Handves van Menseregte voorsiening moet maak vir die

terug gee van grond, wat van mense ontnem is as gevolg van die 1913 wetgewing. Dit is egter nie ingesluit nie omdat dit gesien was as rassediskriminasie. Daar is egter voorsiening gemaak in die Handves vir die reg om te eis. Die regering het ook 'n voorsiening gemaak vir kommissie wat ondersoek sal instel na grondeise (Corder, 1994:519-520).

Die skikkings waarop ooreengekom is deur die ANC en die NP gedurende onderhandelinge vir die interim konstitusie, was van so 'n aard dat dit albei partye wou bevoordeel. Daar is ooreengekom as daar "...voldoende konsensus..." bereik is tussen partye. Dit beteken dat nie een van die partye werklik hoef in te gee het op spesifieke kwessies nie, hulle moes net saamstem om dit in die interimgrondwet in te sluit. Dubbelsinnigheid of onenigheid kon later uitgesorteer word deur die nuwe regering. Belangrik kwessies waarop skikkings bereik is het toegang tot die arbeidsmag ingesluit. Die interimgrondwet het twee verskillende beginsels in dieselfde artikel ingesluit. Dit het die beginsel van gelyke geleenthede op beginsel van meriete ingesluit sowel as regstellende aksie, om die ongelykhede van die verlede aan te spreek. Daarmee saam is staatsamptenare verseker dat hulle nie afgedank kan word nie. Dieselfde dubbelsinnigheid het voorgekom in met die onderhandeling van taalregte. Die ANC was gretig om weg te doen met Afrikaans as amptelike taal en Engels daar te stel vir die oorgangstydperk. Daar is later geskik op 11 amptelike tale met Engels as die amptelike gebruikstaal. Afrikaans het egter steeds in die interimgrondwet 'n mate van beskerming geniet (Giliomee,2004:602).

Alhoewel die konstitusionele kontrak voorsiening gemaak het vir die onderhou van menseregte, het dit baie min bevat oor die regstelling van die sosio-ekonomiese ongelykhede wat baie duidelik in die land was en wat ook baie etnies georiënteerd was, met die blanke minderheid wat die oorhand in die ekonomie gehad het en die swart meerderheid wat in uiterse armoede verkeer het. Die feit dat daar geen amptelike regstelling was vir hierdie ongelykhede nie, anders as in die konstitusionele kontrak van Maleisië, wat uit die staanspoor daarvoor voorsiening gemaak het, was klaar potensieel problematies. Die ANC het die 1994 verkiesing gewen met 'n deeglike meerderheidstemme gevolg deur die NP en die IVP. Dit het dan veroorsaak dat hierdie drie partye saam die Regering van Nasionale Eenheid gevorm het, met die ANC aan die stuur van sake. Dit vergelyk baie met Maleisië se Alliansie, wat na 1957 in beheer was van die land ook deur 'n vorm van magsdeling deur die drie grootste partye in die land met UMNO in beheer. Die konstitusionele

proses wat die twee lande egter gevolg het om tot 'n konstitusionele vergelyk te kom verskil egter dramaties.

Maleisië se konstitusionele kontrak het van die staanspoor af gedraai om die regstelling van die sosio-ekonomiese situasie in die land. Deur die vorming van die konstitusionele ooreenkoms en die drie konstitusies wat aanleiding gegee het tot die finale ooreenkoms in 1957, was dieselfde kwessies probleem areas gewees vir onderhandelaars: die spesiale regte van die Maleiers, die beskerming van hulle kultuur, die ekonomiese en onderwys kwotas wat ingestel is om hulle te bevorder. Baie min toegewings is afgestaan aan die nie Maleiers. Kwessies van burgerskap het herhaaldelik hier na vore gekom met die Maleiers en UMNO wat uiteindelik geringe ingewings gemaak het. In Suid-Afrika was die twee grootste partye baie ongewillig tot enige ingewings. Net soos in Maleisië het dieselfde kwessies na vore bly kom. Die ANC wou 'n volkome meerderheidsregering hê. Hulle was ook aanvanklik ongewillig om enige vorm van magsdeling te behartig. Die NP wou beskermings vir die minderheid hê deur vetoregte vir die minderheid en 'n konsosialistiese demokrasie. Beide partye het toegewings gemaak met die voorstel van die "Sunset Clause". Die Suid-Afrikaanse interimkonstitusie het baie kwessies aangespreek en regte verseker. Baie van die belangrikste kwessies is egter onaangeraak. Baie daarvan is ook nooit deeglik afgehandel in die ooreenkomste wat dit vooruit gegaan het nie. Daar sal later gekyk word na kwessies van die ontwapening en integrasie van paramilitêre vleuels van die onderskeie politieke partye wat nie behoorlik aangespreek is nie. Daarmee saam sal daar ook gekyk word na kwessies van herverdeling wat nie in die interimgrondwet behoorlik aangespreek was nie.

By Maleisië het dit 'n kwessie van implementering geword van die nuwe grondwet en tot watter mate dit gestrek het. Daar sal later gekyk word na wat gebeur het na die konstitusionele kontrak, hoe dit geïmplementeer is en wat die gevolge daarvan was.

Hoofstuk 4

Konstitusionele Krisis in Maleisië

4.1. Druk en Spanning: Die Spesiale Regte in Praktyk

Met onafhanklikheid en die nuwe konstitusionele ooreenkoms, het dit gelyk asof elke deel van die Maleise samelewing iets gekry het uit die konstitusionele kontrak. Al die groepe het toegewings gemaak om 'n skikking te bereik wat vir almal aanvaarbaar sou wees. Die *Meredeka*-ooreenkoms het aan die Maleiers spesiale regte in die grondwet gegee, terwyl die Sjinese, Indiese en ander nie-Maleiers, burgerskap ontvang het. Daarmee saam was die verstandhouding van so 'n aard, dat die Alliansie regering die verdeling van arbeid so benader het, dat die Sjinese steeds in beheer sou wees van die ekonomie en die Maleiers in beheer wees van die politieke gedeelte. Die Regering het baie dun lyn van balans gehandhaaf om beide kante van die samelewing gelukkig te hou. Belasting wat gehef is van hoofsaaklik Sjinese besighede, is gespandeer om die Maleiers gelukkig te hou, en die Sjinese is toegelaat om steeds 'n oorhand te hê in die ekonomie. Die spesiale regte van die Maleiers, soos dit vervat is in die konstitusionele kontrak, het ingesluit besigheidslisensies, opvoedkundige geleenthede soos tersiêre onderrig, werksgeleenthede veral in openbare diens, beskikbaarheid van grond vir ontwikkeling deur Maleiers, asook meer simboliese regte insluitend die eksklusiewe gebruik van Maleia as taal en Islam as amptelike geloof van die staat (Sowell, 2004).

Die idee van die spesiale regte, was om herverdeling te bewerkstellig, veral ten opsigte van die Maleiers, wat buite die staatsdiens en politieke posisies nie regtig verteenwoordig was in die ekonomie nie. Die ekonomiese prentjie het nie baie verander na *Meredeka* nie. Nie-Maleiers het steeds die oorhand gehad in die ekonomie. Die Sjinese het ook grootliks deelgeneem aan geskoolde arbeid, terwyl die Maleiers buite die staatsdiens nie beskik het oor die kwalifikasies om deel te hê aan geskoolde arbeid nie. Buite die paar spesiale beroepe wat gereserveer is spesifiek vir die Maleiers, was hulle ondergekwalfiseer om deel te neem aan die moderne ekonomie en baie het geskaar by klein landboupraktyke. Die skerp verdeling van arbeid was weerspieël in die inskrywings in tersiêre onderrig. Alhoewel daar voorsiening gemaak was vir Maleiers om deel te neem aan tersiêre onderrig, het die nie-Maleiers steeds oorheers. Die getalle van Maleiers in universiteite

teenoor Sjinese universiteitstudente wat in die 1960's ingeskryf was vir hoër kwalifikasies, soos ingenieurswese en wetenskap, het groot gapings gewys. In die 1960's het 1488 Sjinese studente grade verwerf in wetenskap terwyl net 69 Maleierstudente dieselfde kon doen. Vir dieselfde tydperk, was 98% van die ingenieurstudente en 84% van die mediese studente aan die Universiteit van Maleia, nie-Maleiers en meestal Sjinees. In ingenieurswese, het 408 Sjinese studente grade verwerf, terwyl slegs 4 Maleierstudente dieselfde kwalifikasie kon verwerf (Esman, 1987:402). Die Maleierstudente het gekies om in rigtings te studeer waar hulle baie minder kompetisie ondervind het vanaf die Sjinese en ander nie Maleiers. Dit het veroorsaak dat die Maleiers eerder grade verwerf het in velde soos Maleise Studies en Islamitiese Studies. Selfs met die kwotas waarvoor voorsiening gemaak is deur die konstitusie, het meer Sjinese studente ingeskryf by Universiteit en tersiêre inrigtings as Maleiers. Die regering het die kwota amptelik gehandhaaf op 'n 4:1 basis. Dit is nie baie streng toegepas nie as daar gekyk word na wat die getal gegradueerdes aan die einde van die dag was nie (Means, 1972:44-45).

Die implementering van Maleis as amptelike taal, het vir die Sjinese en ander nie Maleier-gemeenskappe gekom as die losprys vir burgerskap. Met onafhanklikheid is Engels en Maleis saam aanvaar as amptelike taal, met die voorwaarde dat Engels uitfaseer sou word na tien jaar. Maleis sou dan alleen as amptelike taal dien. Daar was egter die mening binne die Parlement, dat dit nie prakties so wees of selfs realisties was om Engels af te skaf na 1967. Daar was egter groot druk gewees om Maleis as enigste amptelike medium aan te neem (Esman, 1987:402). Om die implementering hiervan te verseker het 'n totale herstrukturering van die skoolstelsel plaasgevind waar skole wat in Maleis skool gegee het groot opgraderings ondergaan het. Skole wat Sjinees, Tamil of Engels as onderrigmedium gebruik het was verplig om Maleis as verpligte vak aan te bied. In 1968, het die regering begin om alle Engelse skole om te skakel in skole met Maleis as hoof onderrigmedium. Dit het veroorsaak dat baie Sjinese en Indiese ouers hul kinders na die buiteland gestuur het vir onderrig of privaat onderrig onderneem het (Means, 1972:44). Die regering het ook wetgewing in werking gestel om die gebruik van Maleis as taal in besigheid, onderwys en wetenskap aan te moedig. Daarmee saam is 'n taal raad geskep. Die idee van Maleis as amptelike taal was ook grootliks deel van die regering se pogings vir nasionalisme. Nasionalisme was egter bemoeilik deur die konstitusionele beskerming van die spesiale regte van die Maleiers (Verma, 2002:36).

Ongeag die kompromieë en die ooreenkomste wat bereik is deur al die betrokke partye tydens die onderhandelinge vir 'n nuwe konstitusionele kontrak, het die verwagtinge wat gestel is aan onafhanklikheid, nie uitgewerk soos die regering gehoop het nie. Die Sjinese het burgerskap verkry, maar het gevoel dat hulle geen deel gehad het in die regering en politieke proses nie. Daar was ook ongelukkigheid oor die uitreik van besigheidslisensies, waar die kwotastelsel die Sjinese benadeel het. Baie Sjinese wat klein besighede wou begin het, maar nie 'n lisensie kon kry nie, het Maleiers betaal om hulle naam en besonderhede te gebruik om die lisensie te kry en die besighede te bedryf. Die tekort aan geskoolde en spesialis arbeid, het die Maleiers ondermyn aangesien daar min tot geen Maleiers was wat oor die nodige vaardighede beskik het nie. Dit was veral die geval met betrekking tot ontwikkeling. Ingenieurs wat verantwoordelik was vir paaie en infrastruktuurontwikkeling was Sjinees, het Sjinese arbeid gebruik en het uiteindelik die Sjinese besighede bevorder. Maleiers wat in stedelike gebiede gebly het, het baie groter voordeel getrek uit die spesiale regte. Dit was egter die minderheid aangesien die oorgrote meerderheid van die Maleiers steeds in landelike gebiede verkeer het, en die spesiale regte niks bygedra het tot hulle opheffing uit armoede nie. Die Sjinese burgers het ook gevoel dat die taalbeleid hulle benadeel en hulle kultuur onderdruk word. Hulle was egter steeds beter af as baie van die Sjinese wat in die res van Suidoos-Asië woonagtig was (Slimming 1969:8-10).

4.2. 1969: Die Bom bars

Die spanning oor die implementering van die konstitusionele kontrak en die toegewings aan die verskillende dele van die regering het begin toeneem. Die toekenning van burgerskap aan die nie-Maleier gemeenskap het steeds nie goed afgegaan by baie Maleiers nie. Die implementering van die spesiale regte het die Sjinese ekonomiese posisie onder druk geplaas en verdere spanning geskep. Die groot teer punt wat spruit uit die kontrak, kan opgesom word as die sukses van implementering van die ooreenkoms met betrekking tot die ekonomiese en politieke magte. Alhoewel die ooreenkoms in gebruik geneem is, was daar 'n algemene gevoel dat dit nie streng genoeg toegepas is nie. Baie Maleiers het die UMNO-leier en Eerste Minister, Tunku Abdul Rahman, geblameer dat hy nie die spesiale regte ten volle afgedwing het nie aangesien die finansiële posisies in die regering gevul was deur Sjinese vanuit die MCA nie (Singh, 2001:51).

Die posisie van die Maleiers het verbeter, maar binne 'n beperkte sfeer. Die Maleiers wat nie binne die politieke arena verkeer het nie, en het baie min tot geen voordeel getrek tot geen voordeel getrek uit hulle spesiale posisie nie. Die steeds agtergeblewe posisie van die Maleiers was steeds baie sigbaar. Dit alles het gedien as aansporing vir die opposisie van die Alliansie. Alhoewel die regering van die konsosiatiewe Alliansie 'n meerderheid steun geniet het met die 1964-verkiesings, het steun begin afneem. Verkiezingsveldtogte wat die 1969-verkiesings vooraf gegaan het, was gehandhaaf volgens sterke emotiewe, etniese riglyne. Die Demokratiese Aksie Party (DAP) en die Partai Islam (PAS), het skielik ernstige mededingers geword vir die UMNO-MCA-MCI-Alliansie. Die ongelykhede van die verskillende etniese groepe is gebruik deur die Alliansie se opposisie om steun te verwerf. Die DAP wat grootliks Sjinese steun geniet het, het die minderwaardige politieke en sosiale posisie van die Sjinese uitgewys. Die PAS het gefokus om die klagtes van die Maleiers en het gefokus op die Maleiers se vrees dat hulle identiteit, kultuur en geloof in gedrang is. Die laat 1960's het 'n tydperk geword waar al meer gemeenskaplike polarisasie op grond van etnisiteit plaas gevind het (Slimming, 1969:11-15 en Collins, 1998).

Met die verkiesings wat plaas gevind het op 9 Mei 1969, het die Alliansie 'n groot skok gekry. Steun vir UMNO het afgeneem van 58% na 49% sedert 1964. Hulle kon ook net 66 setels van die 104 verwerf, waar hulle vroeër 89 setels gehad het. UMNO het ook die staatsverkiesings in Penang vir die eerste keer verloor (Seah, 2000:193). Die MCA het nog groter terugslae beleef en het baie steun verloor aan die DAP. Alhoewel die Alliansie, die werkende meerderheid verkry het, het die skielike toename in steun vir ander Sjinese partye, die vrese van die Maleiers vir dominering deur die Sjinese oop gekrap. Vir die eerste keer sedert onafhanklikheid, het Maleisië egter beweeg na 'n regering wat ware demokrasie verteenwoordig het en nie net 'n een-party gedomineerde staat nie. Die opposisie van die MCA, het oorwinning geflankeer en optogte in die strate gehou om hulle sukses te vier. Die MCA moes egter beraadslag oor die toekoms en hul toekoms binne die Alliansie. Die ekstremiste binne UMNO het die mislukkings van die Alliansie geblameer op die MCA en die party leier, Tan Siew Sin. Op 13 Mei 1969, ten midde van opposisie vieringe, het die MCA se uitvoerende bestuur 'n noodvergadering gehou. Die MCA het 'n persverklaring die middag vrygestel waarin die party besluit het om van die regering te ontrek, maar binne die Alliansie te bly. Hulle sou glad nie deel hê aan die Parlement nie. Hierdie nuus was eers die aand van 13 Mei bekend gemaak, toe die geweld reeds begin het (Murray, 1969:20).

4.2.1. Die Struktuur van geweld in Maleisië

Die struktuur van die post-skikkingsgeweld wat in Maleisië uitgebreek het, lyk baie anders as die post-skikkingsgeweld in Suid-Afrika. Soos die spanning in Maleisië breekpunt bereik het met die verloop van die verkiesing het die onderskeie etniese groepe begin krielrig begin raak. Dwarsdeur die 1960's was daar betogings en optogte wat in sekere state plaas gevind het, om ongelukkigheid met die regering uit te druk. Met die bekendmaking van die verkiesingsuitslae het die spanning uiteindelik breekpunt bereik in Kuala Lumpur.

Daar is steeds baie verskil oor wie werklik vir die geweld en uitbarstings betrokke was. Die Sjinese gemeenskap het gesê dat dit die Maleiers is, die Maleiers hou vol dat hulle uitgelok was. Oproeringe het plaasgevind dwarsdeur die naweek van 10 en 11 Mei. Die DAP-ondersteuners, wat 'n groot oorwinning behaal het, het gevoel dis hulle reg om fees te vier en het die strate ingevaar met plakkate. Slagspreke soos: "Death to the Malays, aborigines go back to the jungle" en "Fire all Malay policemen", kon in die strate gehoor word. Spontane uitbarstings van geweld het reg oor die stad plaas gevind met die polisie en die Maleier-gemeenskappe dikwels slagoffers. Hierdie gebeure het oorgespoel na 12 Mei. Oral in Kuala Lumpur was groepe Sjinese wat Maleier omstanders gespot en uitgelok het. Geweld het ook plek-plek begin uitbreek in ander state binne Maleisië. In Penang is 'n UMNO partylid vermoor deur ondersteuners van die Arbeidersparty. Wraak het gevolg deurdat 'n lid van die Arbeiderspartye geskiet is (Von Vorys, 1975:320,322).

Dinsdag 13 Mei, het alle hel los gebars. Jong Maleiers het van reg oor die land by mekaar gekom in kampongs in en om Kuala Lumpur. Groepe Maleiers het by Dato Harun, die minister van Selangor, se huis bymekaar getrek en met polisie toestemming verder beweeg op 'n "vreedsame" optog. Baie van die Maleiers in die optog was tot die tande gewapen met pangas, spiese, stokke en parangs. Die Maleiers wat by die kampongs vergader het, het ook die strate van die stad ingevaar. Baie Sjinese was totaal onkant gevang deur die groepe gewapende Maleiers wat skielik op straat verskyn het. Die Maleiers het heel eerste die Sjinese winkeleienaars geteiken. Winkels is gevandaliseer en aan die brand gestee. Alhoewel die Sjinese onkant betrap was het hulle vinnig georganiseer. Sjinese en Maleiers het openlik op die strate gebots. Sjinese het hul eiendom probeer beskerm. Daar was pogings om die UMNO-hoofkwartiere af te brand. Persoon-tot-persoon geweld het uitgebreek. Honderde mense is beseer en vermink. In 'n kwessie van 24 uur, is 196 mense

gedood. Die regering het onmiddellik 'n noodtoestand afgekondig, onder die wetgewing wat ingestel is tydens die noodtoestand in die vroeë 1960's, met die regering se geveg teen die kommunistiese MPJA. Die noodtoestand was in plek gestel, ook om te verhoed dat die geweld uitbrei na die res van Maleisië (Slimming, 1969:29-30). Die geweld en geveg tussen die Maleiers en Sjinese het vir vyf dae geduur. Mense het ingestroom van die landelike gebiede om by die demonstrasies en protesaksies aan te sluit. Die Maleiers het gevoel dis nodig om die Sjinese op hulle plek te sit en baie dieselfde sentimente het gekom vanaf die Sjinese. Die stappe wat geneem was om die konflik te beheer was direk gemik op die Sjinese. Duisende mense het gevlug uit die omgewing om uit die pad te kom van die kwaad gepeupel (Means, 1972:55).

Die struktuur van die konflik kan beskou word as lae intensiteit konflik. Die geweld was hoofsaaklik gepleeg deur die onderskeie etniese groepe, wat hulself gemobiliseer het. Die geweld het die vorm van vandalisme aangeneem asook persoonlike geweld. Die slagoffers was beide Sjinees en Maleiers. Daar is egter verskeie menings oor wie presies verantwoordelik is vir die begin van die geweld. Die oorsaak van die geweld kan direk gekoppel word aan die groot ongelukkigheid wat die onderskeie groepe ervaar het met die implementering van die Maleier spesiale regte soos daarvoor voorsiening gemaak is in die konstitusionele ooreenkoms. Die regering het die opstande probeer toeskryf aan kommunistiese elemente wat vir die opposisie gewerk het. Die groepe wat wel blaam kan kry, was die militante Maleier groepe, wat aangespoor was deur die 'feesvieringe' van die Sjinese opposisie partye (Means, 1972:55).

4.2.2. Etniese en ekonomiese komponent van die konflik

Die etniese aard van die konflik in Maleisië is baie duidelik. Die ongelyke verspreiding van ekonomiese en politieke mag tussen die twee hoof groepe van die Sjinese en die Maleiers wys die parallelle struktuur, soos dit bespreek was in Hoofstuk 1, van die konflik uit. Na onafhanklikheid het die Sjinese steeds ekonomiese beheer gehad en die Maleiers het beskik oor die politieke mag. Die groepe wat wel geaffekteer was deur die implementering van die spesiale regte was baie klein en baie beperk tot die stedelike gebiede. Die selektiewe implementering van die spesiale regte, het verder gedien om die groot ekonomiese en sosiale ongelykhede tussen hierdie groepe te beklemtoon. Met die verkiesing van 1969, het die Maleiers ewe skielik bedreig gevoel, want dit het gelyk asof die Sjinese skielik in die domein van die Maleiers betree het. Die oomblik wat die Maleiers bedreig gevoel

het in hulle politieke posisie, toe die Alliansie die twee derdes meerderheid verloor het, het geweld gemanifesteer. Geweld is gebruik om etniese herverdeling binne Maleisië te bewerkstellig (Singh, 2001:50). Die verlies aan politieke mag, het vir die Maleiers direk vertaal in 'n bedreiging van hulle identiteit. Die outomatiese reaksie was dat stappe geneem moes word om hulself te beskerm teen die aanvalle van buite (Collins, 1998).

Wat ook belangrik is om in ag te neem is die staat se onvermoë om aan die behoeftes van sy burgers te voldoen, soos dit in Hoofstuk 1 bespreek is. Die uitwerking van armoede op die staat hou verband met die uitbreek van geweld. Soos die ekonomiese posisie van die Maleiers nie baie verbeter het nie, het hulle gevoel van bedreigtheid deur die Sjinese toegeneem. Buiten die feit dat dit voorgekom het asof die staat nie aan die behoeftes van die Maleiergemeenskap kon voorsien nie, het dit voorgekom asof die Sjinese nou politieke sowel as ekonomiese mag gehad het. Aangesien die staat nie aan die behoeftes van die Maleiers of die Sjinese kon voldoen het, het die staat inderwaarheid beheer verloor oor hierdie groepe. Die swak sosiale samesyn het die staat self verswak. Die swak sosiale kohesie wat in Maleisië bestaan het, het die staat geforseer om orde af te dwing. Daarvoor het Interne Sekuriteitswetgewing in 1969 voorsiening gemaak, wat bepaal het dat die staat mense kan aanhou onbepaald. Persvryheid is ook beperk (Collins, 1998).

Die volgehou dominerings van die Sjinese minderheid oor die ekonomiese markte, het gelei tot die regering se besluit om die situasie reg te stel deur grootskaalse nasionalisering. Lenings is toegeken aan Maleiers. Baie min van hierdie lenings is terug betaal aan die regering. Die regstelling van die minderheidsdominasie oor die meerderheidsdominasie het baie bygedra tot etniese spanning. Die parallelle aard van die etniese spanning het veroorsaak dat herverdeling baie versigtig aangepak moes word deur die konstitusionele ooreenkoms. Daarom, toe dit vir die Maleiers voorgekom het dat hulle politieke mag ook afgestaan het tydens die 1969 verkiesing, en steeds geen ekonomiese mag verkry het nie, het die etniese spanning breekpunt bereik.

Die onmiddellike nagevolg van die opstande en geweld in Kuala Lumpur was die opheffing van die Parlement en die Konstitusie. Alle amptelike pligte is oorgeneem deur die Nasionale Operasionele Raad, wat bestaan het uit ses Maleiers en twee nie Maleiers. Hulle is gelei deur President Tunku Abdul Rahman. Die regering was opgeskort vanaf 1969 tot 1972. Binne hierdie tydperk het ondersoek gevolg na die gevolge van die uitbreek van geweld en hoe dit in die toekoms voorkom kon word.

Die konstitusionele ooreenkoms het skerp onder die soeklig geval. Die Alliansie regering was nie van plan om die stelsel wat deur hulle self ontwerp is, op te gee nie. Die gevoel dat die behoeftes van die gemeenskap nog sterker aangespreek moet word, maar dit was duidelik na die gebeure van 13 Mei, dat hersienings van die oorspronklike ooreenkoms nodig was (Von Vorys, 1975:342).

Hoofstuk 5

Geweld en transformasie: Suid-Afrika se post skikkingsprobleem

5.1. 'n Tydperk van Oorlog: 1990-1994

Die tydperk van die onderhandeling van Suid-Afrika se skikking, tussen 1990 en 1994, word geken aan die baie hoë vlakke van politieke geweld. Ongeag die Nasionale Vredesooreenkoms wat onderteken is en pogings om skietstilstande effektief te implementeer, het die vlakke van geweld tussen 1990 en 1994 drasties toegeneem. Wat belangrik is hier, was dat die partye ingestem het tot die opskorting van geweld, nie die afskaffing daarvan nie. Die noodlottige gevalle tussen 1990 en 1994 word geskat op 21 561. Om dit binne konteks te plaas, tussen 1984 en 1989 was die getal noodlottige gevalle as gevolg van politieke geweld 5539 (Du Toit, 2001:34). Die geweld in Suid-Afrika, het die vorm van lae intensiteit konflik aangeneem. Soos reeds genoem, was hierdie geweld grootliks polities gemotiveerd en die teikens was dikwels lede van politieke bewegings. Die gewelddoeners was lede van die Suid-Afrikaanse polisie of weermag en die militêre vleuels van die ondergrondse politieke partye soos die ANC se Umkhonto we Sizwe. Die lede van hierdie paramilitêre vleuels was gewone burgerlikes. Die teikens van hierdie groepe was ook dikwels burgerlikes gewees. Met die aanvang van die gesprekke tussen die ANC en die NP in 1990 het geweld dramaties toegeneem. In Natal was daar 'n voorval wat bekend staan as die Sewe Dae oorlog, wat veroorsaak het dat ongeveer 200 mense gedood is en 20 000 mense uit hul huise gevlug het. Die geweld gedurende hierdie tydperk kon geken word aan die baie hoë burgerlike sterftesyfer. Die geweld het ook dikwels die vorm geneem van wraak aanvalle of weerwraak (Du Toit, 2001:79).

In die tydperk tussen 1990 en 1994, het die Suid-Afrikaanse staat vinnig verswak en die vermoë verloor om geweld te onderdruk. Die vryheidsbewegings het begin verstedelik, wat die staat se posisie verder verswak het. Soos die staat verswak het, het die geweld toegeneem in die gapings wat nie deur die staat gevul kon word nie. Geweld het voorgekom in die vorm van moord en betogings, byvoorbeeld die voorval by Boipatong. Politieke sluipmoorde was gemik op politieke middelvlak en

gemeenskapsleiers. Dikwels het hierdie tipe pogings nie hulle teikens bereik nie en die dood van burgerlikes veroorsaak. Jeugdiges van die townships het hulself gemobiliseer as selfverdedigingseenhede. Taxi-oorloë het gelei tot wydverspreide geweld (Du Toit, 2002:32). Vanuit hierdie geweld, het die kultuur van geweld in Suid-Afrika voort geleef. Anders as Maleisië, is die Suid-Afrikaanse skikking vooraf gegaan deur langdurende geweld. Die kultuur van geweld is deel van die kern wat aangespreek moet word.

Die probleem van bederwers of “spoilers” tydens die oorgangstydperk moet ook in geneem word. Bederwers is nie net ’n probleem tydens die skikkingsproses nie. Bederwers kan ook die proses van transformasie na die skikkingsproses in die wiele ry en die hele proses laat in een tuimel. Die IVP kan beskou word as ’n bederwer saam met ander groepe soos AZAPO en die PAC, wat nie die Nasionale Vredesooreenkoms wou teken nie. Hierdie groepe het hulself dus nie gebind tot die beëindiging van geweld nie. Geweld tussen die ANC en die IVP was veral pertinent en aanhoudend. Verskeie Afrikaner groepe het ook probeer om die vredesproses te ontplof deur ’n bom wat ontplof het gedurende die tweede dag van die verkiesing (Lyman, 1996:105 en Herbst, 1997).

5.2. 1994 Die Skikking in aksie

Die Regering van Nasionale Eenheid het na die verkiesings in April 1994 ingetree. Soos UMNO, het die regering bestaan uit ’n alliansie van drie partye: die ANC wat die verkiesing gewen het, die NP en die IVP. Dit was belangrik vir die ANC en die NP dat die IVP deel gevorm het van die oorgangsregering as gevolg van die partye se kapasiteit om op te tree as ’n bederwer, tydens die oorgangsproses en die regering se vermoë om orde te skep heeltemal te ondermyn. Die NP en die ANC het gevrees dat Buthelezi die “Savimbi-option” sou volg. Die IVP, met sy grootliks Zulu steunbasis het oor die kapasiteit beskik om die oorgangsproses om ver te werp (Herbst, 1997: 608). Baie van die suksesse van die eerste twee jaar na apartheid, word toegeskryf aan die leierskap van Nelson Mandela, wat die gees van versoening gepreek het. Die oorgangsregering het in die eerste jaar merkwaardige resultate getoon en met suksesse gespog. Nuwe beleidvorming en wetgewing is geskep wat die eerste treë gegee het vir die skep van ’n nuwe staat. Met die laaste dag van onderhandelings voor die interim grondwet goed gekeur was, het die NP ook sy aandring op veto reg laat gaan. In ruil daarvoor het die ANC beslis dat alle besluite binne die Kabinet geneem moes word deur algemene konsensus en dat wanneer

besluite nie op konsensus geneem kon word nie oor gestem sou word. Die NP het ingestem. Aanvanklik is daar gedink dat die ANC die toegewing gemaak het slegs om die NP te paai en dat daar niks van sou kom nie. Dit het egter verbasend goed gewerk en verskeie besluite oor nuwe ekonomiese beleid, nuwe begrotings en sosio-ekonomiese ontwikkelingsprogramme, die belangrikste hiervan die Rekonstruksie en Ontwikkelingsprogram (RDP- Reconstruction and Development Program) (Lyman, 1996: 109).

Die funksionering van die oorgangsregering was egter glad nie sonder probleme nie. Baie van die probleme wat voorgekom het, is aan die ANC gebied via die interim konstitusie en die ooreenkomste wat hulle aangegaan het met die NP. Een van die groot struikelblokke vir die ANC was die onvermoë om ontslae te raak van hooggeplaaste staatsamptenare. Die NP en die ANC het tydens onderhandelings tot 'n skikking gekom dat hierdie persone nie afgedank mag word nie. Dit het veroorsaak dat daar 'n gespanne verhouding tussen die nuwe politieke leierskap en die ou burokrasie was. Die ANC kon ook nie van die staatsamptenare ontslae raak soos dit hulle gepas het nie, aangesien dit 'n groot vakuum so skep binne die staatsdiens (Lyman, 1996:110).

Die RDP-beleid was daar gestel as die eerste stappe van die oorgangsregering om die ongelykhede wat ontstaan het as gevolg van apartheid reg te stel. Die eerste stap van die interimregering was 'n herverdelende benadering in die vorm van die Herkonstruksie en Ontwikkelingsprogram (RDP). Dit het oorspronklik begin as deel van die ANC se verkiesingsveldtog en is omskep as die kern van hul mandaat. Die RDP se doel was om sosio-ekonomiese ongelykhede aan te spreek asook hervorming mee te bring in onderrig en bemagtigingsprogramme met die idee om werk te skep. Die uitkomst van RDP was veelvoudig in die sin dat, die beleidsraamwerk gefokus het op skenkings, maar ook op die begroting van die regering. Dit het die regering gelei na 'n skuif in begrotingsbesteding. Die verdedigingsbegroting is verminder en meer is geld is bestee aan onderrig, behuising en gesondheidsdienste. Die RDP programme het ook spesiale presidensiële projekte gefinansier, byvoorbeeld gratis mediese sorg vir kinders onder ses en swanger moeders, skoolvoedingsprojekte en diensverskaffing aan arm gebiede (Harsch, 2001:12).

Teen 1996, was die RDP feitlik dood. Die meeste van die program se doelstellings het nooit gerealiseer nie en regering het dit gestaak. In plek daarvan is die Suid-Afrikaanse regering geforseer om GEAR, Groei, Indiensname en

Herverspreidingsprogram, te implementeer. GEAR is gebaseer om die Washington konsensus en die neoliberale pilare waarop globalisering rus. Internasionale instansies soos die IMF en die Wêreldbank, en ander ontwikkelde state was baie bly oor die regse skuif van die ANC-regering. Hierdie vinnige skuif het bepaal dat die markte die Suid-Afrikaanse ekonomie sal beheer en nie die regering nie. Die doelstellings van GEAR en RDP was glad nie dieselfde nie. Dit het 'n nuwe makro-ekonomiese beleid na vore gebring. GEAR se fokus het geval op privatisering en buigsaamheid in die arbeidsmark. GEAR het ook verder op ekonomiese stabiliteit, goeie fiskale beleid, direkte buitelandse investering en goeie uitvoermarkte gefokus. Dit staan in direkte teenstelling met wat RDP probeer doen het (Kingsworth, 2002:30-31).

GEAR se hoofdoelstelling is die vinnige groei van 'n kompeterende ekonomie. Dit word gedoen deur 'n streng monitiêre en fiskale beleid asook plaaslike investering. Die ekonomie moet ook meer oopgemaak word vir die buiteland. Alhoewel GEAR geweldige hoë ekonomiese groei belowe het, was dit nog glad nie die geval gewees nie. Die liberalisering van die markte het nie voldoen aan die vooruitskattings wat gemaak is nie en tussen 1996 tot 1999 het die jaarlikse BBP slegs gegroei met 2.1% en die 3.8% wat nie deur GEAR voorspel is nie (Harsch, 2001:14).

Die regering het ook begin met swart ekonomiese bemagtigings inisiatiewe. Soos in Maleisië, wou die regering die ekonomiese verspreiding in die land probeer gelyk maak aangesien in 1994 die oorgrote ekonomiese voordele en die grootste gedeelte van die rykdom steeds in wit hande was. Swart ekonomiese bemagtiging het baie gelyk soos Maleisië se etniese kapitalisme. Alhoewel daar 'n definitiewe groei was in swart rykdom, was dit slegs 'n baie klein groepie mense wat voordeel getrek het. Die swart middelklas het definitiewe groei getoon in 1994 en die gaping tussen swart en wit rykdom het verklein. Daar het egter 'n merkbare gaping ontstaan binne die swart gemeenskap met betrekking tot die verdeling van rykdom. Soos in Maleisië, voor die konstitusionele wysigings van 1971, het daar 'n klein swart elite ontstaan wat hoofsaaklik gekonsentreer is in die stedelike gebiede. Tussen 1991 en 1996, het die swart middel klas gegroei met ongeveer 80%. Die grootste gedeelte van die swart gemeenskap bly vasgevang in armoede. Die top 20% van die rykste swart huishoudings se inkomste is 40 keer hoër as die armste 20% van swart huishoudings. Swart werkloosheid het toegeneem sedert 1994. In 1994, was ongeveer 28,6% Suid-Afrikaners sonder werk. Teen 2001 was ongeveer 41.5% mense sonder werk. Hierdie getalle het veral gespreek tot die swart mense. Swart

ekonomiese bemagtiging het wel gelei tot versnelde swart loopbaan ontwikkeling en vooruitgang. Hierdie veranderinge het gekom teen spyte van die blanke Afrikaner man. Teen 1998, het 'n groot oordrag van rykdom reeds plaasgevind. Die swart kapitalistiese klas het reeds 20% Johannesburgse Aandelemark besit. Die oorgrote meerderheid hiervan, was in die hande van die mense wat insae gehad het in die regering (Louw, 2004: 178-180).

Alhoewel die konsosiatiewe oorgangsregering ingestel was vir die tydperk tussen Desember 1993, met die Uitvoerende Oorgangsraad, tot 1999 met die Regering van Nasionale Eenheid, het die NP in Junie 1996 hom onttrek aan die regering. Die NP se onttrekking was 'n teken dat sy mag binne die konsosiatiewe regering nie baie sterk was nie. Dit het ook 'n blik gegee op die swakheid van die staat. Alhoewel die NP as junior lid van die oorgangsregering meer en meer gemarginaliseer is, het hy tog baie vermoë met die toegewings wat gemaak is binne die oorgangsregering. Die hegemoniese mag van die ANC het duidelik geword. Die NP kon nie slaag om 'n nuwe plek te vind in die nuwe orde nie en het sedert 1996 vinnig steun verloor totdat dit heeltemal ineen gestort het in 2004 (Louw, 2004:177 en Herbst, 1997:607).

In Junie 1996 het die oorgangsregering die interim grondwet vervang met die permanente grondwet. Die 1993-skikking het gedien as die basiese bloudruk vir die finale konstitusie van 1996. Die 1996 konstitusie was basies net 'n opgedateerde en effens aangepaste weergawe op dit waarop die spelers in 1993 ooreengekom het. Dit het die politieke veranderinge in ag geneem. Daar waar die interim konstitusie gefaail het, is ook verandering aangebring of daar waar meganismes nodig was om dit te verbeter, is dit aangeskaf. Die Senaat is vervang deur die Nasionale Raad van Provinsies. Die vereistes wat in die 1993 konstitusie gestel is aan die 1996 konstitusie is ingesluit onder andere die Handves van Menseregte (Spits en Chaskalson, 2000: 422-423).

In 1999, het Thabo Mbeki, Nelson Mandela opgevolg as Staatspresident. Reeds in 1997, het die ANC veilig genoeg gevoel in hul posisie om weg te beweeg van 'n beleid van rekonsiliasie. Anders as Mandela, het Mbeki baie meer klem gelê op swart nasionalisme en bemagtiging van die swart burgers met betrekking tot herverdeling. Mbeki het ook verby die konstitusionele kontrak en ooreenkoms beweeg met sy sentralisering van mag binne die presidentskap. Die konstitusionele kontrak het die verdeling van mag tussen die wetgewer, die presidentskap en die hof beklemtoon en vereis. Mbeki het die regering geherstruktureer dat direkteurgeneraals direk aan hom verantwoording doen. Mbeki het ook streng beheer oor die kabinet asook oor die

wetgewende proses geneem. Hy het ook sterk beheer oor die provinsiale wetgewer verseker. 'n Nuwe intelligensie buro is ook gestig wat direk aan die President rapporteer. Suid-Afrika, soos Maleisië, het sedert 1994 in 'n dominante party staat geword. Verkiesings het vir baie lede van die Suid-Afrikaanse publiek betekeloos geword en die parlement het slegs 'n amptelike seel geword as gevolg van die president se magposisie, soos in Maleisië.

5.3. Misdaad: Onopgeloste kwessies

Die struktuur van geweld in Suid-Afrika, het die van misdaad aangeneem. Stygings in misdaadsyfers in Suid Afrika kan toegeskryf word aan 'n reeks faktore, wat insluit vinnige politieke verandering, verhoging in internasionale misdaad na die oopstel van die grense in 1994, die kultuur van geweld as gevolg van die anti-apartheid konflikte, swak kriminele wetgewing en die grootskaalse toename in ongelykheid gekombineerd met die frustrasie van on vervulde verwagtinge en die toename in die land se jeug (Samara, 2003:286). Die styging in geweldsmisdaad was die effek van die swak plekke in die skikking. Voorvalle van geweld het veral toegeneem met 'n groot styging in die aantal noodlottige gevalle van geweld. Politieke geweld na 1994 het wel drasties gedaal. In 1997, was daar minder as 500 noodlottige gevalle van politieke geweld aangemeld. Misdaad statistieke het egter dramaties gestyg en vinniger toegeneem. Misdaad sluit in moord, aanranding, verkragting en roof. Tussen 1974 tot 1995 het aanranding toegeneem met 24%, moord met 119%, roof met 171 %, verkragting met 149% en huisbraak met 223% en motorkapings met 275% (Du Toit, 2000: 35). Tussen 1994 en 1998 het geweldsmisdaad toegeneem met 21%. Volgens sensus data het meer Suid-Afrikaners onveilig gevoel in die land in 1999 as in 1994. In 1996 het Interpol geraam dat Suid-Afrika die hoogste moord, verkragting en gewelddadige roof per capita het, vir die 114 lande wat hulle waargeneem het (Villa-Vicencio en Ngesi, 2003:277-278). Gemeenskapsgeweld saam met vigilante geweld in die vorm van bendes het ook pertinent geword. Bendes is veral 'n probleem in stedelike gebiede en veral in Kaapstad. Vigilante bendes vorm deel van Kaapstad se armste voorstedelike gemeenskappe. Hierdie bendes is verantwoordelik vir grootskaalse dwelmhandel en bendegegeweld. Die bende bied 'n heenkome en plek vir hawelose kinders. Hierdie kinders verval egter ook in die patroon van geweld (Samara, 2003).

Die aard van die konflik in Suid-Afrika voor 1994, is duidelik volgens 'n hiërargiese rangorde gestruktureer soos dit deur Horowitz (1985:22) uiteengesit word. Die vorm

van lae intensiteit oorlog, wat plaasgevind het tussen 1990 en 1994 was sterk etnies georiënteer as gevolg van apartheid. Die blanke regering het die swart meerderheid heeltemal onderdruk. Na die skikking in 1994, was daar steeds 'n sterk etniese rangorde komponent aan die vorm van die geweld. Dit was as gevolg van die ongelyke sosio-ekonomiese toestande in die land wat histories gebaseer was op ras. Binne Suid-Afrika, na 1994 het die skaarsheid en armoede 'n definitiewe rol gespeel. Die Suid-Afrikaanse staat en meer spesifiek die ANC-regering, het gesukkel om aan sy verkiesingsbeloftes te voldoen. Die Suid-Afrikaanse regering was in dieselfde posisie as Maleisië na onafhanklikwording. Die etniese minderheid was in beheer van die grootste gedeelte van die ekonomiese hulpbronne van die land. Die swart meerderheid het in armoede verkeer en ook nie toegang gehad tot die ekonomie nie.

Ongelyke verdeling in Suid-Afrika met betrekking tot sosio-ekonomiese omstandighede bly die een van die grootste probleme wat uit gewys word, as die rede vir misdaad. Soos in Maleisië, sit Suid-Afrika met die probleem van ongelyke verdeling as gevolg van historiese ongelykhede, wat gebaseer was etniese riglyne. Daarom is groot gedeeltes van die mense wat in armoede verkeer steeds swart, soos tydens apartheid. Die sogenaamde vredesdividend wat verwag was om oor te sit in sosio-ekonomiese ontwikkeling het nie gerealiseer nie. Terreblanche (2002: 402) sê dat die kultuur van geweld, soos dit in Suid-Afrika aangetref word, is deel van kroniese armoede in gemeenskappe. Daarom is dit ook die geval, dat die slagoffers van geweldsmisdaad veral vroue is in arm omstandighede en meer swart vroue. Die kultuur van geweld kom veral uit die swart en kleurling gemeenskappe wat dekades al in uiterse armoede verkeer as gevolg van apartheid. Hierdie historiese ongelykhede, wat vandag steeds 'n reuse impak het op ongelykhede vandag. Dit is alles deel van die oorblyfsels van kolonialisme, segregasie en apartheid (Terreblanche, 2002:402).

"A better life for all", is gehoor in die tydperk onmiddellik na apartheid. Die verwagting dat die ekonomiese behoeftes van mense dadelik aangespreek sou word het onvervulde verwagtinge en later frustrasie by mense geskep. Mense het gehoop op werksgeleenthede en beter publieke dienslewering, alles wat belowe is in die regering se RDP-plan. Soos reeds genoem was RDP nie 'n baie groot sukses nie. Werkloosheid het sedert 1994 toegeneem en meer mense het hulle werk verloor. RPD het verskeie teikens bereik, maar van die belangrikstes gemis. Daar was 'n verandering in die verspreiding van inkomste. Die gaping tussen wit en swart inkomste het verklein. Meer swart gesinne is verhef tot middelklas inkomste

posisies, terwyl Wit en Kleurling en Indiër gesinne uit die hoër inkomste gleuf geval het. Alhoewel die inkomste gapings tussen groepe gekrimp het, het ongelykhede binne groepe toegeneem. Veral tussen swart mense, het die gaping toegeneem (Du Toit, 2001:122 en Louw, 2003:). Daar is ook toenemende frustrasie oor die regering se ekonomiese beleid. GEAR het nog nie voldoen aan beloftes nie. Investerings en werkskepping wat belowe is deur GEAR, het nog nie gerealiseer nie. Die regering ervaar ook kritiek as gevolg van die ekonomiese strategieë wat deur GEAR bevorder word binne die konteks van globalisering (Samara, 2003:297).

Soos in Maleisië, is die persone wat voordeel trek uit herverspreiding grootliks gebaseer in die stedelike gebiede, terwyl die in landelike gebiede se posisie nie verander nie. Plakkersgebiede groei steeds, soos mense na stede verhuis om werk te soek. Tussen 1996 en 2001, het verstedeliking toegeneem tot 56%, 'n styging van 4,6% vir die tydperk (Collinson, Tollman en Khan, 2007:78). Hierdie reeds arm mense, dra by tot die kompetisie vir skaars hulpbronne in die stede. Hierdie kompetisie vir hulpbronne dra by tot die toeneem in misdaad. Verstedeliking dra ook by tot die mobiliteit van misdaad. Die hoë misdaad syfer dra by tot die onwilligheid van beleggers om in die land te belê en waarsonder nuwe werksgeleenthede nie geskep kan word nie (Gordon, 1998:19). Ongelukkig vind die ongelykhede steeds plaas volgens ras lyne, wat rassespansie steeds dryf. Die regering en veral Mbeki se "... blurred racial capitalism..." (Louw, 2003:178) bevorder spanning steeds verder. Die Wet op Gelyke Indiensneming het regstellende aksie na vore gebring as vorm van positiewe regstellende aksie in 1998. Die konsep het President Mbeki geleen by die Maleise konstitusionele wysigings van 1971, wat positiewe diskriminasie bewerkstellig het ten gunste van Maleiers, vir 'n onbepaalde tydperk. Die idee agter hierdie wetgewing was om swart ekonomiese bemagtiging te bevorder en daarmee saam die samestelling van die arbeidsmark, die demografiese samestelling van die land te weerspieël. Die wetgewing het ook voorsiening gemaak vir boetes vir maatskappye wat nie voldoen aan spesifieke teikens vir indiense neming van voorheenbenadeelde groepe en belastingaftrekkings vir maatskappye wat wel voldoen aan die vereistes (Louw, 2003). Die Wet op Gelyke Indiense neming het verskeie menings gelok. De Klerk het gesê dat dit teen die grondwet was, wat deur die Handves van Menseregte, gelyke behandeling vir almal verseker en dat daar geen diskriminasie sal plaas vind teen enige iemand op grond van ras, geloof, etnisiteit, geslag of seksuele oriëntasie nie. Mbeki het gereageer deur te sê dat dit presies in lyn is met die grondwet aangesien die grondwet gelyke verteenwoordiging eis. Die Handves van Menseregte bepaal ook dat positiewe regstellende aksie nie

diskriminerend is, as dit gebruik word om die ongelykhede van apartheid reg te stel nie. Tog is hierdie beslissings nie deel van die konstitusionele skikking soos dit ooreengekom is tydens onderhandelings nie (Herman, 2007:22).

'n Ander swak plek in die skikking wat die vroeë vredesproses bemoeilik het was ontwapening en integrasie. Dit was veral die geval tussen 1994 en 1997 met die moratorium wat geplaas is op die aanstel van nuwe polisie lede. Ontwapening en integrasie spreek spesifiek tot die ontbinding en herintegrasie van paramilitêre vleuels van die onderskeie politieke partye, onder andere Umkhonto we Sizwe, en hulle integrasie binne 'n verenigde Suid-Afrikaanse nasionale weermag en polisie diens onder die enkele beheer van die staat. Ontwapening en herintegrasie is 'n baie belangrike proses aangesien paramilitêre vleuels wat nooit onder die beheer van die staat verkeer het nie, as bederwers kan funksioneer in die nuwe orde. Dit is ook dikwels die geval dat wanneer die mense, nie aangespreek word nie, hulle hulself wend na misdaad aangesien daar nie vir hulle 'n plek geskep is in die nuwe regering nie. Dit is belangrik dat die staat ten alle tye die monopolie sal hou oor die gebruik van dwang. Indien nie, verswak die posisie van die staat dramaties en bedreig dit die vrede. In Suid-Afrika se geval bedreig dit die skikking wat bereik is tussen die ANC en die NP. Integrasie van die verskillende magte is belangrik om verby enige sekuriteitsdilemmas te beweeg. Ontwapening is ook van uiterse belang. Indien groepe nie ontwapen word nie, wapenopslae uitgewys en vernietig word nie en onwettige wapens nie vernietig word nie, eindig hierdie wapens op in onwettige sirkulasie en word hierdie wapens gebruik in geweld en misdaad. Totale rekonstruksie van die polisie en die weermag is van uiterse belang in gevalle van sosiale konflik waar die betrokke partye 'n onderhandelde skikking bereik het (Call en Stanley, 2003:221 en Du Toit, 2001:134).

Die eerste probleem wat spreek tot die opheffing van die aktiwiteite van die paramilitêre groepe dateer terug na die D.F Malan Akkoord. Behalwe dat die IVP nie deelgeneem het aan hierdie ooreenkoms, vir die opheffing van geweld nie, het die regering ook nie Umkhonto we Sizwe onderhorig gemaak aan die opheffing van die gebruik van geweld deur paramilitêre vleuels nie. Dit alles het gelei tot die Nasionale Vredesooreenkoms wat gevra het vir die opheffing van geweld, maar nie die totale staking daarvan nie. Nooit is daar gedurende die onderhandelingsproses geëis dat wapenopslae uitgewys en vernietig moes word nie. Paramilitêre vleuels is ook nie ontbind nie, net herdoop na eenhede van selfverdediging (Du Toit, 2000:37-38).

Die proses van polisie integrasie is verstadig deur die moratorium wat geplaas is op die werf van nuwe personeel. Hierdie moratorium is eers gelig in 1997. Die Suid-Afrikaanse Polisie is later omgeskakel in die Suid-Afrikaanse Polisie Diens. Die samevoeging van die staat se militêre magte en die vryheidsvegters van die politieke partye het egter onmiddellik begin. Teen 1996 het die verdedigingsmag gegroei tot 100 000 lede, met die inname van ongeveer 16 450 lede van die paramilitêre vleuels, meestal van Umkhonto we Sizwe. Die verdedigingsmag was egter hopeloos te groot en moes verklein word. Lede van die IVP, APLA het ook later aangesluit, maar in baie kleiner getalle. Hierdie mense het uiteindelik almal deel uitgemaak van die Suid-Afrikaanse Verdedigingsmag. Tog is daar groot groepe mense van die MK, APLA en ander vryheidsvegters, wat kennis het van wapens en ook toegang het daartoe, wat nooit in hierdie groepe ingesluit is nie. Hierdie mense het ook nie kwalifikasies gehad waarmee hulle kon gaan werk het nie. As gevolg van die sosio-ekonomiese omstandighede en werkloosheid het baie van hierdie mense terug gekeer na 'n kultuur van geweld en verval in misdaad en geweldsmisdaad (Du Toit, 2000:40-41). Werkloosheid, saam met die agtergrond van geweld as gevolg van die apartheidstryd, laat hierdie individue met baie min keuses. Die jeug van 1994 het veral deel gevorm van hierdie probleem.

Verskeie swak plekke in die onderhandelde skikking, het gate gevorm in die vredesproses van Suid-Afrika. Die sosio-ekonomiese omstandighede wat geskep is deur die skikking het nie behoorlik voorsiening gemaak vir die uitbreek of die voorkoms van post skikkings geweld nie. Die konteks waarbinne die regering transformasie en herverdeling probeer bewerkstellig het, is ook nie ten volle in ag geneem nie. Na die NP ontrek het uit die oorgangsregering in 1996 het die ANC ook die skikkingsooreenkoms begin verontagsaam. Die regering se pogings se tot herverdeling deur middel van RDP met betrekking tot werkskepping en ekonomiese groei het ook nie geslaag nie. Ekonomiese groei is nodig vir werkskepping. Werkskepping is nodig om die probleem van misdaad te oorkom asook die kompetering vir skaars hulpbronne. Die regering het ook nie herintegrasie en ontwapening behoorlik hanteer nie. Dit het bygedra tot die styging van geweldsmisdaad veral tussen 1994 en 1997. Die vraag nou is of Maleisië se oplossing sal werk vir Suid-Afrika?

Hoofstuk 6

Konstitusionele wysigings en skikkings: Suid-Afrika en Maleisië

Binne die skikkings waarop beide Suid-Afrika en Maleisië ooreengekom het, is daar al verwys na struikelblokke wat binne die skikkings wat nooit volledig aangespreek is binne die konstitusionele raamwerk nie. As daar spesifiek gekyk word na die Suid-Afrikaanse skikking, is daar verskeie kwessies wat dubbelsinnig gestel of benader is tydens onderhandelings. Dit is dubbelsinnig neergepen en gelos vir later. Baie kwessies is waar daar ook nie duidelikheid oor bestaan het nie, is ingesluit en gelos vir die nuwe regering om later uitsluitel oor te verkry. Maleisië het die skikking baie duidelik uiteen gesit, met duidelike standpunte met betrekking tot die spesiale regte van die Maleiers, burgerskap van die Sjinese en kwessies rondom die ekonomie en die regering. Alhoewel die regering wel die skikking geïmplementeer het, is dit nie afgedwing tot die volste kapasiteit daarvan nie. Die Sjinese het steeds in beheer van die ekonomie gebly, terwyl die Maleiers politieke mag geniet het, maar die Maleiers was steeds ongelukkig oor die te kort aan herverdeling van rykdom. Daar is egter drie algemene foute wat begaan word tydens onderhandelings vir konstitusionele skikkings wat kan lei tot geweld. Dit is belangrik om Suid-Afrika en Maleisië binne die konteks te vergelyk. Dan sal daar gekyk word na die konstitusionele skikkings in Maleisië en of watter mate dit 'n oplossing gebied het vir die uitbreek van geweld. As dit alles in ag geneem word, sal daar gekyk word na die moontlikheid van konstitusionele wysigings as oplossing vir misdaad in Suid-Afrika.

6.1. Swakplekke in die skikkings: Redes vir geweld

Horowitz (1985:586) wys drie van grootste probleme uit wat binne die konstitusionele kontrak van Maleisië en Suid-Afrika voorgekom het. Hierdie slaggate het die swakhede uitgewys in die skikking wat gelei het tot misdaad in Suid-Afrika en die uitbreek van geweld in Maleisië, omdat dit nie behoorlik aangespreek is nie.

6.1.1. Onmeetbare Goedere

Die eerste slagwat beide Suid-Afrika en Maleisië in geval het, is onmeetbare goedere. Dit spreek spesifiek tot kompromieë wat gemaak word tydens die onderhandelingsproses. Horowitz verwys na die kompromieë as "... a quid for every quo" (Horowitz, 1985:584). Dit beteken dat die ooreenkoms verskillende voordele inhou vir die onderskeie partye. Al die betrokke partye het toegewings gemaak en het verwag om sekere voordele daaruit te verkry. Dit is egter dikwels die geval dat die voordele van party A, vinniger realiseer as die voordele van party B. Dit skep dan spanning aangesien dit vir party B lyk asof party A al die voordeel trek uit die kompromie uit, terwyl party B geen voordeel trek uit kompromie wat gemaak is van hulle kant af nie. Dit lyk dus soos 'n wen-verloor situasie in plaas van 'n wen-wen situasie (Ibid, 1985: 584). In die geval van Maleisië, het die Maleiers ingestem om burgerskap te gee aan die nie Maleiers in ruil vir die spesiale regte. Aangesien die toekenning van burgerskap relatief maklik gedoen kan word, het die burgerskap van die nie Maleiers vinnig gerealiseer. Die ekonomiese opheffing en herverdeling het egter baie stadiger gerealiseer en tien jaar na onafhanklikheid was die Maleiers, ondanks die voorsiening van kwotas en spesiale regte, steeds deel van die armste gedeelte van Maleise samelewing. Dit het baie gemor en ongelukkigheid tot gevolg gehad op die grondvlak ondersteuners van UMNO. Die persepsie van die Maleiers was dat die grootste gedeelte van die ekonomiese mag steeds in die hande van die Sjinese is. Dit het ook gelei tot die afname in steun vir die betrokke partye binne die Alliansie. Dit het veroorsaak dat die Maleier bedreig gevoel het binne hulle betrokke politieke situasie. Die Sjinese bevolking het baie dieselfde gevoel gehad as die Maleiers. Hulle het gevoel dat hulle baie ekonomiese mag op gegee het en niks daarvoor in ruil gekry het nie. Die publieke goedere wat aan die Maleiers toegeken is, saam met die 4:1 kwotastelsel in besigheid asook toegewings vir Maleis as taal, het die Sjinese ekonomiese posisie ondermyn en hulle het steeds geen politieke mag gehad nie (Singh, 2001:50-51). Dit het gelei dat grootskaalse spanning opgebou het binne die etniese groepe as gevolg van voordele wat verkry is deur uit die konstitusionele kontrak.

In Suid-Afrika het die regering gepoog om met die RDP, ongelykhede te begin uit te wis. Die Witskrif wat voorgelê is aan die regering met die voorstel van RDP, het bepaal dat binne vier jaar, ten minste 50% van alle openbare dienspersoneel op bestuursvlak, swart moet wees. Alhoewel die getal swart werkers in die openbare sektor met 35% toegeneem het van 1994 tot 1995, het die getal blanke persone in die openbare sektor net afgeneem met 5,4%. Die regering kon egter nie volhou met

die beleid van die RDP nie as gevolg van die enorme koste daarvan. Die ANC kon nie volhou om pakkette te bied aan die Afrikaner Burokrate nie en ook nie die volgehoue kostes van die personeel verskuiwings nie. Die Suid-Afrikaanse regering se verskuiwing na 'n meer neo-liberale ekonomiese beleid van GEAR, 'n beleidsverskuiwing veroorsaak wat groot klem geplaas het op ekonomiese groei. (Van der Westhuizen, 2002: 128). Soos in die vorige hoofstuk genoem is, het dit egter nie die probleem van werkskepping aangespreek nie. Suid-Afrika sit met die probleem van werklose ekonomiese groei. Volgens die streng definisie van werkloosheid, het werkloosheid toegeneem sedert 1994 tot 2001, vanaf 20% na 29,5%. Volgens die breë definisie vir dieselfde tydperk, het werkloosheid toegeneem vanaf 38,6% tot 41,% (Louw, 2004:188). Suid-Afrika sit dus met 'n groot gedeelte van werklose jeug, waarvan 'n groot gedeelte swart is. Behalwe vir die rassespansing wat hieruit vloei, wend hierdie mense hulle dikwels na misdaad (Samara, 2003:296).

Soos in Maleisië, het Suid-Afrika ook die probleem dat die verspreiding van rykdom nie eweredig is nie, en dat die elite bevoordeel word. Die swart middelklas het gegroei vanaf 29% in 1994 tot 49% in 2000. Die groei is steeds oneweredig en volgens Herman (2007:34), steeds baie elitisties. Dieselfde as in Maleisië, voor en selfs na die konstitusionele wysigings, het etniese kapitalisme veroorsaak dat slegs 'n klein gedeelte van die Maleier-gemeenskap regtig voordeel getrek het uit die herverdeling van die ekonomie. 'n Studie het getoon dat in 1957, 44% van Maleiers onder die broodlyn geleef het. In 1970, na 'n tydperk van goeie ekonomiese groei was die hoeveelheid Maleiers in landelike gebiede wat in armoede verkeer het 41% (Herman, 2007:35). Dieselfde verskynsel het voorgekom in Suid-Afrika, waar die herverspreiding van rykdom, nie die vredesdividende gelever het, wat verwag is nie. Die grootste gedeelte van swart huishoudings verkeer steeds in uiterse armoede. Armoede word vergesel saam met die sielkundige gevoel van vernedering, wat kan opbou tot rassespansing en konflik. Die kriteria van onmeetbare goedere waarvolgens die nuwe demokrasie gemeet word, het vir baie Suid-Afrikaners nog nie gerealiseer nie.

6.1.2. Vasgestelde Teikens

Die volgende slagkat wat uitgewys word deur Horowitz, is die van vaste teikens of doelstellings. Dit verwys na die tydsraamwerk wat bepaal word om sekere ooreenkomste na te kom of sekere planne te implementeer. As daar vaste

tydsraamwerke gestel word, vir wanneer beleide en besluite geïmplementeer moet word, skep dit verwagtinge. Wanneer dit dus nie kan geskied binne die vasgestelde tyd nie, skep die afwagting spanning wat problematies kan wees en kan lei tot konflik (Horowitz, 1985:586). Die taalbeleid in Maleisië is 'n goeie voorbeeld. Daar is bepaal in die konstitusionele skikking van 1957 dat *Basha Malei*, teen 1967 as amptelike taal sou dien. Daar was egter verskeie probleme wat dit nie moontlik gemaak het nie. 1967 het gekom en gegaan en alhoewel baie gedoen is om Maleis as amptelike taal te bevorder was Engels steeds gebruik saam met Sjinees en Tamil. Daar was baie druk op die regering om Maleis as enigste amptelike taal in gebruik te neem. Met die konstitusionele wysigings in 1971, is Basha Malei, as enigste amptelike taal erken. Skole was ook verplig om slegs Maleis as taal te gebruik as onderrigmedium. Skole wat nie gehoor gegee het aan hierdie vereiste nie, is nie erken nie. Dit het veroorsaak dat Sjinese en Indiese ouers hulle kinders of privaat onderrig gegee het, na privaat skole gestuur of na die buiteland gestuur het vir onderrig. Dit alles het uiteindelik gelei tot die uitvloeï van spesialis kennis (Sorrel, 2004: 69). Vasgesteld tydraamwerke was 'n groter kwessie in Maleisië as wat dit in Suid-Afrika was. Suid-Afrika en Maleisië sukkel wel albei met kwotas. Teikens wat gestel is deur RDP en die tydsraamwerke wat daardeur gestel was, was problematies.

6.1.3. Die Vasgestelde Kwota

Vasgestelde kwotas is die laaste slagkat waarin beide Suid-Afrika en Maleisië geval het. Vasgestelde kwotas beteken dat kwotas vasgestel word by 'n sekere getal of ratio, sonder enige moontlikheid van verandering. Vasgestelde kwotas skep die probleem dat daar nie toegelaat word vir demografiese veranderings nie. Die konstitusionele kontrak van Maleisië het voorsiening gemaak vir 'n 4:1 Maleier tot nie-Maleier kwota in die openbare sektor. Dit het nie gestrek tot binne die privaat sektor nie, wat dus beteken het dat die privaat sektor steeds oop was vir nie-Maleiers. Die etniese samestelling van die ekonomiese en politieke sektore het hierdie kwota egter ondermyn en bygedra tot onderliggende etniese spanning. Met die konstitusionele wysigings en die instelling van die NEP, het die regering ook spesifieke kwotas gestel wat daar was om ekonomiese herverdeling te bewerkstellig vanaf die Sjinese na die Maleiers. Die NEP het bepaal dat 30% van alle plaaslike aandele in Maleierhande moet wees. Die regering het dit probeer bewerkstellig deur grootskaalse nasionalisering van maatskappye. Buitelandse maatskappye is uitgekoop deur die regering en dan is die aandele van hierdie maatskappy eksklusief aan Maleiers beskikbaar gestel. Die Maleiers se aandele in die ekonomie het gestyg, terwyl die Sjinese aandele relatief stabiel gebly en buitelandse aandeel

afgeneem het. Die kwota van 30% is egter nie bereik toe die NEP ten einde geloop het in 1991 nie (Van der Westhuizen: 2002: 31-32).

Suid-Afrika het 'n soortgelyke paadjie gestap as Maleisië. Onvervulde kwotas is deel van die onvoldoende vredesdividend. Die Wet op Gelyke Indiensneming van 1998 bevorder regstellende aksie kwotas, met die uiteindelijke doel om bevolkingsamestelling te weerspieël op elke vlak. Die probleem met kwotas, is dat slegs die top 5% swart elite voordeel trek hieruit en dat ongeveer 70% blankes die arbeidsmark sal moet verlaat (Hermann, 2007:21). Horowitz beklemtoon die belangrikheid daarvan dat kwotas moet kan funksioneer op 'n glykskaal en wanneer dit dan moontlik is, afgeskaf kan word, en nie onbeperk sal funksioneer nie, soos in die geval van Maleisië en Suid-Afrika (Horowitz, 1985:587).

Die dubbelsinnigheid in die konstitusionele skikkings, saam met die slaggate van onmeetbare goedere, vaste kwotas en vaste tydsraamwerke, is alles swakhede wat Suid-Afrika en Maleisië in gemeen gehad het met mekaar. Die gevolge van hierdie swakhede was ongelyke herverdeling van belange as gevolg van die historiese etniese ongelykhede. Die swak plekke in die skikkings se gevolg was etniese spanning op grond van ongelyke herverdeling, geweldsmisdaad en protes aksie.

6.2 Die Nagevolge van 1969: Konstitusionele Wysigings en die NEP

Die Raad het baie demokratiese beginsels in die konstitusionele ooreenkoms eerste ondersoek en heroorweeg. Die Raad het drie belangrike besluite geneem wat geïmplementeer moes word. Eerstens het hulle 'n nasionale ideologie voorgelê wat enige onduidelikhede of dubbelsinnigheid verwyder het uit die konstitusionele kontrak van 1957. Dan het die raad 'n nuwe onderrig en ekonomiese beleid geformuleer wat spesifiek ontwerp was, om die terme in die konstitusionele kontrak wat nog nie aan voldoen is nie, aan te spreek. Laastens het die Raad die hervatte Parlementêre wetgewing deurgevoer wat enige openbare uitdaging of bevraagtekening van die konstitusionele kontrak, of enige ander sensitiewe kwessies wat 'n invloed kon hê op gemeenskaplike spanning, verbied. Daarmee saam is persvryheid beperk uit vrees dat berigte etniese spanning kan laat toeneem en weer tot geweld kan lei (Van Vorys, 1975:342-343).

Die Nasionale Operasionele Raad het besef dat, om die situasie in die land aan te spreek, sekere stappe geneem sou moes word. Die politieke rekonstruksie sou

moes kyk na die konstitusionele kontrak. Die Raad het besluit dat konstitusionele wysigings nodig is. Eerstens moes die terme van die kontrak duidelike en merkbare bespoediging van die implementering van die spesiale regte van die Maleiers te weeg bring, en dit moes 'n geloofwaardige program tot stand bring om die ekonomiese terme te implementeer. Die hele punt van die konstitusionele wysigings was ook om die konstitusionele kontrak te depolitiseer. Die regering wou 'n nasionale ideologie tot stand bring wat Maleise nasionalisme sou bevorder. Die regering moes aan 'n manier dink om die spesiale regte van die Maleiers te versoen met die poging om een nasionale ideologie te skep. Dit was ook belangrik dat die Parlement dit nie eers sou kon verander nie. Die regering het die nasionale ideologie van *Rukunegara* aangekondig in 1971. Dit het deel geword van die grondwet en lyk baie dieselfde as die Suid-Afrikaanse Handves van Menseregte. Dit het bepaal dat alle burgers van Maleisië sal streef na 'n demokratiese leefwyse, om 'n geregtelike samelewing te skep waar hulpbronne en rykdom gelyk sal versprei word en alle kulture op ag geslaan sal word. Die *Rukunegara* het die konstitusionele kontrak en die terme wat daarin vas gestel is, as sentraal beklemtoon en dat die spesiale regte sou onbepaald bly, as gevolg van historiese ongelykhede wat dit regverdig. Die belangrikheid van die konstitusie en die volle implementering daarvan is beklemtoon. Die posisie van Islam as amptelike geloof en Maleis as amptelike taal, is ook beklemtoon. Die *Rukunegara* het egter ook die vryheid van elke persoon beklemtoon, en verseker dat gelyke beskerming onder die wet vir almal geld en ook vryheid van geloof. Die beskerming van eiendom en beskerming teen verbanning was ook ingesluit en van spesiale belang vir veral die Sjinese. Dan het die *Rukunegara* ook arrogante of aanstootlike gedrag van enige persoon verbied wat aanstoot kan gee aan 'n individu of etniese groep. Die *Rukunegara* was beskerm teen enige wysigings deur middel van die konstitusie. Dit mag ook nie in die openbaar bevraagteken geword het nie uit vrees dat dit tot etniese spanning en die uitbreek van geweld kon lei (Von Vorys, 1975:394).

Om die terme van *Rukunegara* te implementeer het die regering gedurende die noodtydperk met 'n ekonomiese ontwikkelingsplan voor 'n dag gekom. Nuwe Ekonomiese Beleid (NEP), het 'n twintig jaar ontwikkelingsplan ingestel. Die NEP wou binne 'n bepaalde raamwerk, armoede uitwis tussen die Maleiers. Die regering wou dan die etniese aard van die arbeidsverdeling uitwis. Die regering wou NEP implementeer met die oog op bevordering van ekonomiese groei. (Means, 1972:59). Die amptelike syfers in 1971 vir die verdeling van aandeelkapitaal het gewys dat 63% behoort aan buitelandse investering, 34% aan die nie-Maleiers en minder as 3% het

aan die Maleiers behoort. Die NEP wou die Maleise aandeelkapitaal op stoot na 30% en buitelandse aandeelkapitaal afbring met 30%, terwyl die Sjinese toegelaat is om hulle deel op te stoot na 40%. Die regering wou ook Maleiers inbring in poste wat gedomineer was deur die Sjinese (Esman, 1987:403). Die regering wou voorkeur gee aan Maleiers, en baie van die voorkeure wat al reeds bestaan het as gevolg van kwotas, verder uitbrei en verdiep. Voorkeur vir werksgeleenthede vir Maleiers, is uitgebrei na die privaatsektor asook buitelandse firmas wat in Maleisië geleë was. Die NEP is verder geïmplementeer deur gebruik maak van die spesiale regte wat voorsien en beskerm is deur die konstitusionele wysigings. Maleis was as die enigste taal erken. Dit was afgedwing in alle skole vanaf preprimêre vlak. Alle nie-Maleiers was geforseer om deel te neem in Maleis, al was dit hulle tweede of selfs derde taal. Onderriggeleenthede vir Maleiers is ook uitgebrei onder NEP. Dit het amptelike beleid geword om voorkeur te gee aan Maleiers vir beurse en aansoeke. Maleiers het groot voorkeur geniet by tersiêre instellings en het makliker toegang verkry. In 1968 was twee derdes van die studente aan die Universiteit van Maleia, nie-Maleiers. 'n Dekade later, was die statistieke omgekeer. Dit het veroorsaak dat nie-Maleiers na die buiteland gegaan het vir tersiêre opleiding. Hulle het dikwels ook nie terug gekom nie. Dit het ook gelei tot 'n tekort aan spesiale vaardighede (Sowell, 2004:62-63). Die regering het ook aggressief begin om Maleier besighede te bevorder saam met Maleier entrepreneurs. Maleiers is ook bevorder na bestuursposte. Verder het die regering grootskaalse nasionaliseringsprojekte aangepak om buitelandse maatskappye te bekom. Die regering het hierdie maatskappye dan gebruik om werksgeleenthede te skep vir Maleiers. Aandeel van hierdie maatskappye is dan ook beskikbaar gestel vir Maleiers om te bekom (Esman, 1987:404).

Die NEP is in 1991 opgevolg deur die Nuwe Ontwikkelingsbeleid, wat min of meer dieselfde doelstellings neergelê het as die NEP. Daarmee saam het die 2020-visie gepaard gegaan. Die uiteindelike doel was om Maleisië in 'n ten volle ontwikkelde staat te omskep teen 2020. Dit alles het bygedra dat Maleisië wegbeweeg het van die gebeure van 1969, met relatiewe sukses. Maleisië vandag is egter steeds nie die verenigde beeld wat verkondig word deur hulle slagspreuk: "Malaysia, truly Asia" nie.

Alhoewel die NEP-program massiewe stappe geneem het in die herverspreiding van ekonomiese welvaart in Maleisië, en 'n groter gedeelte van die Maleise samelewing daaruit baat gevind het, is daar steeds vrae oor die eenheid van Maleisië en die moontlikheid of Mei 1969, homself nie weer kan herhaal nie. Daar het 'n definitiewe

demografiese skuif plaasgevind sedert die konstitusionele wysigings van 1971. As gevolg van die migrasie van Moslems vanaf Indonesië en die Filippyne, en die laer bevolkingsaanwas van die Sjinese, is Sjinese Maleisiërs vandag slegs 24,6% van die bevolking. Marginalisering van die Sjinese en ander etniese groepe deur middel van NEP, het die Sjinese in 'n minderheidsposisie geplaas, waaruit die konstitusie hulle verhoed om uit te beweeg. Verskeie pogings om Sjinese erkenning te kry gedurende die 1980's, is afgeskiet deur die regerende Barisan Nasional (BN), wat bestaan het uit die oorspronklike alliansie, asook die DAP en Gerakan partye. Howe het beslis dat sulke pogings onkonstitusioneel is. Die Sjinese ekonomiese posisie, is nie soseer beïnvloed deur die spesiale regte wat deur die skikking voorsien is nie. Die spesiale regte met betrekking tot onderwys en Basha Maleis as taal was die ware knelpunte vir die nie-Maleier gemeenskap. Hierdie tipe marginalisering het hulle geforseer om alternatiewe buite Maleisië te soek. As gevolg van wetgewing, is dit ook byna onmoontlik om die konstitusionele wysigings aan te spreek of om die spesiale posisie van die Maleiers uit te daag. Dit alles dra by tot 'n volgehoue etniese spanning in Maleisië. Etniese groepering in Maleisië tel steeds meer as nasionale belang. Die Maleiers voel dat hulle geregtig is op die beskerming van die spesiale regte en dat dit deel is van hulle erfenis. Dit sal 'n tydperk van krisis verg om aan die wêreld te wys, dat Maleisië se probleme nie heeltemal opgelos is nie, en dan dit nie baie sal verg om die gebeure van 13 Mei 1969, te laat herleef nie (Chin, 2003:78-81, 91).

Maleisië is ook ver van die prentjie van 'n ideale demokrasie. Die BN, waarvan UMNO steeds die dominante party is, vergelyk baie met die ANC-SAKP-COSATU-alliansie in Suid-Afrika. Maleisië, soos Suid-Afrika het ontaard in 'n dominante-party staat, met die parlement wat hanteer word as 'n formaliteit. Die enigste hoop vir verandering is as UMNO, massas steun verloor, wat onwaarskynlik is. Slegs dan sal daar 'n moontlikheid wees om die spesiale regte van die Maleiers te hersien en dit moontlik te wysig (Chin, 2003: 91).

6.3. Suid-Afrika: Post Skikking Skikkings

Een van die belangrikste verskille tussen Suid-Afrika en Maleisië is die konteks waarbinne hulle onderskeie konstitusionele skikkings plaasgevind het. Anders as Maleisië, het Suid-Afrika se skikking in die tyd plaasgevind waar globalisasie 'n belangrike effek gehad het op die besluite van die regering. In 1971, was globalisering 'n nominale faktor. Daarom kon Maleisië en Mahathir, die NEP

deurvoer deur middel van grootskaalse nasionalisering van die ekonomie. Maleisië het groot sukses gehad met staatsinmenging in die ekonomie. Dit was duidelik aan die hoë ekonomiese groei, veral die eerste tien jaar, wat die regering in staat gestel het om werk te skep. Ekonomiese groei is uiters belangrik vir werkskepping en gedurende die 1970's het Maleisië ekonomiese groei van 7,8% ervaar. Die Regering het aktief in die ekonomie ingemeng om hierdie resultate te verkry. Effektiewe belastingheffings, ontwikkeling van die bankwese en 'n goeie kredietstelsel het die Regering die fondse gegee wat hulle benodig het om bates te verkry vir die Maleiers (Esman, 1987: 404). Hierdie beleid van inmenging deur die staat in die ekonomie, het Maleisië later duur te staan gekom, met die ekonomiese krisis van 1997. Die Maleise ekonomie trek swaar vandag in 'n wêreld wat vryemark ekonomie verkondig. Stagnasie in ekonomiese groei seder 1997, was 'n groot probleem vir die regering met die 2020-visie, wat van Maleisië 'n ontwikkelde staat wil maak.

Die ANC-regering, wou binne die konteks van globalisering, herverdeling ekonomiese beginsels implementeer deur middel van RDP. Dit was ongelukkig nie moontlik nie en twee jaar na die aanvang van die RDP het die regering dit vervang met GEAR, 'n program wat ontwerp was vir globalisering. GEAR was ontwerp vir 'n neoliberale benadering tot die ekonomie. Markgedrewe ekonomie en uitvoer georiënteerde groei is bevorder. Vir die ANC was dit 'n radikale skuif vanaf hulle oorspronklike mandaat. GEAR het die regering se oorskakeling na globaliseringslogika getoon. GEAR het egter nie die oplewings getoon wat verwag is nie. Alhoewel daar ekonomiese groei was, was dit nie in die getalle waarop gehoop is nie. Die verwagtinge van werkskepping het ook nie gerealiseer nie (Louw, 2004:199).

Dit alles het bygedra dat Suid-Afrika se transformasie nie die vredesdividend gelever het wat verwag is nie. Die probleem van onmeetbare goedere het veral toegeneem en so ook die frustrasie van die mense, wat baie verandering gesien het sedert 1994 nie. Die mense vir wie hierdie proses te stadig plaasvind, het hulself na meer dramatiese stappe gewend. Vir baie mense het hierdie proses nie vinnig genoeg geskiet nie. "One Settler, one bullet", het opskudding in Julie 2001, toe 'n swart opposisie party, die PAC, opgetrek het na Kempton Park met ongeveer 5 000 volgers. Die PAC het gesê dat na amper 10 jaar van 'n swart meerderheidsregering, swart mense nog niks het om daarvoor te wys nie. Hulle het ook gedreig om Robert Mugabe se voorbeeld te volg in Zimbabwe, as daar nie gehoor gegee word aan hulle eise nie. "This is just a small microcosm of what is potentially a time-bomb", was die

stelling wat gemaak is deur die PAC sekretaris-generaal. Sedert die insident, het Mbeki egter die grondhervormingsproses probeer bespoedig (Chua, 2003:130).

Nou is die groot vraag: Moet Suid-Afrika konstitusionele wysigings implementeer om die groeiende probleem van post skikkingsgeweld in die land aan te spreek?

Onlangse statistieke wat vrygestel is deur die SAPD, het 'n nominale afname in moord gesien tussen 2000 en 2006, kyk na Bylaag 1. Hierdie statistieke wys die geweldige probleem in Suid-Afrika met veral geweldsmisdaad. Dit is duidelik dat 'n poging aangewend sal moet word, om die vredesdividend en onmeetbare goedere te lewer, om herverdeling te bewerkstellig. Die verskil met betrekking tot Maleisië se skikking was, dat daar wel 'n mate van konsensus bereik is tussen al die partye wat betrokke was en dat die kompromieë wat in 1957 bereik was, aanvaarbaar was tot 'n meerdere of mindere mate, vir almal. Die konstitusionele wysigings van 1971, het alle dubbelsinnige interpretasie uit die ooreenkoms verwyder en die spesiale regte, wat reeds in plek was, afgedwing deur verskeie regeringsbeleide. Suid-Afrika se skikking is meer en meer verontagsaam na die mislukking van die Regering van Nasionale Eenheid in 1996. As daar gekyk word na die voorbeeld van die Wet op Gelyke Indiensneming, wat positiewe diskriminasie bevorder, is dit teenstrydig met die oorspronklike skikking wat diskriminasie van enige vorm verbied deur die Handves van Mense Regte (Giliomee, 2004:602).

'n Ander voorbeeld is die van die posisie van die Afrikaanse taal. Alhoewel Afrikaans beskerming geniet het in die ooreenkoms op grond van die artikel wat bepaal het dat taalregte nie ingekort mag word deur die regering nie. Die ANC het egter hierdie artikel uit die finale konstitusie verwyder in 1996. Die regering het sedertdien meer en meer druk op Afrikaanse onderriginstansies geplaas om toeganklik te wees vir alle leerders ongeag taalvoorkeure. Met die onderhandelings het die NP klem gelê op moedertaalonderrig terwyl die ANC toeganklikheid as kriteria bevorder het. Albei is in die konstitusionele skikking opgeneem. Die regering plaas egter meer en meer druk op skole om oor te skakel na parallelmedium onderrig te implementeer (Giliomee, 2004:602). Die Hoërskool Ermelo is 'n huidige voorbeeld.

Suid-Afrika sit met die probleem dat die skikking self misluk het. Baie van die mislukking kan terug gewys word na die onversoenbare ideale wat na die tafel gebring is deur die onderskeie partye. Daar was te veel teenstrydighede in die proses en dubbelsinnighede in die skikking, wat nooit behoorlik aangespreek is nie. Dubbelsinnigheid kan verwyder word deur konstitusionele wysigings, maar dit sal

onderhandelings verg van partye wat vandag nie meer 'n faktor is nie. Du Toit stel 'n alternatief voor: "Post-settlement settlements" (Du Toit, 2003: 105).

Daar moet terug gegaan word na die oorspronklike skikking. Die dele wat problematies is, en wat nie voldoen het aan die vereistes wat aan dit gestel is nie, moet weer onderhandel word. Dit is belangrik, soos met die Maleise konstitusionele wysigings, dat dubbelsinnigheid verwyder moet word uit die ooreenkoms. Probleme met betrekking tot onmeetbare goedere moet aangespreek word. Wanneer dit gebeur kan daar gekyk word na die vredesdividend, die herverdeling van goedere asook statusverwante kwessies. Daar sal ook gekyk moet word na die Suid-Afrikaanse kiesstelsel. Dit is belangrik dat 'n kiesstelsel sal funksioneer as 'n meganisme van versoening en nie as manier om hegemoniese mag te bekom nie. Post-skikking skikkings bied die ideale geleentheid om die uitruil van goedere en die tempo waarteen dit geskied aan te spreek. Binne die Suid-Afrikaanse konteks van globalisering, ontwikkeling, MIV/VIGS en armoede, kan konstitusionele wysigings potensieel problematies wees. Du Toit (2003: 113) sê dat die vermening van onvoldoende lewering van onmeetbare goedere saam met swak vertroue, kan afbreek doen aan die oorspronklike skikking. Binne die konteks van globalisasie en die veranderde politieke landskap binne in die land, lyk die spelers baie anders as in 1994. Dit is belangrik dat daar erkenning gegee word aan alle partye in die land, om 'n moontlike wedersydse nadelige posisie te voorkom. Onderhandelings vir 'n post-skikking skikking sal op die hoogste politieke vlakke moet plaasvind en meer rolspelers moet betrek as net politieke partye (Du Toit, 2003:113).

Du Toit sê ook dat 'n gelyke agting vir almal, belangrik sal wees om 'n volhoubare skikking te bereik. Verskeie beleid hervormings en nuwe beleide sal oorweeg moet word om dit te weeg te bring. Die ANC sal moet weg beweeg van sy hegemoniese magaspirasies. Soos reeds genoem, kan die nuwe skikking die voorbeeld van Maleise konstitusionele wysigings van 1971 navolg as voorbeeld van wat aangespreek moet word (Ibid:114).

Daar sal egter eers verskeie samesprekings moet plaasvind om die struktuur, formaat, inhoud en deelnemers aan so post-skikking skikking te bepaal. Hierdie studie het gefokus spesifiek op geweld. Wanneer daar egter gekyk gaan word na die heronderhandeling van die skikking, sal meer groepe betrek moet word, as net die wat betrokke is by die geweld. Meer kwessies as net geweld sal ook aangespreek word. Groepe wat wel sal moet deelneem buiten politieke partye, sal insluit MIV/VIGS-aktiviste, besigheidskamer verteenwoordigers en verskeie taal en kultuur

groepe om slegs 'n paar te noem. Wat ook belangrik is, wat in die post-skikking skikking aangespreek moet word is simboliese politiek. Die kwessie van plekname is besig om hewige debat uit te lok in Suid-Afrika. Die regering het onlangs aangekondig dat dit van plan is om Potchestroom se naam te verander. 'n Ander onlangse geval, was die verandering van die Johannesburgse Internasionale Lughawe, na O. R. Tambo lughawe. Die regering is besig om weg te beweeg van neutrale simbole na emotiewe simbole. Die gevoel is dat slegs een deel van die land se geskiedenis geëer word terwyl die ander deel moet toekyk (Du Toit, 2001:157). Dit dra by tot die onderliggende rass spanning wat steeds teenwoordig is in Suid-Afrika. Die post-skikking skikking gaan noukeurig moet bepaal wat alles ingesluit moet word en seker maak, dat alles behoorlik aangespreek word.

Hoofstuk 7

Gevolgtrekking

Post-skikkings geweld kan 'n vredesproses maak of breek. Dit is belangrik dat alle vorme van geweld na 'n vredesonderhandeling so gou as moontlik onder beheer gebring word. Hoe langer geweld na 'n skikking voort duur, hoe groter raak die kanse dat die skikking self tot niet sal gaan, as gevolg van die spanning wat sal ontstaan tussen die deelnemers aan die konflik. Aan die hand van Horowitz se ontleding van etniese konflik, is daar gekyk na die aard en oorsake van geweld. Die parallelle en hiërargiese strukture van konflik, het 'n moontlik raamwerk geskep, waarmee daar gesien kan word, wie die slagoffers in konflik is en wie die gewelddoeners is. Chua (2003) en Kaufman saam met Tharoor (1999), het dit moontlik gemaak om die komponente van geweld te ontleed met spesifieke verwysings na die sosio-ekonomiese faktore wat 'n bydrae lewer tot geweld. Daarmee saam is daar ook verwys na die bydra wat 'n kultuur van geweld maak tot die post-skikkingsgeweld.

Hierdie teoretiese raamwerk vorm die basis waarvolgens die voorkoms van post-skikkingsgeweld in Suid-Afrika en Maleisië ontleed is. In Suid-Afrika, het post-skikkings geweld na 1994 gemanifesteer in die vorm van 'n ongewone hoë misdadigheid. Dit is inderdaad so hoog dat Suid-Afrika gereken word as een van die state in die wêreld met die hoogste per capita voorkoms van misdaad. Maleisië se vorm van post-skikkingsgeweld het 'n ander formaat aangeneem as Suid-Afrika. Maleisië se post-skikkingsgeweld het gemanifesteer in minder as 'n week se gewelddadige opstande, vandalisme en betogings wat gelei het tot 196 mense se dood en honderde beseer. Beide Suid-Afrika en Maleisië deel ooreenkomste met betrekking tot die aard en oorsake van die geweld. Daarom is dit belangrik om terug te keer na beide lande se geskiedenis en te sien dat daar groot geskiedkundige ooreenkomste is. Suid-Afrika en Maleisië se koloniale geskiedenis het grootliks bygedra tot die ontstaan van ekonomiese ongelykhede tussen groepe, wat tot onderliggende gemeenskaplike spanning gelei het. Die koloniale geskiedenis van Maleisië het veroorsaak dat die Maleiers op spesiale regte aangedring het as deel van die konstitusionele ooreenkoms. Hulle geniet tans onbeperkte voordeel in areas van onderwys, werksgeleenthede, die ekonomie en die politiek. Suid-Afrika se koloniale agtergrond het gelei tot die stigting van apartheid, en is later deurgevoer as

gevolg van die Afrikaners se arm blanke probleem. Kolonialisme het 'n uitwerking gehad op die prosesse wat later sou aanleiding gee tot die konstitusionele skikkings.

Die proses wat gevolg is deur Suid-Afrika en Maleisië, om die onderskeie skikkings te bereik verskil van mekaar. Maleisië se skikking was die proses van evolusie vanaf die konstitusie van die Unie van Maleia, tot die Merdeka-ooreenkoms van 1957. Elke ooreenkoms het nuwe kompromieë tot gevolg gehad tussen die onderskeie etniese groepe. Die probleemareas van die skikking was ook die kwessies wat aanhoudend, reg deur die proses van konstitusionele vorming, na vore gekom het. Die kwessies van Sjinese burgerskap en die spesiale regte van die Maleiers veral met betrekking tot ekonomiese herverdeling, was 'n pertinente probleem. Hierdie kwessies is wel aangespreek in die konstitusionele skikking. Die probleem van onmeetbare goedere het hierdie probleme weer na die voorgrond gebring gedurende die eerste dekade na Merdeka. Die faktore, saam met die onderliggende ekonomiese kwessie, het veroorsaak dat spanning breekpunt bereik het in Mei 1969. Geweld het uitgebreek in die vorm van gewelddadige opstand.

Suid-Afrika se konstitusionele skikking was die resultaat van jarelange onderhandelinge, veral tussen die ANC en die NP-regering. Verskeie ooreenkomste het die konstitusionele kontrak vooraf gegaan om die politieke geweld, wat tussen 1990 en 1994 'n hoogtepunt bereik het, aan te spreek. Die proses het jare gevat om aan die gang te kom en die partye te kry om mekaar genoeg te vertrou om samesprekings te voer. Selfs dit was nie genoeg om te keer dat die vredesproses inmekaar stort nie, verskeie kere langs die pad. Soos in Maleisië het dieselfde kwessies ook herhaaldelik na vore gekom as punte waarop die onderskeie partye nie kon oor saam stem nie. Magsdeling en beskerming van minderheidsregte was 'n belangrike punt vir die NP, terwyl meerderheidsregering en konstitusionele wysigings teen 60% meerderheid, vir die ANC belangrik was. Dit is belangrik om te let dat beide Suid-Afrika en Maleisië die potensiaal vir bederwers gestel het, om die oorgangsproses in die wiele te ry, aangesien die prosesse nie insluitend was van alle betrokke partye nie. Die demokratiese hantering daarvan kan ook bevraagteken word.

Die konstitusionele skikking van Maleisië het nie die vredesdividend gelewer aan die Maleiers as waarop hulle gehoop het nie. Die Sjinese het onmiddellik burgerskap verkry, terwyl slegs 'n baie klein gedeelte van die Maleiers voordeel getrek het uit die spesiale regte van onderwys en ekonomiese herverdeling. Tydraamwerke wat deur die regering daar gestel is om die implementering van Maleis as amptelike taal aan

te neem is ook nie aan voldoen nie. Verder is die kwotas wat daar gestel was vir die voordeel van die Maleiers ook nie heeltemal vervul nie. Dit alles het bygedra tot spanning tussen die etniese groepe in Maleisië. Die 1969-verkiesing het vir die Maleiers anders uitgedraai as wat hulle verwag het. Skielik het die Alliansie nie gedomineer soos in die vorige verkiesings nie. Daar was ook sterk kompetisie van Sjinese politieke partye wat nie deel gevorm het van die Alliansie nie. Die Maleiers het ewe skielik hulle posisie as bedreig ervaar. Feesvieringe van die opposisie partye wat handuit geruk het, het die Maleiers gedryf om ook op te tree. Die bom het gebars op 13 Mei 1969, toe skares Maleiers die strate van Kuala Lumpur ingevaar het en Sjinese en ander nie-Maleiers geteiken het. 'n Noodtoestand is afgekondig in die land en die regering is opgehef. Die uitvoerende magte gedurende die noodtoestand, het konstitusionele wysigings beskou as die oplossing om die Maleiers te verseker dat van hulle spesiale posisie. Die oorspronklike skikking van Maleisië, is gewysig en enige dubbelsinnigheid is verwyder. Die posisie van die Maleiers is verseker, Maleis is onmiddellik aangeneem as amptelike taal en die regering het NEP op die been gebring om te verseker dat die spesiale regte van die Maleiers geïmplementeer word. Wetgewing is gewysig deur middel van 'n wet wat verhoed het dat die spesiale regte van die Maleiers en die konstitusionele wysigings in die openbaar bevraagteken mag word.

Die NEP was 'n massiewe regeringsbeleid wat gepoog het om die posisie van die Maleiers in die ekonomie te verbeter. Kwotas, beurse en maklike lenings is aan die Maleiers gebied om te verseker dat hulle deel kan kry in die ekonomie. Groot skaalse inmenging van die regering in die ekonomie, het gesorg dat bates, veral buitelandse bates, in die hande van die Maleiers beland. Die suksesvolle inmenging van die regering het ook gelei tot hoë ekonomiese groei, wat werkskepping moontlik gemaak het. In 1991, het die NEP aan 'n einde gekom. Die regering het egter 'n soortgelyke plan geloot vir 2020, met die doel om dan 'n ontwikkelde land te wees. Die posisie van die Maleiers het aansienlik verbeter in die land en die Sjinese ekonomiese posisie het stabiel gebly. Maleisië sit vandag egter met lae ekonomiese groei, as gevolg van die breedvoerige inmenging van die regering in die ekonomie. Globalisering het sy tol geëis op Maleisië, veral met die ekonomiese krisis van 1997. Die onderliggende etniese spanning in die land het egter nie verdwyn nie, en baie Sjinese is ongelukkig oor die spesiale regte van die Maleiers, wat onbepaald gaan voort duur.

Die Suid-Afrikaanse skikking wat uiteindelik bereik is in 1993, en geïmplementeer is deur die Regering van Nasionale Eenheid, was dubbelsinnig en dikwels weersprekend. Die skikking is so inklusief moontlik gemaak. Die onderhandelingsproses vir die skikking was kompleks, en alles moontlik is gedoen om te verhoed dat die proses gaan stilstaan. Daarom het die onderskeie partye dikwels op die proses van konsensus gewerk, en was daar verskeie kwessies tydens die skikking waarvoor almal wat betrokke was, nie heeltemal tevrede mee was nie. Na die skikking en die verkiesingstydperk, was daar groot verwagtinge vir wat in Suid-Afrika gaan gebeur. Voorheen benadeelde groepe het gewag vir, "... a better life for all...". Dit het egter vir 'n baie klein, elite groep Afrikane gebeur, net soos in Maleisië. In beide lande, is daar 'n groot mate van herverdeling van kapitalisme, wat arm massas agterlaat. Die Herkonstruksie en Ontwikkelingsprogram van die Regering het nie geslaag daarin om ekonomiese herspreiding te bewerkstellig nie. Anders as Maleisië, moes Suid-Afrika ook globalisasie as 'n faktor in reken by sy ekonomiese bedrywighede. RDP is vervang met GEAR, wat 'n liberale skuif weg was van die regering se herverdelingsbenadering.

Na 1994 was daar 'n groot afname gewees in die politieke geweld in die land. Misdaad het egter massiewe proporsies aangeneem. Moord, roof en ander misdaad was 'n teken dat die vredesproses nie afgeloop het soos verwag is nie. Groeiende frustrasie van mense wat gewag het vir die nuwe regering om hulle situasie te verbeter het op niks uitgeloop nie. Werkloosheid het toegeneem en alhoewel die inkomste gaping tussen rasse kleiner geraak het, het die gaping binne groepe baie groter geraak. Die frustrasie van die mense oor die ontwykende vredesdividend manifesteer vandag in die hoë misdaadsyfers wat in Suid-Afrika voorkom. Die implementering van die kontrak, soos dit in 1993 geteken is, kan ook bevraagteken word. Die regering beweeg al verder weg van die kontrak. Die sentralisering van mag binne die president, die Wet op Gelyke indiensneming en beskerming van taal, is maar enkele voorbeelde. Die ANC, met 'n twee-derdes meerderheid, kan wysigings aanbring aan die konstitusie, soos dit goed vind.

Hierdie tesis is onderneem, met die doel om te bepaal of Suid-Afrika, soos Maleisië, konstitusionele wysigings moet aanbring, om die probleem van post-skikkingsgeweld aan te spreek. Konstitusionele wysigings in Suid-Afrika sal nie die probleem oplos nie. Suid-Afrika moet kyk na die moontlikheid van 'n post-skikking skikking, 'n nuwe of opvolg ooreenkoms, op die ooreenkoms van 1993. Die proses wat so 'n ooreenkoms sal volg, sal baie dieselfde wees as die proses wat die konstitusionele wysigings gevolg het in Maleisië. Daar sal gelyke agting moet wees vir alle groepe

wat betrokke is. Die skikking van 1993 sal noukeurig deurgegaan moet word. Alle dubbelsinnigheid in die ooreenkoms sal onderhandel en uitgeskakel moet word. Kwessies wat nooit in die eerste skikking volledig aangespreek was nie, sal groter aandag moet geniet, veral grondhervorming en die beskerming van taal en kultuur. Simboliese politiek sal ook na gekyk moet word. Alhoewel hier net gefokus is op post-skikkingsgeweld, sal daar meer groepe moet betrek word as net die regering en politieke partye. Dit is ook nie net politieke partye wat hierby ingesluit moet word nie. Binne die konteks van Suid-Afrika, soos dit vandag staan moet MIV/VIGS-groepe ingesluit word, vroueregte groepe en besigheidsmense. Die proses moet deeglik gedoen word, anders is die vooruitsig vir Suid-Afrika, slegs die verder verswakking van die staat, totdat dit beheer gaan verloor.

Bylaag 1

Information Management - South African Police Service

Crime in the RSA for April to March 2001/2002 to 2005/2006

Province : RSA Total

Area : RSA Total

Station : RSA Total

-

Crime Category	April to March				
	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006
Murder	21,405	21,553	19,824	18,793	18,545
Rape	54,293	52,425	52,733	55,114	54,926
Attempted murder	31,293	35,861	30,076	24,516	20,553
Assault with the intent to inflict grievous bodily harm	264,012	266,321	260,082	249,369	226,942
Common assault	261,886	282,526	280,942	267,857	227,553
Robbery with aggravating circumstances	116,736	126,905	133,658	126,789	119,726
Common robbery	90,205	101,537	95,551	90,825	74,723
Indecent assault	7,683	8,815	9,302	10,123	9,805
Kidnapping	4,433	3,071	3,004	2,618	2,320
Abduction	3,132	4,210	4,044	3,880	3,345
Neglect and ill-treatment of children	2,648	4,798	6,504	5,568	4,828
Culpable homicide	10,944	11,202	11,096	11,995	12,415
Public violence	907	1,049	979	974	1,044
Carjacking (subcategory of aggravated robbery)	15,846	14,691	13,793	12,434	12,825
Truck hijacking (subcategory of aggravated robbery)	3,333	986	901	930	829
Bank robbery (subcategory of aggravated robbery)	356	127	54	58	59
Robbery of cash in transit (subcategory of aggravated robbery)	238	374	192	220	385
Robbery at residential premises (subcategory of aggravated robbery)	-	9,063	9,351	9,391	10,173
Robbery at business premises (subcategory of aggravated robbery)	-	5,498	3,677	3,320	4,387
Arson	8,739	9,186	8,806	8,184	7,622
Malicious damage to property	145,451	157,070	158,247	150,785	144,265
Crimen injuria	60,919	63,717	59,908	55,929	44,512
Burglary at residential premises	302,657	319,984	299,290	276,164	262,535
Burglary at business premises	87,114	73,975	64,629	56,048	54,367
Theft of motor vehicle and motorcycle	96,859	93,133	88,144	83,857	85,964
Theft out of or from motor vehicle	199,282	195,896	171,982	148,512	139,090
Stock-theft	41,635	46,680	41,273	32,675	28,742
Illegal possession of firearms and ammunition	15,494	15,839	16,839	15,497	13,453
Drug-related crime	52,900	53,810	62,689	84,001	95,690
Driving under the influence of alcohol or drugs	24,553	22,144	24,886	29,927	33,116
All theft not mentioned elsewhere	576,676	620,240	606,460	536,281	432,629
Commercial crime	58,462	56,232	55,869	53,931	54,214
Shoplifting	68,404	69,005	71,888	66,525	64,491

South African Police Service, 2007.

Bibliografie

Call, T. en William, S. 2003. 'Military and Police Reform after Civil Wars' in Darby, J. en MacGinty R et al. (eds.). *Contemporary Peacemaking: Conflict, Violence and Peace Processes*. New York: Palgrave Publishers.

Chin, J. 2003. 'Malaysian Chinese Politics in the 21st Century: Fear, Service and Marginalisation' in *Asian Journal of Political Science*. 9(2). 78-94.

Chua, A. 2003. *World on Fire: How Exporting Free Market Democracy Breeds Ethnic Hatred and Global Instability*. London: William Hienemann

Collins, A. 1998. 'The ethnic security dilemma: Evidence from Malaysia' in *The Economist*.

Collinson, M.A., Tollman, S. M. en Kahn, K. 2007. 'Migration, Settlement change and health in post-apartheid South Africa: Triangulation health and demographic surveillance with national census data' in *Scandinavian Journal of Public Health*. 35(69). 77-84.

Corder, H. 1994. 'Towards a South African Constitution' in *The Modern Law Review*. 57(4). 491-553.

Deegan, H. 2001. *The Politics of the New South Africa: Apartheid and After*. London: Pearson Education Ltd.

Du Toit, P. 2000. 'South Africa: In search of Post-Settlement Peace' in Darby, J. en Mac Ginty, R. et al. (eds.). *The Management of Peace Processes*. New York: Palgrave Macmillan.

Du Toit, P. 2001. *South Africa's Brittle Peace: The Problem of Post-Settlement violence*. New York: Palgrave Macmillan.

- Du Toit, P. 2003. 'Rules and Procedures for Negotiating Peace' in Darby, J. en Mac Ginty, R. et al. (eds.). *Contemporary Peacemaking: Conflict, Violence and Peace Processes*. New York: Palgrave Macmillan.
- Du Toit, P. 2003. 'Why Post-Settlement Settlements?' in *Journal of Democracy*. 14(3). 104-117.
- Esman, M.J. 1987. 'Ethnic Politics and Economic Power' in *Comparative Politics*. 19(4). 395-418.
- Giliomee, H. 2004. *Die Afrikaners*. Kaapstad: Tafelberg-Uitgewers Beperk.
- Gordon, D. R. 1998. 'Crime in the New South Africa' in *The Nation*.
- Harsch, E. 2001. 'South Africa tackles social inequities' in *African Recovery*. 14(4).12-19.
- Herbst, J.1998. 'Prospects for elite-driven democracy in South Africa' in *Political Science Quarterly*. 112(4). 595-615.
- Hermann, D. 2007. *Die keiser is kaal: Waarom regstellende aksie misluk het*. Pretoria: Protea Boekhuis.
- Horowitz, D. 1985. *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley: University of California Press.
- Kaplan, R.D. 1994. 'The coming Anarchy'. *The Atlantic Monthly*. 273(2).
- Kingsworth, P. 2003. 'Globalization made them do it: The Once-Radical African National Congress is Now Toeing the free-market line' in *Social Policy*.
- Lederach, J.P. 2003. 'Cultivating Peace: a Practitioner's view of Deadly Conflict and Negotiation' in Darby, J. en MacGinty R et al. (eds.) *Contemporary Peacemaking: Conflict, Violence and Peace Processes*. New York: Palgrave Publishers.

- Lipton, M. 1986. *Capitalism and Apartheid: South Africa, 1910-1986*. Claremont: Clyson Printer (Pty).
- Louw, P.E. 2005. *The Rise ,Fall and Legacy of Apartheid*. Cape Town: Praeger Publishers
- Lyman, P. N. 1996. 'South Africa's Promise' in *Foreign Policy*. 102. 105-119.
- Maphai, V.1993.'Prospects for a democratic South Africa' in *International Affairs*. 69(2). 223-237.
- Marasinghe, L. 1993. 'Constitutional Reform in South Africa' in The *International and Comparative Law Quarterly*. 42(4). 827-854.
- Means, G.P.1970.*Malaysian Politics*. London: University of London Press Ltd.
- Means, G.P. 1972. "'Special Rights' as a Strategy for development: The Case of Malaysia" in *Comparative Politics*. 5(1). 29-61.
- Midgley, J.R.1995. 'Legislation for Peace: An Overview of Attempts to Promote Peace in South Africa' in Bennun, M. en Newitt, M.D.D et al. (eds.). *Negotiating Justice: A new Constitution for South Africa*. 141-177.
- Neuman, L.W. 2003. *Social research methods: Qualitative and Quantitative approaches*.
- Parmer, N.J. 1957. 'Constitutional Change in Malaya's Plural Society' in *Far Eastern Survey*. 26(10). 145-152.
- Parmer, J.N. 1966. 'Malaysia 1965: Challenging the Terms of 1957' in *Asian Survey*. 6(2). 111-118.
- Purcell, V. 1946. 'A Malayan Union: The Proposed New Constitution' in *Pacific Affairs*.19(1). 20-40.

- Rantete, J. en Giliomee, H. 1992. 'Transition to democracy through Transaction?: Bilateral Negotiations between the ANC and NP in South Africa' in *African Affairs*. 91(365). 515-542.
- Ryan, N.J. 1969. *The Making of Modern Malaysia and Singapore*. Singapore: Oxford University Press.
- Samara, T.R. 2003. 'State Security in Transition: The War on Crime in Post Apartheid South Africa' in *Social Identities*. 9(2). 277-312.
- Seah, D. 2000. 'Malaysia: Dilemmas of Intergration' in *Parliamentary Affairs*. 53(1). 189-197.
- Singh, H. 2001. 'Ethnic Conflict in Malaysia Revisited' in *Commonwealth and Comparative Politics*. 39(1). 42-65.
- Slimming, J. 1969. *Malaysia: Death of a Democracy*. London: John Murray.
- South African Police Service. 2007. 'Crime Statistics RSA Totals 2006/2007'. < http://www.saps.gov.za/statistics/reports/crimestats/2007/crime_stats.htm > (3 Oktober 2007).
- Sowell, T. 2004. *Affirmative Action Around the world: An Empirical Study*. New Haven: Yale University Press.
- Spitz, R. en Chaskalson, M. 2000. *The politics of Transition: a Hidden history of South Africa's negotiated settlement*. Johannesburg: Witwatersrand University Press.
- Terreblanche, S.J. 2002. *A history of inequality in South Africa, 1652-2002*. Pietermaritzburg: University of Natal Press.
- Tharoor, S. 1999. 'The Future of Civil Conflict' in *World Policy Journal*. 16(1).

Van der Westhuizen, J. 2002. *Adapting to Globalization: Malaysia, South Africa, and the challenges of ethnic redistribution with growth*. Conneticut: Praeger Publishers

Verma, V. 2002. *Malaysia: State and Civil Society in Transition*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc.

Villa-Vicencio, C. en Ngesi, S. 2003. 'South Africa: Beyond the "Miracle"' in Doxtader, E. en Villa-Vicencio, C. et al. (eds.) *Through Fire with Water: The Roots of Division and the Potential for Reconciliation in Africa*. Cape Town: ABC Press.

Von Vorys, K. 1975. *Democracy Without Consensus: Communalism and Political Stability in Malaysia*. London: Princeton University Press.

Williams, R.M. 1994. 'The Sociology of Ethnic Conflicts: Comparative International Perspectives' in *Annual Review*. 20. 49-79

Zartman, W.I. 2003. 'The Timing of Peace Initiatives: Hurting Stalemates and Ripe Moments' in Darby, J. en MacGinty R et al. (eds.). *Contemporary Peacemaking: Conflict, Violence and Peace Processes*. New York: Palgrave Publishers.